

ΜΕΛΙΣΣΑ

ΗΤΟΙ

ΠΟΙΚΙΛΑΙ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΝΟΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ

ΥΠΟ

ΧΑΡΙΣΗ ΠΟΥΛΙΟΥ

1942 Καθηγητὸς τοῦ Β' ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Δαπάνη τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει

Γ. ΣΕΪΤΑΝΙΔΟΥ.

ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΥ

1873.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ Χαρίση Πούλζου θέ-
λει θεωρηθῇ ὡς ἐκ τυποκλοπίας προερχόμενον καὶ προκαλέσει ἀρ-
μοδίως τὴν δικαστικὴν καταδίωξιν τοῦ τυποκλόπου.

Πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῆς τυποκλοπίας ἐξετελέσθησαν παρὰ τῇ
ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείῳ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτο-
κρατορίας πᾶσαι αἱ νόμιμοι διατυπώσεις.

Ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ὁ συγγραφεὺς προσφέρει δέκα ὀθωμανικὰς
λίρας εἰς ἐκείνον, ὅστις ἐπιδώσει εἰς αὐτὸν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν
σφραγίδα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐμμαρτύρου καταδείξεως τοῦ παρ' οὗ ἐλή-
φθη τὸ ἀσφράγιστον καὶ ἀνυπόγραφον ἢ ὅπωςδήποτε ἄλλως κλεψί-
τυπον βιβλίον.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΕΡΙ ΥΓΕΙΑΣ

Η

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

1. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΣΟΣ.

Μοί ἀρέσκει ἡ τροφή, δὲν αἰσθάνομαι κανένα πό-
νον, δύναμαι νὰ μεταχειρίζωμαι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς
πόδας μου, τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὰ ὠτά μου καὶ
τὴν ῥινά μου, κοιμῶμαι ἡσύχως, καὶ δύναμαι νὰ ὑπο-
φέρω ἄνεμον καὶ θύελλαν. Εἶμαι λοιπὸν ὑγιής, καὶ
θέλω νὰ ἀπολαμβάνω τὴν ὑγείαν μου, καὶ νὰ προ-
σέχω νὰ μὴ ἀσθενῶ, διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶναι ποτε
εὐχαριστημένος. Ὁ ἀσθενὴς εἶναι ἀδύνατος καὶ ἀπο-
καμωμένος, ἡ τροφή δὲν τῷ ἀρέσκει, δὲν δύναται
νὰ ὑποφέρῃ ἄνεμον καὶ κακοκαιρίαν, δὲν ἡμπορεῖ νὰ
ἐργάζεται, ἔχει πάντοτε στενοχωρίαν καὶ πόνους
καὶ δὲν χαίρει ποτέ.

Ἐὰν θέλω νὰ διατηρήσω τὸ σῶμά μου ὑγιές, πρέ-
πει νὰ τὸ τρέφω μὲ φαγητὸν καὶ ποτόν, καὶ νὰ κι-
νῶμαι καὶ ν' ἀναπαύωμαι. Ἡ καλλίστη κίνησις εἶναι
ἡ ἐργασία, καὶ ἡ καλλίστη ἀνάπαυσις εἶναι ὁ ὕπνος.
Εὐκόλως δύναμαι ν' ἀσθενῶ, ὅταν λυπῶμαι καὶ ὀρ-

γίζωμαι πολύ, ἢ ὅταν θυμόνω καὶ ἐξαγριοῦμαι καὶ ὅταν πηδῶ χωρὶς προσοχὴν, ὅταν τρώγω ἢ πίνω παρὰ πολύ, ἢ ὅταν τρώγω εἰς καιρὸν ἀκατάλληλον καὶ παρὰ πολὺ συχνά, ὅταν ζεσταίνωμαι ἕνεκα δρόμου καὶ πηδημάτων καὶ ἔπειτα πίνω εὐθὺς ποτά, ὅταν κοιμῶμαι παρὰ πολὺ ἢ ὅταν δὲν κατακλίνωμαι (πλαγιάζω) τὴν κατάλληλον ὥραν, ὅταν δὲν πλύνωμαι καὶ δὲν κτενίζωμαι, ὅταν δὲν προφυλάττωμαι ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ πίπτω καὶ ὅταν ἐν γένει περιπατῶ ἀπρόσεκτα, καὶ τέλος ὅταν ἰδρωμένος ἵσταμαι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ πρὸ πάντων κάθημαι ὅπου γίνεται ῥεῦμα ἀέρος, ἢ ὅταν ἐκδύωμαι (γυμνόνωμαι) εἰς τὸν ἀέρα καὶ μένω μὲ τὸ ὑποκάμισον μόνον.

2. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ.

Ἡ ἐνδυμασία πρέπει νὰ ᾔηται τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνηται τις τὸν ἑαυτὸν τοῦ οὔτε παρὰ πολὺ ψυχρόν, οὔτε παρὰ πολὺ θερμόν. Ἡ ἐνδυμασία λοιπὸν πρέπει νὰ ᾔηται ἀνάλογος πρὸς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καὶ τὸν καιρὸν, καὶ ἰδίως ἀνάλογος μὲ τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας ἐκάστου ἀνθρώπου. Εἶναι καλὸν νὰ συνειθίσῃ τις παιδιόθεν μᾶλλον εἰς ἐλαφρὰν παρὰ εἰς βαρεῖαν ἐνδυμασίαν, διὰ νὰ δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸ ψῦχος, ἐπειδὴ εὐκόλως ἐνδέχεται νὰ τὸν εὕρωσι περιστατικά, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ προμηθευθῇ θερμότεραν ἐνδυμασίαν. Εἶναι βλαβερόν νὰ ἐνδύηται τις παρὰ πολὺ θερμὴν ἐνδυμασίαν, καὶ νὰ φέρῃ ἐπάνω τοῦ βάρους δύο ὑποκαμίσων, δύο ἐνδυμάτων, δύο ἐπανωφορίων καὶ γουνῶν. Ἐν γένει

τὸ νὰ φέρῃ τις τόσον πολλὰ ἐνδύματα ἀναγκάζει τὸ αἷμα καὶ εἰς τὴν μικροτάτην κίνησιν νὰ βράζῃ, καὶ δυσκολεύει τὴν ἀναπνοήν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος εὐκόλως δύναται νὰ κρυώσῃ.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ θέρους πρέπει νὰ ἐνδύηται τις μὲ ἐλαφροτέραν ἐνδυμασίαν, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ προσέχῃ νὰ μὴ κρυώσῃ, διότι εἰς πολλὰ μέρη ἢ ἐλαφρὰ καλοκαιρινὴ ἐνδυμασία εἶναι βλαβερά ἕνεκα τῆς συχνῆς τοῦ καιροῦ ἀλλαγῆς, ἰδίως τὴν νύκτα, ὁπότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ καιρὸς εἶναι πολὺ δροσερός, εἰς τινὰς δὲ τόπους καὶ ψυχρός.

Πᾶσα ἐνδυμασία, ἥτις σφίγγει καὶ στενοχωρεῖ μέρη τινὰ τοῦ σώματος, εἶναι βλαβερά. Ἡ κεφαλὴ πρέπει νὰ διατηρῇται δροσερά, καὶ πᾶν κάλυμμα αὐτῆς εἶναι περιττόν, μάλιστα ὅταν ἔχῃ τις πολλὰ μαλλία, ἐκτὸς ἐὰν τὸ κάλυμμα μεταχειρίζηται τις, διὰ νὰ προφυλάττεται ἀπὸ τὸν ἥλιον. Καὶ τὰ μικρότατα παιδιά δύναται τις ν' ἀφίνη νὰ ἐξέρχωνται τῆς οἰκίας μὲ γυμνὴν κεφαλὴν, χωρὶς νὰ φοβηθῇ μήπως κρυώσωσι. Πολὺ δὲ βλαβερά εἶναι τὰ θερμὰ μάλ्लινα καλύμματα τῆς κεφαλῆς, καὶ ἰδίως ἀπὸ γούναν. Ὅσα δὲ παιδιά φέρουσι τοιαῦτα θερμὰ καλύμματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, γίνονται ἀσθενῆ, λαμβάνουσι φθεῖρας (ψεῖρας) καὶ κασσίδαν, αἰσθάνονται πόνον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀδόντας, καὶ ἰδίως βλάπτονται οἱ ὀφθαλμοὶ των.

Χονδροὶ λαιμοδέται, ἰδίως ὅταν τοὺς δένωσι πολὺ σφικτά, εἶναι βλαβεροί· ἐξ ἐναντίας δὲ εἶναι πολὺ ὠφέλιμον νὰ περιπατῇ τις μὲ γυμνὸν λαιμόν. Ἡ κοιλία ἰδίως πρέπει νὰ διατηρῇται θερμή, διότι διάρ-

ροίαι, κωλικοίπονοι καὶ δυσεντερίαι προέρχονται ἀπὸ κρύωμα τῆς κοιλίας. Καὶ οἱ πόδες ἐπίσης πρέπει νὰ ᾔναι πολὺ θερμοὶ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας. Μόνον ὑγιῆς καὶ σκληραγωγημένος ἄνθρωπος δύναται νὰ περιπατῇ ἀνυπόδητος.

Τὰ στενὰ μυτερά ὑποδήματα ἀνέχουσιν ὡσαύτως εἰς τὰ βλαβερά ἐνδύματα· διότι διαφθείρουσι τοὺς πόδας, κάμνουσι τὰ ἄρθρα τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν σκληρά, καὶ προξενοῦσι τοὺς ὀχληροτάτους κάλλους, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων πολλοὶ ἄνθρωποι ὑποφέρουσιν εἰς τὰ γηρατεῖά των διὰ τὴν ματαιότητα τῆς νεότητός των. Πάντες, ὅσοι ἔχουσι κάλλους, γνωρίζουσι καλῶς, ὅτι κανὲν πρᾶγμα δὲν δύναται νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ.

Ἀπόφευγε νὰ φορῇς ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐφόρεσαν ἄλλοτε ἀσθενεῖς ἄνθρωποι, διότι πολλαὶ νόσοι εἶναι μεταδοτικαὶ ἢ κολλητικαί, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἄλλοτε ᾔσαν πολὺ ὑγιεῖς, ἡσθέντησαν κατόπιν, καὶ μάλιστα ἀπέθανον πολὺ ἐνωρίς, διότι ἐφόρεσαν ἐνδύματα φθισικῶν ἀνθρώπων.

3. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑἲΡΟΣ.

Εἶναι ἀνάγκη ὥστε ὁ αἶρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, νὰ ᾔναι δροσερός, καθαρὸς καὶ ξηρὸς· διότι ἄλλως δὲν δύναται νὰ μᾶς ζωογονῇ καὶ νὰ μᾶς ἐνδυναμώσῃ, καὶ δὲν δύναται νὰ μᾶς κάμνῃ ζωηροὺς καὶ εὐθύμους. Καθαρὸς καὶ ξηρὸς αἶρ κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐργάζωνται προθύμως, αὐξάνει τὴν πείναν καὶ συντελεῖ, ὥστε τὰ φαγητὰ νὰ ὤφε

λῶσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ προξενῇ εἰς αὐτὸν ὕπνον ἡσυχον.

Δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι πολὺ ἐστενοχωρήθης, ὅσῳ-κις ἔτυχε νὰ ᾔσαι μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πολὺν καιρὸν εἰς μικρὸν τι δωμάτιον, τοῦ ὁποίου θύραι καὶ παράθυρα ᾔσαν κλειστά ; — Κακός, μεμολυσμένος καὶ ἀκάθαρτος αἶρ ἀδυνατίζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν κάμνει ὀκνηρὸν καὶ μελαγχολικόν, καὶ ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν διαφόρους κακὰς ἀσθενείας καὶ ἰδίως πυρετόν.

Ὁ δροσερὸς λοιπὸν καὶ καθαρὸς αἶρ, καθὼς καὶ ἡ τροφή, εἶναι τόσον ἀναγκαῖος εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὸς διατήρησίν του, ὅσοι ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δροσερὸν ὕδωρ εἰς τὸν ἰχθύν. Δὲν εἶδετε τάχα, ὅτι φυτὰ φυτευμένα εἰς τὴν καλλίστην γῆν, καὶ ζῶα τρώγοντα τὴν καλλίστην τροφήν, μαραίνονται καὶ ἀδυνατίζουν, ὅταν δὲν πνέῃ (φυσᾷ) δροσερὸς αἶρ ; Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νὰ ᾔναι εὐδαίμων, καὶ νὰ ζῇ, ἢ νὰ ᾔναι ὑγιῆς καὶ εὐθύμος ἄνευ δροσεροῦ αἲρος ; Πόσον χαίρετε, ὅταν ἐξελθόντες ἐκ δωματίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἤναγκάσθητε νὰ μένητε ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἀναπνεύσῃτε δροσερὸν καὶ καθαρὸν αἶρα ! Δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι περισσοτέραν εὐχαρίστησιν αἰσθάνεσθε, ὅταν ἐξέρχησθε ἀπὸ στενόχωρον δωμάτιον, παρὰ ὅταν μένητε ἐντὸς αὐτοῦ ;

Ἐὰν εἰς μικρὸν τι δωμάτιον κάθηνται πολλοὶ ἄνθρωποι, καὶ ἰδίως κοιμῶνται πλησίον ἀλλήλων, ὁ αἶρ διαφθείρεται, Τί δὲ πρέπει τότε νὰ κάμνῃ τις ; Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀνοίγῃ τὴν πρῶϊαν, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν ἑσπέραν τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας ἐπὶ

τινα λεπτά τῆς ὥρας, διὰ νὰ εἰσέρχεται νέος δροσερός ἀήρ, ἡγουν διὰ νὰ ἀερίζεται τὸ δωμάτιον. Ἀλλὰ τὸ κάμνουν τάχα τοῦτο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι; Πολλοὶ ἄνθρωποι τὸν χειμῶνα ἢ τὸ φθινόπωρον λέγουσιν, ὅτι εἶναι κρίμα ν' ἀφήσῃσι νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ παραθύρου ἢ ἐν τῷ δωματίῳ ὑπάρχουσα θερμότης! Ἀλλὰ δὲν εἶναι καλλίτερον νὰ κρυόνῃ τις ὀλίγον, καὶ νὰ ᾔῃ συγχρόνως ὑγιής, παρὰ θερμὸς ἀσθενής ἢ ἀδύνατος καὶ μελαγχολικός;

Πολὺ χειρότερον εἶναι, ὅταν εἰς τὸ δωμάτιον, ἐκτὸς τῶν ἐξατμίσεων τῶν ἀνθρώπων, διαφθείρῃ τὸν ἀέρα καὶ ὁ ἀτμὸς τῶν λαμπῶν ἐλαίου, τῶν κηρίων ἢ τῶν θρυαλλίδων (φυτηλίων), ἢ τοῦ σιδηρώματος καὶ τῶν ξυλανθράκων, ὁπότε οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον ἀσθενοῦσιν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιστάσει δύναται τις νὰ διορθώσῃ τὸν ἀέρα καίῳν κεραμίδα τινὰ καὶ ἐμβάλλῃ αὐτὴν εἰς ὄξος. Προσέτι δὲ καὶ αἱ θερμάστραι, καθὼς καὶ τὰ ὀτξάκια, καθαρίζουσι πολὺ καλῶς τὸν ἀέρα.

Ὅστις κοιμᾶται εἰς δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουσι πολλὰ ἀσπρόρρουχα κρεμασμένα διὰ νὰ στεγνώσωσιν, εὐρίσκεται εἰς μέγιστον κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ αἰφνιδίως ἀπὸ ἀποπληξίαν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ὑποφέρῃ δυνατὸν πονοκέφαλον καὶ ζάλην.

Ἀκούσατε δὲ τί ἔπαθεν ὁ ξενοδόχος Ἰωάννης. . . Οὗτος ἐλόκληρον νύκτα δὲν εἶχε κοιμηθῇ, καὶ ἐπεθύμει τὴν ἄλλην ἡμέραν ν' ἀναπαυθῇ καὶ κοιμηθῇ ὀλίγον τὴν μεσημβρίαν. Ἀλλ' εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ξενοδοχείου ἦτο ἀκαταπαύστως θόρυβος. Ἡ δὲ γυνή του τὸν συνεβούλευσε νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα, εἰς πολὺ ἀπομεμακρυσμένον δωμάτιον,

διότι ἐκεῖ ἤδύνατο νὰ κοιμηθῇ ἡσυχῶς. Ἡ ἰδία γυνή του τὸν ὠδήγησεν ἐπάνω, καὶ ἐκλείσε τὴν θύραν μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ τὸν ἐξυπνίσῃ μετὰ μίαν ὥραν. Εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο ὑπῆρχον μὲν πολλὰ ἀσπρόρρουχα κρεμασμένα, ἀλλ' ἡ γυνή του δὲν τὰ ἐσκέφθη. Ὅτε δὲ ἐπανῆλθε μετὰ μίαν ὥραν, διὰ νὰ ἐξυπνίσῃ τὸν ἄνδρα τῆς, εὗρεν αὐτὸν νεκρόν, διότι τὸν εἶχε κτυπήσῃ ἀποπληξία.

Ὅσαύτως βλαβεραὶ εἶναι καὶ αἱ ἐξατμίσεις ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἔχουσι δυνατὴν ὁσμὴν, καὶ τοίχων, τοὺς ὁποίους νεωστὶ ἄσπρισαν μετὰ ἄσβεστον ἢ ἐχρωμάτισαν μετὰ χρώματα.

Διὰ νὰ ᾔῃ τὸ δωμάτιον τακτικὸν καὶ καθαρὸν, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐντὸς αὐτοῦ φώλαι ἀραχνῶν, τὸ θέρος πολλαὶ μυῖαι, κόνις, ἄχυρα καὶ ἀκαθαρσίαι, π. χ. φλοιοὶ (φλοῦδαι) μήλων, σύκων κτλ. καὶ ὅστ' αἰ. Τὰ παράθυρα πρέπει νὰ ᾔῃ καθαρά καὶ διαφανῇ, καὶ νὰ μὴ αἰσθάνηται τις κακὴν ὁσμὴν.

4. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ᾔῃ ΚΑΘΑΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΟΣ.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἐφρόντιζέ ποτε νὰ πλύνηται καὶ νὰ κτενίζηται τὴν πρωίαν, καὶ νὰ καθαρίζῃ, καθὼς πρέπει, τὰ ἐνδύματά του. Ἐξ ἐναντίας εἶχε τὴν κακοήθειαν νὰ περιγελαῖ ἐνίοτε τὴν καθαρὰν του ἀδελφὴν Μαρίαν, ἐπειδὴ ἐσηκόνετο πολλὰ πρωὶ καὶ ἔπλυνε τὸ στόμα τῆς ἐπιμελῶς μετὰ καθαρὸν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐκαθάριζε τοὺς ὀδόντας τῆς, καὶ ἔπλυνε τὸ πρόσωπον, τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ὠτά τῆς, καὶ ἐκτένιζε τὴν μακρὰν τῆς κόμην μετὰ πολλὴν προσοχήν. Τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα δὲν ἐμίμειτο ὁ

ἀκάθαρτος Φίλιππος, μολονότι συχνά τὸν προέτρεπεν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, πολλάκις δὲ καὶ τὸν ἐτιμώρησαν διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν του. Διὰ τοῦτο δὲ πολλάκις ὁ ἀδιόρθωτος Φίλιππος ἐντροπιάσθη· διότι ὅταν ὑπήγαιεν εἰς τὸ σχολεῖον ἄπλυτος, ὁ διδάσκαλος προσέταττεν αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σχολείου καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ πλυθῇ, καὶ διότι πολλάκις τὸν ἐγονάτιζεν ἐνώπιον ὄλων τῶν μαθητῶν, ἐπειδὴ δὲν ἐκτένιζε τὴν κόμην του καὶ δὲν ἐκαθάριζε τὰ ὑποδήματά του. Κατήντησε μάλιστα ἐπὶ τέλους νὰ κάμῃ εἰς τὰς χεῖράς του σπειρία, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ἦσαν κολλητικά, ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν τὸν συνανέστρέφετο κανὲν παιδίον. Πάντες κατεφρόνουσαν τὸν ἀκάθαρτον Φίλιππον καὶ δὲν ἤθελον νὰ καθήσωσι πλησίον του. Ἀπ' ἐναντίας τὴν καθαρὰν Μαρίαν πανταχοῦ ὅλοι ἐβλεπον μὲ εὐχαρίστησιν, τὴν ἐξετίμων καὶ τὴν ἠγάπων διὰ τὴν καθαριότητά της. Αὕτη ἦτο πάντοτε ὑγιὴς καὶ ζωηρά, καὶ δὲν ἐντροπιάσθη ποτὲ δι' ἀκαθαρσίαν.

Ἡ ἀκαθαρσία εἶναι αἰτία πολλῶν νόσων, καὶ ἰδίως κολλητικῶν. Ὅστις θέλει νὰ προφυλαχθῇ ἀπ' αὐτάς, πρέπει νὰ πλύνῃ, ὅχι μόνον τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ σῶμα τὴν ἐβδομάδα τοῦλάχιστον μίαν φοράν. Διὰ τοῦτο καλὸν ἤθελεν εἶναι νὰ ὑπῆρχον εἰς κάθε τόπον, ὅπου δὲν ὑπάρχει θάλασσα, λουτρά, καὶ νὰ συνείθιζον οἱ ἄνθρωποι νὰ λούωνται, διότι διὰ τῆς λούσεως δύναται τὸ δέρμα νὰ διατηρῆται καθαρὸν, καὶ ἐπομένως ὅλον τὸ σῶμα ὑγιεινόν.

Διὰ νὰ ἦναι δὲ τὰ λουτρά ὠφέλιμα, πρέπει νὰ φυλάττωμεν τοὺς ἑξῆς κανόνας·

1) Πρέπει νὰ λουώμεθα μὲ προσοχὴν εἰς τοιαύτας θέσεις, ὅπου τὰ νερά δὲν εἶναι πολὺ βαθυά.

2) Πρέπει νὰ ἤμεθα ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοί.

3) Δὲν πρέπει νὰ ἤμεθα ἰδρωμένοι, μηδὲ νὰ ἔχωμεν τὸν στόμαχον βεβαρημένον μὲ πολὺ φαγητόν.

4) Δὲν πρέπει νὰ βυθίζωμεν τὸ σῶμα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλὰ νὰ ῥιπτόμεθα εἰς τὸ ὕδωρ διὰ μιᾶς μὲ ὅλον τὸ σῶμα.

5) Δὲν πρέπει νὰ μένωμεν εἰς τὸ ὕδωρ ἀκίνητοι, ἀλλὰ νὰ περιπατῶμεν ἢ νὰ κολυμβῶμεν, ἐὰν γνωρίζωμεν.

6) Μετὰ τὸ λουτρὸν δὲν πρέπει ν' ἀναπαυώμεθα, ἀλλὰ νὰ περιπατῶμεν ἡσύχως.

Εἰς τὸν Πειραιᾶ πολλοὶ νέοι συνείθιζον νὰ λούωνται εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου ἐπῆγαινον κάθε ἑσπέραν μαζῇ. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζον νὰ κολυμβῶσιν. Ἡμέραν δὲ τινα, ἐπειδὴ εἰ-
τυχὲ νὰ ἦναι παρὼν ξένος τις, ἠθέλησαν νὰ δείξωσιν, ὅτι εἶ-
ναι καλοὶ κολυμβηταί, καὶ ἀφοῦ ἐξεδύθησαν ἀμέσως, μολονότι ἦσαν ζεστοί, ἐπῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἤρχισαν νὰ κολυμ-
βῶσιν. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἐκτυπήθη ἀπὸ ἀποπληξίαν, ἐνῶ οἱ σύν-
τροφοὶ του ἦσαν πολὺ μακράν. Τοῦτο δὲ ἐπαθε, διότι εἶχε πέσει εἰς τὴν θάλασσαν πολὺ ζεστός καὶ ἰδρωμένος. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἐπλησίασαν οἱ σύντροφοί του, οἱ μὲν ἐφοβοῦντο, οἱ δὲ, διότι ἦσαν πολὺ κουρασμένοι, δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν σώ-
σωσι. Θεέ μου! Ποῖος δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν λύπην ἐ-
κείνων, οἵτινες ἐπεθύμουν μὲν νὰ τὸν σώσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠ-
δύναντο νὰ κολυμβήσωσιν! Ἐτρεξαν ἀμέσως καὶ ἐμβῆκαν εἰς λέμβον (βάρκαν) μετὰ τινος ἱατροῦ, διὰ νὰ τὸν προφθά-

σωσι ζῶντα καὶ τὸν σώσωσιν, ἀλλ' ἦτο ματαία ἡ προσπάθεια των, διότι εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Φοβερά ἦτο ἡ θέσις ἐκείνων, οἵτινες ἔπρεπε νὰ φέρωσιν εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ πνιγέντος τὴν εἰδησιν τοῦ θανάτου του. Φαντάσθητε τὴν λύπην τῶν καλῶν γονέων, οἱ ὅποιοι ὅλας των τὰς ἐλπίδας εἶχον εἰς τὸν ἀποθανόντα τοῦτον υἱόν των! Μὴ λησμονῆτε, ἀγαπητὰ παιδιά, ὅτι πρέπει νὰ προσέχητε εἰς πᾶσαν ἐπιχείρησιν, ἰδίως ὁμως ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος ζωῆς! Τὸ παράδειγμα τοῦ πνιγέντος τούτου παιδίου ἅς μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς κάλλιστον μάθημα, ὅτι πρέπει νὰ ἤμεθα πολὺ προσεκτικοί.

Τὸ θερμὸν λουτρὸν πρέπει νὰ κάμνωμεν εἰς δωμάτιον ζεστὸν καὶ ὄχι εἰς ψυχρὸν. Ἐὰν τοῦτο δὲν κάμνωμεν, μᾶλλον βλαπτόμεθα, παρὰ ὠφελοῦμεθα. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ ποδόλουτρον, τὸ ὅποιον εἶναι πολὺ ὠφέλιμον, διότι καταβιβάζει πρὸς τὰ κάτω τὸ εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στῆθος ἐπισωρευθὲν αἷμα.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει ὄχι μόνον τὸ σῶμα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του νὰ διατηρῇ καθαρὰν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκίας, τὴν κλίνην, τὰ δωμάτια καὶ ὅλον τὸν οἶκόν του. Χάριν τῆς υἡείας μας λοιπὸν πρέπει νὰ καθαρίζωμεν ἐπιμελῶς τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκίας, νὰ ἀερίζωμεν τὴν κλίνην ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ νὰ τὴν ἡλιάζωμεν, νὰ σκουπίζωμεν πολλακις τὰ δωμάτια καὶ νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ κοιμώμεθα εἰς δωμάτιον, τὸ ὅποιον νεωστὶ ἐσφουγγάρισαν, διότι τοῦτο εἶναι πολὺ βλαβερόν.

5. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΟΦΩΝ.

Διατί τρώγετε καὶ πίνετε; Βεβαίως δι' οὐδὲν ἄλ-

λο παρὰ διὰ νὰ παύσητε τὴν πείναν, διὰ νὰ διατηρήσητε τὸ σῶμά σας, καὶ διὰ νὰ τὸ τρέφητε. Κυριώτεραι δὲ τροφαί σας εἶναι τὰ ἐξῆς: ἄρτος, λαχανικά, (ὀνομάσατέ μοι εἶδη τινὰ λαχανικῶν), ὅσπρια, (ποῖος δύναται νὰ μὴ εἴπῃ τινά;) ὀπωρικά, γάλα, ἰχθῦς καὶ κρέας.

Μάθετε, ὅτι τὰ φυτὰ δὲν εἶναι τόσον θρεπτικά καὶ δυναμωτικά ὅσον τὸ κρέας, καὶ ὅτι τὸ κρέας εἶναι, θρεπτικώτερον ἀπὸ τοὺς ἰχθῦς. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τρώγωμεν ὀλιγώτερον κρέας καὶ περισσότερα λαχανικά. Τὸ νὰ τρώγῃ τις πάντοτε κρέας δὲν εἶναι ὑγιεινόν· ἀλλὰ καὶ ὁ τρώγων μόνον λαχανικά, δὲν ἀποκτᾷ ἀρκετὴν δύναμιν καὶ ἰσχύν.

Θέλεις νὰ σοὶ ἀρέσκῃ πάντοτε τὸ φαγητόν; φρόντιζε νὰ μὴ τρώγῃς πρὶν πεινάσῃς· διότι ἡ πείνα εἶναι ὁ κάλλιστος μάγειρος, καὶ ὅταν ἦσαι πεινασμένος, θὰ σοὶ ἀρέσκῃ παρὰ πολὺ καὶ τὸ ἀπλούστατον φαγητόν. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἐργάζῃσαι, ἢ ἐὰν ὀλίγον πρὸ τοῦ γεύματος τρώγῃς διάφορα γλυκίσματα, δὲν θὰ πεινάς, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ τρώγῃς μὲ ὄρεξιν. Πρέπει νὰ ἐργάζῃσαι ἐπιμελῶς καὶ νὰ κινῆσαι εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, διὰ νὰ καθήσῃς πεινασμένος εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ τότε θὰ σὲ ὠφελήσωσι τὰ φαγητά. Ἄλλὰ πρόσεχε νὰ μὴ τρώγῃς παρὰ πολὺ, διότι, ἐπειδὴ δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ χωνεύσῃς ὅσα ἔφαγες, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇς θὰ βλαφθῇς.

Ἀπόφευγε τὸ νὰ τρώγῃς διάφορα φαγητὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ μὴ πάθῃς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔπαθεν ὁ ἀνόητος Μιχαήλ. Οὗτος ἔτυχε μίαν φορὰν νὰ ἔχῃ ὀλίγα λε-

πτά, καὶ ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ φάγῃ καὶ τι εὐχάριστον. Πρῶτον ἠγόρασεν ἓν γλυκίσμα καὶ τὸ ἔφαγεν· μετὰ ταῦτα ἔφαγε μῆλα, ἔπειτα ξηρὰ δαμάσκηνα, καὶ τέλος πάλιν γλυκίσματα. Ὅλα ταῦτα ἔφαγεν ὁ Μιχαὴλ εἰς μίαν ὥραν. Ἀλλὰ τί συνέβη; Δὲν ἠδύνατο νὰ χωνεύσῃ ὅλα ταῦτα. Ἐφώναζε καὶ ἔκλαιε, διότι τὸν ἐπόνει ἡ κεφαλὴ του καὶ ἡ κοιλία του· καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐβασανίσθη ἀρκετὰς ὥρας. Τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν ἠσθένησε βαρέως, καὶ ἔπρεπε νὰ καθήσῃ ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν κλίνην καὶ νὰ νηστεύσῃ.

Τὰ φυτὰ πρέπει νὰ ἐξετάζῃ τις ἐπιμελῶς, πρὶν τὰ φάγῃ, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχωσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ δηλητηριώδη φυτὰ ἢ δηλητηριώδεις ῥίζαι.

Πάντες οἱ μύκητες (μανιτάρια) δυσκόλως χωνεύονται, καὶ εἶναι βλαβεροί· ἐπειδὴ δὲ εὐκόλως δύνανται νὰ ὑπάρξωσι μεταξὺ αὐτῶν δηλητηριώδεις μύκητες, φρόνιμα θὰ κάμνῃ τις, ἐὰν δὲ τοὺς τρώγῃ καθόλου.

Ὡριμοὶ πατάται δὲν βλάπτουσι τὴν υἰείαν, ἐὰν αὐταὶ ᾖναι καλῆς ποιότητος καὶ ἐὰν δὲν τρώγῃ τις παρὰ πολὺ πολλάς. Ἄωροι δὲ εἶναι τέλειον δηλητήριο διὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, διότι γεννῶσι τὴν δυσεντερίαν καὶ ἄλλα κακὰ νοσήματα. Πρὸ τῆς 15 τοῦ Σεπτεμβρίου δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ τις πατάτας. Τὸ νὰ τρώγῃ τις πολὺ λιπαρὰ (παχέα) φαγητὰ εἶναι πολὺ βλαβερόν. Ὁ βήχας (ἢ βήξ), ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὑποφέρουσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τόσον πολλοὶ ἄνθρωποι, προέρχεται μᾶλλον ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι τρώγουσι συχνὰ βούτυρον καὶ χοιρινὸν κρέας παρὰ ἐκ τοῦ ψύχους.

Ὁξέα ταριχευτὰ (παστὰ) καὶ μυρωδάτα φαγητὰ

ζεσταίνουσι τὸ αἷμα καὶ βλάπτουσι τὴν υἰείαν. Τὸ νὰ τρώγῃ τις πολὺν καὶ μάλιστα παλαιὸν τυρόν, βλάπτει τὴν υἰείαν του, διότι ἐκ τούτου γεννᾶται ἄμμος καὶ λίθοι εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν (φοῦσκαν). Τὰ γλυκὰ ἀδυνατίζουν καὶ βαρύνουσι τὸν στόμαχον, καὶ καταστρέφουσι τὴν ὄρεξιν. Προσπαθεῖτε λοιπόν, ὅσον δύνασθε, νὰ μὴ τρώγητε τὰ φαγητὰ πολὺ ζεστά, διότι ὅχι μόνον φθείρετε τοὺς ὀδόντας σας, ἀλλὰ καὶ ἀδυνατίζετε τὸν στόμαχον.

Τὰ χάλκινα ἀγγεῖα πρέπει νὰ ᾖναι καλῶς γανωμένα, διότι ἄλλως δύνανται νὰ βλάψωσι παρὰ πολὺ τὴν υἰείαν σας. Ἰδίως δὲν πρέπει τις νὰ φυλάττῃ ξυνὰ φαγητὰ εἰς χάλκινα ἀγάνωτα ἀγγεῖα, διότι διαλύουσι τὸν χαλκὸν καὶ τὸν μεταβάλλουσιν εἰς δηλητήριο. Ἀκούσατε περὶ τούτου ἐν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον εὐχομαι νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγός.

Ἡ σύζυγος τοῦ ὑποδηματοποιοῦ Βασιλείου ἐβράζε γλυκὸν ἀπὸ βύσσινά ἐντὸς χύτρας (τεντσερέ) χαλκίνης. Ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἐβράσαν καλῶς, τὰ ἐβάλεν εἰς τὰ ποτήρια, ἀλλ' εἴχον κολλήσει ὀλίγα εἰς τὸν πάτον. Ὁ ὑποδηματοποιὸς ἀπὸ λαίμαργίαν ἔξυσε πολὺ ἐπιμελῶς μὲ τὸ κοχλιάριον ὃ τι εἶχε μείνει εἰς τὸν πάτον καὶ τὸ ἔφαγε μὲ μεγάλην ὄρεξιν. Μετὰ τινὰς ὁμῶς ὥρας ἠσθάνθη πόνον εἰς τὴν κοιλίαν. Ἐπιεν ὀλίγην ῥακήν, ἀλλ' οἱ πόνοι ἠΰξανον περισσότερο, καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἐπέρασε πολὺ ἄσχημα. Τὴν πρωτὰν παρετήρησεν, ὅτι ἐπρήσθη ἡ κοιλία του, καὶ προσεκάλεσε τὸν ἱατρὸν, διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἀλλ' ὅταν ἦλθεν ὁ ἱατρός, ἦτο πολὺ ἀργά, καὶ δυστυχῶς δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὸν σώσῃ· διότι εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ δυστυχὴς ἀπὸ τὰ βύσσινά, τὰ ὁποῖα εἶχε φάγει.

Ὅστις τύχη νὰ φάγη κατι τι δηλητηριῶδες, πρέπει νὰ πῇ εὐθὺς πολὺ θερμὸν γάλα ἢ ὕδωρ μεμιγμένον μὲ βούτυρον φρέσκον ἢ μὲ ἔλαιον, διότι ταῦτα ἀναγκάζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐξεράσῃ τὸ δηλητήριο, καὶ τοιοῦτοτρόπως, ἐὰν προφθάσῃ, σώζεται.

Τὰ γλυκίσματα, καθὼς εἵπομεν, καὶ αὐτὸς ὁ ἄρτος, ὅταν ἦναι πολὺ ζεστός, βλάπτουσι, καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ τρώγωμεν. ἐὰν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν υἰεὶαν μας. Εἰς τὰ πολὺ βλαβερὰ φαγητὰ ἀνήκουσι καὶ οἱ λιπαροὶ πλακοῦντες (πῆται), τοὺς ὁποίους μόνον ὁ πολὺ δυνατὸς στόμαχος δύναται νὰ χωνεύσῃ.

Ἡ Μαρία συνείθιζεν, ὅταν ἐζύμωνε, νὰ κάμνῃ διὰ τὰ παιδιά της στρεπτοὺς (κουλλούρας), διὰ νὰ τὰ εὐχαριστήσῃ. Ἡμέραν δέ τινα ἔλαμεν ὡσαύτως κουλλούρας, καὶ ἀφοῦ τὰς ἔψησεν εἰς τὸν φούρνον, τὰς ἔδωκεν ἀμέσως εἰς τὰ παιδιά της, τρεῖν κρυώσωσιν, ἐπειδὴ τὴν παρεκάλουν μετὰ δακρύων. Καὶ εἶχον μὲν ὑποσχθεῖ ὅλα τὰ παιδιά νὰ μὴ φάγωσι, πρὶν κρυώσωσιν, ἀλλ' ὁ Χαρίλαος, ὁ δεύτερος υἱὸς τῆς Μαρίας, δὲν ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ καὶ ἔφαγεν ὑλόκληρον τὴν κουλλούραν ζεστήν. Ἀφοῦ δὲ τὴν ἔφαγεν, ἔπει καὶ πολὺ ψυχρὸν ὕδωρ. Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἡ θέσις του ἐχειροτέρευσε, καὶ πρὸ τῆς ἐσπέρας ἀπέθανεν. Οἱ ἱατροὶ ἔσχισαν τὸ σῶμά του, διὰ νὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν τοῦ αἰφνιδίου θανάτου, καὶ εὗρον τὴν ζύμην τῆς κουλλούρας ὡς κουβάριον μαζευσμένην, καὶ ἐν κομμάτιον αὐτῆς εἰς τὸν λαιμόν.

6. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΤΩΝ.

Ὁ ἄνθρωπος νὰ πίνῃ μόνον καὶ μόνον μὲ τὸν σκόπον νὰ σβύνη τὴν δίψαν του, καὶ ὅχι διὰ νὰ μεθύη.

Τὸ ὑγιεινότετον ποτὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι καθαρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ· αὐτὸ δροσίζει, ἀραιώνει καὶ καθαρίζει τὸ αἷμα, διατηρεῖ τὸν στόμαχον, τὰ ἔντερα, τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ νεῦρα εἰς τάξιν, καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἥσυχον, φαιδρὸν καὶ ἱλαρόν. Πρὸς τούτοις δὲν κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἰσχνόν, καθὼς λέγουσι συνήθως, ἀλλὰ τὸν ὠφελεῖ, ἐὰν κινῆται εἰς δροτερόν ἀέρα.

Οἱ ἄνθρωποι πίνουσι συνήθως πολλὰ θερμὰ ποτά, καθὼς π. χ. καφέν, τείον καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐκ τούτου δὲ συμβαίνει, ὥστε τὸ αἷμά των νὰ γείνηται ἀκαθαρτον καὶ τὸ πρόσωπόν των ὠχρόν. Τὰ πολλὰ θερμὰ ποτά βλάπτουσιν ἰδίως τὰς γυναῖκας, διότι κάθηνται περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας ἐντὸς τῶν ὤματιων.

Ἀραιὸς καὶ καλῶς κατεσκευασμένος ζῦθος (μπίρα) δὲν εἶναι βλαβερὸς εἰς τοὺς ἡλικιωμένους· ἀλλὰ τὰ παιδιά δὲν πρέπει νὰ τὸν πίνωσι, διότι τοὺς ζεσταίνει τὸ αἷμα, καὶ τοὺς ἀφαιρεῖ τὴν ὄρεξιν ἀπὸ τοῦ νὰ πίνωσιν ὕδωρ, τὸ ὁποῖον πολὺ τοὺς ὠφελεῖ, ὅταν τὸ πίνωσι.

Τὸ οἰνόπνευμα (ράκη), εἶναι ἐξ ὅλων τῶν ποτῶν τὸ βλαβερώτατον. Τοῦτο ζαλίζει παρὰ πολὺ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τὸ πίνει, καὶ ἐὰν δὲν ἦναι συνειθισμένος, δυσκολεύεται εἰς τὴν χώνευσιν· φέρει τὸ αἷμα εἰς βράσιν καὶ πολλὴν ζέστην· ἐπενεργεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον τόσον δυνατὰ, ὥστε ἐκεῖνος, ὅστις πίνει πολὺ, χάνει ὅλα του τὰ λογικὰ καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ στέκῃ εἰς τοὺς πόδας του. Πόσον φοβερὸς καὶ πόσον ἀηδὴς εἶναι ὁ μεθυσμένος ἄνθρωπος.

πος! Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ συνέλθῃ καὶ ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις του, ἐξακολουθεῖ νὰ ᾔηται ἀδύνατος, καὶ ἡ ἀδυναμία αὕτη τὸν παρακινεῖ νὰ πίνη καὶ πάλιν. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον συνειθίζουσι πολλοὶ νὰ πίνωσι τὸ οἰνόπνευμα, ὅπως πίνουν τὰ ζῶα τὸ ὕδωρ, καὶ καταντῶσι νὰ μὴ μεθύωσι. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κακῆς ταύτης συνηθείας εἶναι φοβερά. Οἱ οἰνοπόται καὶ μέθυσοι δὲν δύνανται πλέον νὰ χωνεύωσι τὰ φαγητά, καὶ ἔνεκα τούτου δὲν αἰσθάνονται πλέον ὀρεξιν νὰ τρώγωσιν. Εἰς τινας μάλιστα ἀπὸ τὸν σφοδρὸν ἐρεθισμὸν προέρχεται βῆξ καὶ φθίσις· συνήθως δὲ γίνεται ὁ ὕδρωψ (ὕδρόπικας). Συγχρόνως δὲ ἀδυνατίζουν καὶ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Οἱ πίνοντες οἰνοπνεύματα χάνουσιν ἐπὶ τέλους ἐντελῶς τὴν μνήμην καὶ κρίσιν, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ἱκανοὶ δι' ἐργασίαν τινά. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς οἰνοπότας. Ὁ οἶνος δὲν εἶναι κατάλληλος ὡς καθημερινὸν ποτὸν δι' ὑγιεῖς ἀνθρώπους· μόνον ὡς ἐνδυναμωτικὸν φάρμακον πρέπει νὰ τὸν πίνωσιν οἱ ἄρρωστοι. Ὅστις εἶναι ὑγιής, νὰ πίνη οἶνον μόνον, ὅταν ᾔηται κουρασμένος ἀπὸ πολλὴν ἐργασίαν καὶ ἀπὸ περίπατον, ἢ καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ᾔηται εὐθυμος. Ἐὰν δὲ θέλωμεν γὰρ μᾶς ἐνδυναμόνῃ ὁ οἶνος καὶ νὰ μᾶς κάμῃ φαιδρούς, πρέπει νὰ πίνωμεν ὀλίγον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν καλοκάγαθόν του πατέρα οἰκίαν καὶ κτήματα πολλὰ καὶ καλὴν κατάστασιν. Ὡραῖοι ἵπποι, ἀγελάδες καὶ χοῖροι ἦσαν εἰς τοὺς σταύλους· οἱ κῆποι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ὠραῖα καρποφόρα δένδρα, καὶ οἱ ἀγροὶ ἔφερον ἄφθοιον σῖτον καὶ ὅσπρια. Προσέτι δὲ ἐκληρονόμησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ μετρητά

χρήματα, διότι οὗτος καθ' ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν ἦτο ἐργατικὸς καὶ οἰκονόμος. Τὰ πρῶτα ἔτη ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο πολὺ οἰκονόμος, καὶ ἔζη πολὺ καλῶς. Ἀλλ' ἡ εὐπορία αὕτη, ἣν εἶχε, τὸν παρεκίνησεν εἰς τὴν ἀργίαν, καὶ συνείθισε, κάθε ἀπόγευμα νὰ πηγαίῃ εἰς ξενοδοχεῖόν του, ὅπου ἔμενε μέχρι τοῦ δειλινοῦ. Ἐκεῖ εὕρισκεν οἰνοπότας, με τοὺς ὁποίους ἐπαίζε, καὶ οἱ ὅποιοι τὸν παρεκίνησαν νὰ πίνη ῥακὴν διὰ νὰ μεθύῃ, καὶ ἐπομένως νὰ κερδίζωσιν ἀπ' αὐτὸν εὐκολώτερον χρήματα. Ἐντὸς δὲ ὀλίγου κατήντησε τὸσον πολὺ νὰ πίνη, ὥστε συχνάκις ἤρχετο τὸ μεσονύκτιον μεθυσμένος εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἔδερνε τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς ὑπηρέτας του. Οἱ ὑπηρεταὶ ἀπεφάσιζαν ἐπὶ τέλους καὶ τὸν κατήγγειλαν εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ ὅποιον τὸν ἐφοβέρισεν, ὅτι θὰ τὸν βάλῃ εἰς τὰ σίδερα, ἐὰν καὶ πάλιν ᾔθελε κακοποιήσῃ τοὺς ἀνθρώπους του. Ὅταν ἦτο νῆστις, ὑπέσχετο ὅτι θὰ διορθωθῇ, ἀλλὰ μόλις παρήρχετο ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ πάλιν ἐμέθυε. Τοιοῦτοτρόπως ἐξώδευσε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλα τὰ μετρητά του χρήματα, καὶ ἤρχισε νὰ πέρῃ κρυφίως ἀπὸ τὴν γυναῖκά του ξύγκιον, λουκάνικα, λινάριον καὶ ἐνδύματα, καὶ τὰ ἐπώλει εἰς κακοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες τὸν προέτρεπον εἰς τοῦτο. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν κατήντησεν ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πτωχείαν, ὥστε δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πληρὸνῃ μηδὲ τοὺς φόρους, καὶ ἠναγκάζετο νὰ πωλῇ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἀντὶ πολὺ ὀλίγων χρημάτων· διότι, ἐπειδὴ πάντοτε ἐμέθυε, παρημέλησεν ἐντελῶς τὴν κτηνοτροφίαν, καὶ ἔνεκα τούτου τὰ ζῶα ἦσαν εἰς κακὴν κατάστασιν. Νύκτα δὲ τινὰ ἀνεχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἀργὰ ἐκ τοῦ ξενοδοχείου, ὅτε δὴλ. ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκοιμῶντο πλέον· σχεδὸν μεθυσμένος περιεφέρετο τοὺς δρόμους, καὶ συνέλαβε τὴν κακὴν ἰδέαν νὰ τρομάξῃ ἓνα μυλωνᾶν, ὅστις κατῴκει πλησίον τοῦ χωρίου. Ὑπῆγε λοιπὸν ἐκεῖ τρικλίζων, καὶ ἐφώναζε πολὺ δυνατὰ, ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασεν εἰς τὸν μύλον, ἤσυχασε καὶ προσεπάθησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐ-

τόν. Τὰ γαυγίσματα ὅμως τῶν κυνῶν ἐξύπνισαν τὸν μυλωνᾶν, ὁ ὁποῖος ἐγερθεὶς ἐφώναξεν ἐκ τοῦ παραθύρου· «Ποῖος εἶναι;» Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ προσεπάθησε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν. Ὁ δὲ μυλωνᾶς ἐνόμισεν, ὅτι εἶναι κλέπτει, οἷτινες ἤθελον νὰ τὸν ληστεύσωσι, καὶ λαβὼν τὸ ὄπλον τοῦ ἐφώναξεν· «εἰπέ μοι, ἐὰν ᾦσαι φίλος ἢ ἐχθρὸς, διότι ἄλλως θὰ σὲ τουφεκίσω». Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πάλιν ἐσιώπησε. Τότε ὁ μυλωνᾶς ἐπυροβόλησε καὶ τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν μηρόν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἔπесεν ὁ Ἀλέξανδρος κάτω. Ἐντροχὺν λοιπὸν μὲ ζύλα ἔξω καὶ τὸν ἐκτύπησαν τόσον ἀσπλάγχχνως, ὥστε τὸν ἐπλήγωσαν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῦ ἔκαμαν τὰ νῶτα ἐντελῶς μαῦρα. Ὅτε δὲ ἔπαυσεν ὁ θυμὸς τοῦ μυλωνᾶ καὶ μετεβλήθη εἰς εὐσπλαγχνίαν, ἔφερον ἐν φανάριον, καὶ παρετήρησαν μὲ ἐκπληξιν, ὅτι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔδερον τόσον φοβερά, ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ μυλωνᾶς μετανοήσας ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἔκαμε, καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶσι καλῶς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔγειναν δικαστικαὶ ἀνακρίσεις καὶ καταδικαστικὴ ἀπόφασις· ὁ δὲ μυλωνᾶς προθύμως παρεδέχθη νὰ πληρώσῃ τὰ ἔξοδα τῆς θεραπείας. Ὁ Ἀλέξανδρος μετενόησε κατόπιν διὰ τὸ μωρόν του ἀστεῖον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν τὸν ἐδιόρθωσε, διότι μετὰ τινα καιρὸν πάλιν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ τὸν φυλακίσωσιν ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

Βλαβερωτέρα εἶναι ἡ ρακὴ εἰς τὰ παιδιά παρὰ εἰς τοὺς ἡλικιωμένους. Τὰ παιδιά δηλ. τὰ ὁποῖα πίνουσι ρακὴν, ἀσθενοῦσι, γίνονται νωθρά, μωρά καὶ κακά. Εἶναι πολὺ ἀνόητον τὸ νὰ δίδῃ τις εἰς τὸν πάσχοντα ἀπὸ πυρετὸν ὡς φάρμακον ρακὴν μὲ πέπερι. Ὡσαύτως ἀνόητον εἶναι τὸ νὰ δίδῃ τις ρακὴν εἰς τὰ παιδιά διὰ ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἐλμινθας (λεβίθας)· διότι δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ρακὴ

μὲ τὸ πέπερι παύει τὸν πυρετὸν καὶ φονεύει τοὺς ἐλμινθας. Τὸ νὰ πλύνωσι τὴν κεφαλὴν τῶν μικρῶν παιδιῶν μὲ τὴν ρακὴν εἶναι πολὺ βλαβερόν.

Πρὸ πάντων πρέπει νὰ προφυλάττηται τις νὰ μὴ πίνῃ ρακὴν, ὅταν κάμνῃ ταξειδίον ἐν καιρῷ μεγάλου ψύχους· διότι ἐνδέχεται εὐκόλως ν' ἀποθάνῃ αἰφνιδίως.

7. ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΥΣΕΩΣ.

Ἡ σωματικὴ κίνησις, ἰδίως εἰς τὸν δροσερὸν ἀέρα, παρέχει πολλὰς ὠφελείας εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι προκαλεῖ π. χ. πείναν καὶ δίψαν, τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν χώνευσιν τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν, καὶ κάμνει ὥστε νὰ τὸν ὠφελῶσιν· καθαρίζει τὸ αἷμα καὶ διατηρεῖ τὰ ἔντερα ὑγιᾶ· δίδει ἀνάπαυσιν καὶ ἡσυχον ὕπνον. Ἡ σωματικὴ ἐργασία πρὸ πάντων εἶναι παρὰ πολὺ ὠφελίμος εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι παρέχει εἰς αὐτὸν πολλὴν ὑγείαν καὶ μακρὰν ζωὴν· δίδει εἰς αὐτὸν φαιδρότητα καὶ εὐπορίαν, καὶ τὸν προφυλάττει ἀπὸ πολλὰ κακά. Ἄνευ πολλῆς σωματικῆς κινήσεως καὶ ἀνευ ἐργασίας δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ᾦναι ὑγιής. Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ τρέχῃ τις τόσον ταχέως καὶ τόσον πολὺν καιρὸν, ὥστε νὰ πιάνηται ἢ ἀναπνοή του καὶ νὰ αἰσθάνηται παλμοὺς τῆς καρδίας.

Ἡ κίνησις εἶναι ἀναγκαία εἰς τὰ παιδιά καὶ εἰς τοὺς ἡλικιωμένους. Παιδιά, τὰ ὁποῖα κάθηνται ὀλογνὲν καὶ δὲν κινοῦνται, γίνονται ἄρρωστα. Πρὸ πάντων δὲ πολὺ βλαβερόν εἶναι εἰς τὰ μικρά παιδιά, τὸ νὰ τὰ κρατῇ τις πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας, ἢ νὰ τὰ

ἀφίνη νὰ κάθηνται ἐπὶ πολὺν καιρὸν εἰς τρυπημέ-
νας καθήκλας.

Ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐργασία τότε μόνον βλάπτει,
ὅταν ὁ μὲν ἡλικιωμένος ἄνθρωπος ἐργάζεται παρὰ
πολύ, τὰ δὲ μικρὰ παιδία κάμνωσι πολὺ δυσκόλους
ἐργασίας· τότε γίνεται τὸ σῶμα ἀδύνατον, ἀνεπι-
τήδειον, καὶ γηράσκει πολὺ ἐνωρίς· ὅστις περιπατεῖ
πολὺ ταχέως, ἡ ἐργάζεται τόσο ἐπιμελῶς καὶ κο-
πιαστικῶς, ὥστε χύνει πολὺν ἰδρῶτα καὶ ζεστένεται,
δὲν πρέπει νὰ κάθεται ποτὲ διὰ μιᾶς καὶ νὰ ἐκτί-
θεται εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος, μηδὲ νὰ πίνη ψυχρὰ
ποτά· διότι ὅλα ταῦτα καταστρέφουσι τὴν ὑγείαν
του καὶ τὴν ζωὴν του.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπήγαινε συνήθως εἰς γάμους, καὶ εὐ-
ρίσκετο πάντοτε εἰς ξενοδοχεῖα, ὅπου ἦτο μέγας θόρυβος, καὶ
ὅπου ἐχόρευον τὴν ἡμίσειαν νύκτα ἀδιακόπως. Ἐκεῖ ἐχόρευε
καὶ οὗτος τόσῃ πολλὴν ὥραν ἀκαταπαύστως, ὥστε ὁ ἰδρῶς
ἔτρεχεν ἀπὸ τὸ μέτωπόν του, ὡσάν νὰ ἔκαμνε δυσκολωτά-
την ἐργασίαν. Πρὸς τοῦτοις ἔπινεν ὀλονὲν οἶνον καὶ οἶνοπνευ-
μα, καὶ ἐφέρετο ὡς εἰς ἀνόητος. Θερμὴν τινα ἡμέραν τοῦ
θέρους ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ. Ἐνῶ δὲ διεσκεδάζε μετὰ τι-
νων φίλων του τραγωδῶν καὶ χορεύων, ἐπειδὴ ἔνεκα τῆς με-
γάλης ζέστης του τίποτε δὲν ἔσθινε τὴν δίψαν του, ἐξεφώ-
νησε· δότε μοι μίαν στάμνον μὲ ὕδωρ· αὐτὸ θὰ μὲ ὠφελήσῃ!
Τινὲς τῶν φίλων του, οἵτινες ἦσαν φρονιμώτεροι, τῷ εἶπον,
ὅτι ἐὰν πίνῃ ψυχρὸν ὕδωρ, θ' ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ
ἰδρωμένος. Ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν
συμβουλὴν τῶν φίλων του, καὶ ἐφώναξε· νομίζετε, ὅτι εἶμαι
τόσον μαλθακός, καθὼς εἰσθε σεῖς; Δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὰ
πάντα· καὶ λοιπὸν φέρετέ μοι ὕδωρ. Καὶ τοῦτο λέγων ἐπή-
γαινε τρικλίζων εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ἐκεῖ ἐξηπλώθη πλησίον

μιᾶς στάμνου καὶ ἔπιε τόσον πολὺ, ὥστε ἐχόρτασε. Τοῦτο μὲ
εὐχαρίστησεν, ἐφώνησε καυχώμενος. Ἀλλὰ δὲν παρήλθε πολ-
λὴ ὥρα, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἠσθάνθη ῥίγος (κρυάδαις). Ἐπρε-
πε νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εἰς τὴν κλίνην του,
ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐσηκώθη πλέον· διότι τὴν ἐπομένην ἡδὴ
ἡμέραν ἐξέρασεν αἷμα, καὶ ἀφοῦ ἐβασανίσθη μῆνας τινάς, ἀ-
πέθανεν ἀπὸ φθίσιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του. Τοῦτο δὲ
ἄς χρησιμεύσῃ εἰς ἡμᾶς ὡς παράδειγμα, ὅτι πρέπει νὰ προσ-
έχωμεν εἰς τὰ πάντα, καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὰς ὁρ-
θὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων, καὶ νὰ μὴ παρεκτρεπώμεθα
εὐκόλως.

Πόσοι νέοι καὶ νέαι ἀποθνήσκουσιν ἐνωρίς ἀπὸ
τὴν φθίσιν, διότι ἀγαπῶσι παρὰ πολὺ τὸν χορόν!
Ὅστις δυσκολεύεται εἰς τὴν ἀναπνοὴν του, δὲν πρέ-
πει νὰ χορεύῃ ἐντὸς χαμηλοῦ, ζεστοῦ καὶ στενοῦ
δωματίου δὲν πρέπει νὰ χορεύῃ τις, διότι εἶναι πα-
ρὰ πολὺ βλαβερόν.

8. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΠΝΟΥ.

Ὅστις θέλει νὰ κοιμᾶται ἡσυχῶς, δὲν πρέπει νὰ
πλαγιάζῃ μὲ στόμαχον βεβαρημένον ἀπὸ τροφάς,
καὶ νὰ πίνη ποτά, τὰ ὁποῖα ζαλίζουν τὸν ἄνθρω-
πον, νὰ μὴ κοπιᾷ πολὺ τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἐργασίαν
καὶ νὰ μὴ πράττῃ κακὸν τι. Τὸ νὰ κοιμᾶται τις ἡ-
συχῶς εἶναι πολὺ σπουδαῖον· διότι, ὅστις τὴν ἐσπέ-
ραν δὲν κοιμᾶται ἡσυχῶς, δὲν δύναται τὴν πρωίαν
νὰ ἦναι εὐδιάθετος καὶ ἱλαρός, καὶ νὰ ἔχῃ δύναμιν
καὶ προθυμίαν δι' ἐργασίαν.

Ὁ κοιτῶν (τὸ δωματίον τοῦ ὕπνου) δὲν πρέπει νὰ
ἦναι θερμὸς καὶ χαμηλός, ἀλλὰ ψυχρὸς, ὑψηλός

καὶ εὐρύχωρος, καὶ νὰ ἔχῃ ὅσον τὸ δυνατόν δροσερόν ἀέρα. Διὰ τοῦτο πρέπει ν' ἀνοίγῃ τις τὴν ἡμέραν τακτικῶς τὰ παράθυρα, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ παραπετάσματα (μπερτέδες ἢ κουρτίνας) περὶ τὰς κλίνας.—Δὲν εἶναι καλὸν νὰ κοιμᾶται τις ἐπὶ στρώματων γεμάτων μὲ πτερὰ, καὶ νὰ σκεπάζεται μὲ ἐφαπλώματα μὲ πτερὰ, διότι ταῦτα παρέχουν παρὰ πολλὴν θερμότητα, καὶ διότι συναθροίζονται εἰς αὐτὰ οἱ κακοί, ἀκάθαρτοι καὶ ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν ὑγείαν ἀτμοί, καὶ κάμνουσι τὸ σῶμα ἀσθενές. Τὰ τοιαῦτα στρώματα προξενοῦσι πρὸ πάντων ρευματισμούς, κεφαλαλγίαν, ὀδονταλγίαν (ὀδοντόπονον), ὠταλγίαν, ποδαλγίαν καὶ χειραλγίαν. Τὰ κάλλιστα στρώματα διὰ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γεμίζουν μὲ τρίχας ἵππων ἢ μὲ ἄχυρα, καὶ ἐφαπλώματα βαμβακερὰ ἢ μάλλινα. Ἐὰν ὁμως συνειθίσῃ τις νὰ κοιμᾶται εἰς κλίνας μὲ πτερὰ, πρέπει νὰ τὰς ἀερίζῃ καὶ νὰ τὰς κτυπᾷ (ξεσκονίζῃ) τὸ μὲν θέρος κάθε 8 ἡμέρας, τὸν δὲ χειμῶνα κάθε 14, καὶ κάθε μῆνα νὰ ἀλλάζῃ τὰ περικαλύμματα (σινδόνια).

Καὶ διὰ τὰ παιδιά τὰ στρώματα, τὰ ὅποια εἶναι γεμάτα μὲ τρίχας ἵππων ἢ μὲ ἄχυρα, εἶναι καταλλήλοτατα. Ἐξ ἐναντίας στρώματα, τὰ ὅποια εἶναι γεμάτα μὲ πτερὰ, εἶναι πολὺ βλαβερώτερα εἰς τὰ παιδιά παρὰ εἰς τοὺς ἡλικιωμένους.

Πρέπει νὰ προφυλάττῃται τις νὰ μὴ κοιμᾶται εἰς ξένας κλίνας, ἐὰν πρῶτον δὲν ἀερισθῶσιν εἰς τὸν δροσερόν ἀέρα, καὶ ἐὰν δὲν ἐνδυθῶσι μὲ καθαρὰ περικαλύμματα. Ἐὰν λοιπὸν ταξιδεύῃ τις καὶ ἦναι

ἤναγκασμένος νὰ κοιμηθῇ εἰς ξενοδοχεῖον, πρέπει νὰ προτιμᾷ κλίνην ἀπὸ ἄχυρα, εἰς τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ἐκοιμήθη. παρὰ κλίνην ἀπὸ πτερὰ, εἰς τὴν ὁποίαν πολλοί, καὶ μάλιστα ἀσθενεῖς, ἐκοιμήθησαν.

Δύναται τις καὶ πλέον τοῦ δέοντος νὰ κοιμᾶται, ἀλλὰ προσέχετε, ἀγαπητὰ παιδιά, νὰ μὴ γείνητε ὑπναλέοι (ὑπνάρηδες) καθὼς ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Εὐθύμιος. Οὗτοι, ὡς παιδιά, δὲν ἤθελον νὰ σηκώνωνται εὐθὺς, ἅμα τοὺς ἐξύπνιζεν ἡ μήτηρ των, ἀλλ' ἄφινον νὰ τοὺς φωνάζωσι τουλάχιστον τρεῖς φορές, πρὶν ἀνοίξωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Διὰ τοῦτο ἤρχοντο σχεδὸν καθ' ἡμέραν παρὰ πολὺ ἄργά εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ἐτιμωρήθησαν πολλάκις. Ἡ μήτηρ των τοὺς συνεβούλευσεν, ἀλλὰ ματαίως, νὰ ἀπομάθωσι (ξεσυνειθίσωσι) τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν, διότι εἰς τὸ μέλλον, πρέπει νὰ ἐγείρωνται (σηκώνωνται) ἐνωρίς, καὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ τὸ κατορθώωσιν εὐκόλως. Τοῦτο συνέβη, ὅταν τοὺς παρέδωκεν ἡ μήτηρ των εἰς λεπτουργόν τινα, διὰ νὰ μάθωσι τὴν τέχνην του. Οὗτος ἐφέρετο πρὸς τοὺς μαθητάς του πολὺ αὐστηρῶς, καὶ πολλάκις ἐτιμώρησε τοὺς δύο ὑπναλέους μαθητάς του πολὺ σκληρῶς, ἕως οὗ τοὺς συνειθίστηεν νὰ ἐγείρωνται ἐνωρίς καὶ ταχέως. Πολλάκις δὲ τὰ παιδιά ταῦτα ἐνεθυμήθησαν τὰς συμβουλὰς τῆς μητρός των καὶ μετενόησαν, ἀλλὰ πολὺ ἄργά, διὰ τὴν παρακοήν των. Ὅτε λοιπὸν ἐπὶ τέλους ἐσυνειθίσαν νὰ ἐγείρωνται μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου, ἦσαν πολὺ ὑγιέστεροι καὶ ζωηρότεροι παρὰ πρότερον, καὶ ὁ διδάσκαλός των τοὺς ἡγάγησε παρὰ πολὺ, διότι ἔγειναν καλοὶ ἐργάται.

Ἐὰν δὲν ἦναι μεγάλη ἀνάγκη, δὲν πρέπει τὰ παιδιά νὰ κοιμῶνται μὲ ἡλικιωμένους ἀνθρώπους, ἢ πολλὰ παιδιά εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κλίνην· διότι τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐν ἀναπνέει τὰς ἐξατμίσεις τοῦ

ἄλλου, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἦναι ὑγιῆ, καὶ νὰ κοιμῶνται ἡσύχως. Ἀλλὰ πολὺ βλαβερώτερον καὶ πλέον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ νὰ κοιμᾶται ὑγιῆς ἄνθρωπος εἰς κλίνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκοιμήθη ἄλλος τις ἄρρωστος, πρὶν ἢ ἀερισθῇ καὶ τιναχθῇ. Ἐὰν δὲ ἡ νόσος τύχῃ νὰ ἦναι πολὺ κακὴ καὶ κολλητική, τὰς μὲν κλίνας δὲν πρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζονται, τὰ δὲ στρώματα καὶ λοιπὰ ἐνδύματα τοῦ ἀσθενοῦς πρέπει νὰ καίωσιν.

9. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ.

Διὰ νὰ ἦναι μία κατοικία ὑγιεινὴ, πρέπει νὰ ἦναι τὰ δωμάτια φωτεινά, εὐρύχωρα καὶ εὐάερα. Ὅσοι ἄνθρωποι κατοικοῦσιν εἰς σκοτεινάς, βρωμεράς καὶ ὑγρὰς κατοικίας ἀσθενοῦσι, καὶ γίνονται μωροὶ καὶ μελαγχολικοί. Παιδιά, τὰ ὁποῖα ζῶσιν εἰς τοιαύτας κατοικίας, δὲν γίνονται ὠραῖα, ἀλλ' ὠχρά καὶ ἰσχνὰ καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐνωρίς. Ὅστις ἔνεκα πτωχείας εἶναι ἠναγκασμένος νὰ κατοικῇ εἰς ὑγρὰ ὑπόγεια δωμάτια, πρέπει νὰ φροντίζῃ, ὥστε νὰ ἔχωσιν ἀρκετὸν φῶς καὶ καθαρὸν ἀέρα, καὶ νὰ χρωματίζῃ συχνὰ τοὺς τοίχους. Τὰ δωμάτια πρέπει νὰ σκουπίζωνται καὶ καθαρίζωνται καθ' ἡμέραν, καὶ, ἐὰν ἦναι δυνατόν, ν' ἀσπρίζωνται κατ' ἔτος. Τοῦτο εἶναι ὅχι μόνον ὑγιεινόν, ἀλλὰ καὶ σημεῖον, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα.

Ὅταν ὁ καιρὸς ἦναι ψυχρὸς, δὲν πρέπει νὰ ζεσταίνῃ τις παρὰ πολὺ τὰ δωμάτια, καὶ νὰ μὴ κάθῃται μηδὲ νὰ στέκῃ πλησίον τῆς θερμάστρας ἢ τοῦ ὀτζακίου, διότι πολὺ εὐκόλως ἡμπορεῖ νὰ κρυώσῃ,

ὅταν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δωματίου. Τὸ νὰ μεταχειρίζηται τις εἰς τὴν θερμάστραν λιθάνθρακας δὲν εἶναι βλαβερόν, ἐὰν αὐταὶ ἦναι καλῶς καὶ καθῶς πρέπει κατεσκευασμένοι, καὶ ἐὰν ἦναι πολὺ προσεκτικός. Κακὴ καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος συνήθεια εἶναι νὰ ζεσταίνῃ τις τὸν κοιτῶνα ὀλίγον τι πρότερον, πρὶν πλαγιάσῃ. Ἐκ τῆς τοιαύτης κακῆς συνήθειας δύναται νὰ προκύψῃ μεγάλη δυστυχία, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ τὸ ἐξῆς περιστατικόν.

Πλουσία τις χήρα, ἥτις εἶχε δύο ἡλικιωμένας θυγατέρας, ἔπρεπε νύκτα τινὰ νὰ μείνῃ ἐκτὸς τῆς οἰκίας, καὶ νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀδελφὴν της. Τὰ δύο κοράσια ἐπεθύμουν τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ περάσωσι καλὰ, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐσπέρα ἦτο πολὺ ψυχρά, ἔβαλον εἰς τὴν θερμάστραν πολλὰ ξύλα, διὰ νὰ θερμάνωσι τὸν κοιτῶνα. Ἐπεσαν λοιπὸν ἀμφοτέρω μετ' εὐχαρίστησιν εἰς τὴν κλίνην, ἀφοῦ πρῶτον ἐκλείσαν τὴν θερμάστραν καλῶς. Δυστυχῆ κοράσια! Ταῦτα δὲν ἐσηκώθησαν πλέον, διότι ἔνεκα τῆς μεγάλης θερμότητος ἡ θερμάστρα ἐσχίσθη, καὶ τὸ δωμάτιον ἐγέμισεν ἀπὸ καπνόν. Ἀμφοτέρω τὰ κοράσια ἐπνίγησαν ἀπὸ τὸν καπνὸν ἀνευ σωτηρίας. Ἐσηκώθη μὲν ἡ μία ἀπὸ τὸν ὕπνον, ἀλλὰ ματαίως προσεπάθησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν θύραν, διότι τὴν πρῶταν τὴν εὐρον κειμένην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ἀπηλπισμένη ἡ ταλαίπωρος κατεξέσχισε τὸ πρόσωπόν της μετ' οὖς ὀνυχὰς της, καὶ ἐξερρίζωσεν ὅλα της τὰ μαλλία. Τί τρομερὸν θέαμα ἦτο τοῦτο διὰ τὴν δυστυχῆ μητέρα, ὅταν τὴν πρῶταν εὗρε καὶ τὰ δύο της ἀγαπητὰ τέκνα, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ στήριγμα τοῦ γήρατός της, ἀποθαμένα! ὦ! μάθετε, ἀγαπητὰ παιδιά, πόσον προσφιλεῖς εἶναι ὁ βίος σας, καὶ προσέχετε τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς, διὰ νὰ μὴ πάθῃτε ὁμοίον τι δυστύχημα! Μάθετε προσέτι, ὅτι πολὺ ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ τις εἰς τὸ δωμάτιον,

εἰς τὸ ὁποῖον κοιμᾶται, πύραυνον (μαγγάλιον), καὶ μάλιστα ὅταν ὑπάρχῃ εἰς αὐτὸ λίπος, ἢ ὅταν οἱ ἄνθρακες (κάρβουνα) δὲν ᾔναι καλῶς ἀναμμένοι.

10. ΠΕΡΙ ΒΛΑΒΗΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΗΣ ΕΚ ΘΕΡΜΟΤΗΤΟΣ. ΚΑΙ ΨΥΧΟΥΣ.

Ὅταν τύχῃ νὰ ζεσταθῇ τις πολὺ ἀπὸ σωματικὴν κίνησιν ἢ ἐργασίαν, ἀπὸ δρόμον ἢ χορόν, πρέπει νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ἐξῆς.

1) Νὰ μὴ κάθῃται διὰ μιᾶς ἡσύχως, ἀλλὰ νὰ ἐλαττόνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως.

2) Νὰ μὴ πίνῃ τίποτε ψυχρὸν, μήτε οἰνόπνευμα, μήτε οἶνον, μήτε καφέν· διότι εἶναι ἐσφαλμένη καὶ πολὺ βλαβερά ἰδέα τὸ νὰ καταπαύῃ τις τὴν ζέστην διὰ τῆς ζέστης. Δὲν εἶναι κανὲν ἄλλο βλαβερώτερον ἀπὸ τοῦτο εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ εἰς τὸν στόμαχον, διότι ἐκ τούτου προέρχεται ἰδρώς, ὅστις ἀδυνατίζει τὸ σῶμα, καὶ ἐπικίνδυνός τις νόσος.

3) Νὰ μὴ ἐκτίθῃται εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα, καὶ νὰ μὴ περιπατῇ μὲ τὸ ὑποκάμισον μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐνδύηται τὰ φορέματά του. Εἶναι βεβαίως πολὺ εὐχάριστον νὰ περιπατῇ τις ἄνευ ἐνδυμάτων, ὅταν ᾔναι ζεστός, ἀλλ' ὅμως εἶναι καὶ πολὺ ἐπικίνδυνον· τὰ κακὰ ἀποτελέσματα φαίνονται κατόπιν.

4) Νὰ μὴ λούηται μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ὅταν ᾔναι βρεγμένος ἀπὸ τὴν βροχὴν, νὰ μὴ μένῃ μὲ τὰ ὑγρά ἐνδύματα.

5) Νὰ μὴ κάθῃται, καὶ ἐν γένει νὰ μὴ κοιμᾶται ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους καὶ ἐπὶ τῶν χόρτων· διότι ἐκ

τούτου εὐκόλως ἀναπτύσσεται φθίσις ἢ ρευματισμός.

Ὅλα ταῦτα πρέπει νὰ φυλάττῃ ὅστις εἶναι ἰδρωμένος. Καὶ τί πρέπει τις ἀπ' ἐναντίας νὰ κάμνῃ; Πρέπει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ παύσῃ τὴν κίνησιν καὶ νὰ σταθῇ, νὰ σφογγίσῃ καλῶς τὸν ἰδρώτα, καὶ ἔπειτα ν' ἀλλάξῃ τὰ ἀπὸ τὸν ἰδρώτα βρεγμένα ἐνδύματα, καὶ νὰ φορῇ ἀμέσως ἄλλα, καὶ τέλος νὰ μὴ πίνῃ πολὺ ψυχρὰ ποτά. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος κάμνῃ πολὺ δύσκολον ἐργασίαν ἐν καιρῷ μεγάλης ζέστης, καὶ αἰσθάνεται δίψαν πολλήν, καὶ σχεδὸν δὲν δύναται πλέον νὰ κρατηθῇ, καὶ τότε ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ πίνῃ. Μάλιστα, δύναται νὰ πίνῃ, ἐὰν ᾔναι μεγάλη ἀνάγκη, ὅχι ὅμως διὰ μιᾶς ψυχρὸν ποτόν· ἀφοῦ δὲ πίνῃ, πρέπει ἀμέσως ν' ἀρχίσῃ πάλιν νὰ ἐργάζεται ταχέως, ἢ νὰ κινῆται, ἢ νὰ θέλῃ νὰ μὴ κρυώσῃ καὶ ἀσθενήσῃ. Ἀκόμη καλλίτερον εἶναι, ἰδίως ὅταν ταξειδεύῃ, νὰ σβύνῃ τὴν δίψαν του, βουτῶν εἰς οἶνον ἢ εἰς ὕδωρ τεμάχιον ἄρτου καὶ νὰ τὸ τρώγῃ.

Ὅστις ἔτυχε νὰ κρυώσῃ, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται μέσα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦσι τὸν ἰδρώτα, ἀλλὰ νὰ πίνῃ ὀλίγα φιτζάνια θερμοῦ ὕδατος μεμιγμένου μὲ ὀλίγον ὄξος, νὰ ἐνδύηται καλῶς καὶ νὰ κινῆται, διὰ νὰ γείνῃ γενικὴ κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Ἐὰν τὸ κρυολόγημα ᾔναι πολὺ δυνατόν, πρέπει νὰ κάμνῃ τις ζεστὸν λουτρόν τῶν ποδῶν (ποδόλουτρον) καὶ νὰ πλαγιάζῃ ἀμέσως εἰς τὴν κλίνην.

Ὅταν τὸ σῶμα καὶ οἱ πόδες ὑγρανθῶσι καὶ ψυχρανθῶσι, δὲν πρέπει νὰ φυλάττῃ τις ἐπάνω του τὰ ὑγρά ἐνδύματα καὶ τὰς περικνημίδας (κάλτσας), ἀλλὰ νὰ σφογγίσῃ τὸ δέριμα καὶ νὰ ἐνδύηται θερμά

καὶ στεγνὰ ἐνδύματα. Ὅστις τὴν συμβουλὴν ταύτην δὲν ἀκολουθήσῃ, θὰ πάθῃ εὐκόλως ἀπὸ ρευματισμοὺς καὶ ἄλλα κακὰ νοσήματα. Εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον εὐρίσκεται καὶ ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου μέρος τοῦ σώματος εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς ρεῦμα ἀέρος ἢ εἰς ὑπερβολικὸν ψῦχος, ἐνῶ ὁλόκληρον τὸ ἄλλο μέρος εἶναι θερμόν, καθὼς π. χ. ὅταν κάθῃται, ἢ ὅταν κοιμᾶται τις πλησίον ὑγροῦ τοίχου.—Ἀπὸ πολλὰ νοσήματα δύναται τις νὰ προφυλάττῃται, ἐὰν ἀπὸ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν διατηρήσῃ τὸ δέρμα καθαρὸν καὶ ὁροσερὸν διὰ τῆς συχνῆς πλύσεως ἢ λούσεως, καὶ ἐὰν πάντοτε, εἴτε καλὸς εἴτε κακὸς καιρὸς εἶναι, ἐξέρχεται εἰς τὸ ὑπαιθρον διὰ νὰ τὸν φυσᾷ ὁ ὁροσερὸς ἀήρ.

Προσέχετε, ἀγαπητὰ παιδιά, μὴ βάλῃτε πολὺ ἐνωρὶς τὰ καλοκαιρινὰ σας ἐνδύματα, καὶ μὴ ἐνδυθῇτε εἰς τὰς πρώτας θερμὰς ἡμέρας τοῦ ἔαρος πολὺ ἐλαφρῶς, ὅπως θέλετε ἐνδύεσθαι εἰς τὰ μέσα τοῦ θέρους· διότι εἰς τοιαύτην ἐποχὴν αἱ ἐσπέραι συνήθως εἶναι πολὺ ψυχραί, καὶ εὐκολώτατα δύναται τις νὰ κρυώσῃ. Εἶναι βεβαίως φρονιμώτερον καὶ καλλίτερον νὰ ὑποφέρῃ τις ὀλίγην ζέστην καὶ νὰ ᾔῃται ὑγιής, παρὰ νὰ ὁροσίζῃται καὶ νὰ ὑποφέρῃ πολὺν καιρόν. Τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος εἶναι ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῆς ζωῆς, ἐνῶ τὸ μέτριον δύναται νὰ ᾔῃται πολὺ ὠφέλιμον. Ἡ θερμότης ἐξ ἐναντίας προκαλεῖ ἢ παρέχει εἰς ὅλην τὴν φύσιν, ἡγουν εἰς πάντα τὰ προϊόντα, ζωὴν καὶ ἐνέργειαν. Ἄνευ θερμότητος δὲν δύναται μὴδὲ ὁ σπόρος νὰ βλαστήσῃ. Ἀναγνώσατε τὸ ἐξῆς ἀξιοπερίεργον παράδειγμα περὶ τῆς ὑπερβο-

λικῆς δυνάμεως τῆς θερμότητος, τὸ ὁποῖον συνέβη τὴν 2 Αὐγούστου 1790 εἰς Γερμανικὴν τινα πόλιν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ στρατιώτης Πέτρος ἐρρίφθη ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ νοσοκομείου ἐντελῶς γυμνός· εἰς τὸν ἐκεῖ πλησίον ποταμόν. Μόλις εἰς τὰς 3 μετὰ μεσημβρίαν ἐνόησαν οἱ σύντροφοί του, ὅτι λείπει ὁ Πέτρος, ὅστις εὐρίσκετο ἴσως πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας εἰς τὸ ὕδωρ, ὅποτε ἔτρεξαν καὶ τὸν ἐξέβαλον. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι εἶναι ἐντελῶς νεκρός. Δὲν ἔκαμον τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν ἔθεσαν εἰς μίαν πολὺ θερμὴν κλίνην μετὰ τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ, τοὺς βραχίονας πλησίον τοῦ σώματος καὶ τὰς κνήμας πλησίον ἀλλήλων. Συχνὰ δὲ ἐξέστανον καὶ τῷ ἔβαλον, ἰδίως εἰς τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὰς κνήμας, ζεστὰ κομμάτια φλανέλας, εἰς διάφορα δὲ μέρη τῆς κλίνης ζεστοὺς λίθους περιτετυλιγμένους μετὰ λίνον. Μετὰ 7 ἢ 8 λεπτὰ τῆς ὥρας παρετήρησαν, ὅτι ἐκινήθησαν τὰ βλέφαρα, καὶ ἡ κάτω σιαγὼν, ἡ ὁποία πρότερον καθόλου δὲν ἐκινεῖτο. Ἐξῆλθεν ἀμέσως ἐκ τοῦ στόματός του ἀφρός, καὶ κατώρθωσε νὰ καταπίῃ ὀλίγα κοχλιάρια οἶνον. Ἐπὶ τέλους συνῆλθεν ὁ ἄνθρωπος ἐντελῶς, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἡδυνήθη νὰ κοιμηθῇ ἡσυχῶς.

11. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΜΕΡΩΝ ΤΙΝΩΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ.

Πολὺ πρέπει νὰ προσέχωμεν πρὸς διατήρησιν τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων μας, διότι εἶναι δυστυχῆς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μία μόνον αἰσθησις τοῦ λείπει· οὗτος ὅχι μόνον δὲν θὰ τέρπῃται καὶ δὲν θὰ εὐχαριστῇται, ἀλλὰ καὶ πολλὰ κακὰ θὰ ὑποφέρῃ.—Τὰ ὄργανα τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὁσφρήσεως διατηροῦνται εἰς καλὴν κατάστασιν

καὶ ἐνδυναμοῦνται διὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος. Τὰς τρεῖς ταύτας αἰσθήσεις δὲν βλάπτει τίποτε ἄλλο τόσον πολὺ, ὅσον ἡ ὑπερβολικὴ θέρμανσις (ζέσταμα) τῆς κεφαλῆς, ἰδίως διὰ καλυμμάτων ἀπὸ γούναν· διότι ἐξ αἰτίας τούτων ἐπισωρεύεται τὸ αἷμα εἰς τὴν κεφαλὴν, γίνονται ῥευματισμοὶ καὶ σπυρία, τὰ ὅποια πολλάκις ἐπιφέρουσι τυφλότητα καὶ κουφότητα.

Τοὺς ὀφθαλμοὺς βλάπτει ἰδίως τὸ φῶς, ὅταν ᾖναι ἄλλοτε μὲν ὀλίγον ἄλλοτε δὲ πολὺ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσυλάττησθε π. χ. ὅταν ἐργάζησθε, καὶ ἰδίως εἰς λεπτὴν ἐργασίαν, νὰ μὴ κάθησθε τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ἔχητε τὸ πρόσωπόν σας ἐστραμμένον εἰς τοῖχον νεωστὶ ἀσπρισμένον, καὶ τὸν ὁποῖον βλέπει ὁ "Ἡλιος· ὡσαύτως προσέχετε, ὅταν ἀναγινώσκητε, νὰ μὴ κάθησθε οὕτως, ὥστε ὁ "Ἡλιος νὰ ρίπτῃ τὰς ἀκτῖνάς του εἰς τὸ βιβλίον σας. Ἐπίσης βλαβερὸν εἶναι τὸ νὰ θέτῃ τις τὴν κλίνην τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ τὸν χτυπᾷ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ὅταν θέλητε νὰ παρατηρήσητε ἄτι τι, δὲν πρέπει νὰ πλησιάζητε παρὰ πολὺ, οὔτε νὰ τὸ χυττάζητε πλαγίως· δὲν πρέπει νὰ μένητε πολὺν καιρὸν εἰς ἀέρα διεφθαρμένον, καὶ μάλιστα ὅταν σηκόνηται κονιορτὸς (σκόνη), ἢ ὅπου ὑπάρχει καπνὸς καὶ ὑγρὸς ἀτμός· νὰ μὴ στέκησθε πλησίον τῆς θερμάστρας, ὅταν ᾖναι πολὺ ζεστή, καὶ νὰ μὴ ἐργάζησθε τὴν πρωίαν, πρὶν ἢ φωτίσῃ καλῶς, μήτε τὴν ἑσπέραν, ἀμα ἀρχίσῃ νὰ βραδυάζῃ, διότι κουράζονται πολὺ οἱ ὀφθαλμοὶ σας.

Τὴν ἀκοὴν βλάπτει πᾶς δυνατὸς καὶ ἀπροσδόκητος ἤχος ἢ κρότος, διεφθαρμένος ἀήρ, στρώματα

καὶ ἐφαπλώματα μὲ πτερὰ, κονιορτὸς καὶ πολλὴ μύξα ἢ φλέγμα εἰς τὴν ῥίνα καὶ εἰς τὰ ὦτα. Βλαβερὸν διὰ τὴν ἀκοὴν εἶναι προσέτι καὶ τὸ νὰ καλύπτῃ τις τὰ ὦτα μὲ τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς ἢ νὰ τὰ δένη μὲ μανδύλια.

Τὴν γεῦσιν πολὺ βλάπτομεν, ὅταν τρώγωμεν ὀξεῖα φαγητά, ἡγουν ξυνά, καὶ πρὸ πάντων πέπερι· προσέτι ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν γεῦσιν εἶναι καὶ τὸ νὰ καπνίζωμεν, καὶ τὸ νὰ πίνωμεν παρὰ πολὺ οἶνον καὶ ρακήν.

Τὴν ἀφὴν διατηρεῖ τις εἰς καλὴν κατάστασιν, ἐὰν ἀδιακόπως γυμνάζῃ αὐτὴν καὶ ἐπιμελῶς καθαρίζῃ τὸ δέρμα. Εἶναι παρὰ πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ θερμαίνῃ τις τὰς χεῖράς του εἰς ζεστὴν θερμάστραν, καὶ μάλιστα εἰς τὸ πῦρ, ὅταν ᾖναι παγωμέναι· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τρίβῃ αὐτάς δυνατὰ καὶ νὰ προσπαθῇ, νὰ τὰς θερμαίνῃ διὰ τῆς τριβῆς. Ὁσαύτως πολὺ βλαβερὸν εἶναι τὸ νὰ βάλῃ τις τὰς χεῖράς του, τὰς ὁποίας εἶχε πρὸ ὀλίγου εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, ἀμέσως εἰς τὸ ζεστόν.

Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ἡμῶν διὰ τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας λαμβάνουσιν αἱ αἰσθήσεις μας ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα, λαμβάνει ἰδέας, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ προσπαθῶμεν, νὰ γυμνάζωμεν τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν καθ' ἡμέραν κατὰ πολλοὺς τρόπους, καὶ ἰδίως εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, διὰ νὰ γείνωμεν πολὺ φρόνιμοι καὶ νὰ μὴ ἡμεθα τόσοι μωροί, ὥστε νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ὑπάρχουσι φαντάσματα. Δὲν θὰ ὑπῆρχον πολλοὶ δεισιδαίμονες εἰς τὸν κόσμον, ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι παιδιόθεν ἐξήσκων τὰς αἰσθήσεις των ἐπι-

μελῶς. Ἰδίως δύνανται νὰ μᾶς ἀπατῶσι τὴν νύκτα ἢ δρασις καὶ ἢ ἀκοή, ἐὰν δὲν ἤμεθα γυμνασμένοι· διότι μᾶς κάμνουνσι νὰ νομίζωμεν, ὅτι βλέπομεν τρομερὰς μορφάς, καὶ ὅτι ἀκούομεν φοβεροὺς ἤχους, ἐνῶ οὔτε βλέπομεν οὔτε ἀκούομεν τίποτε. Ἐὰν ὁμῶς αἰ αἰσθήσεις αὗται ἦναι ἐξησκημένοι, καὶ ἐὰν πηγαίνη τις μετὰ θάρρους πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον βλέπει ἢ ἀκούει, καὶ τὸ πιάσῃ μὲ τὰς χεῖράς του, θὰ εὕρῃ ὅτι ὅλα τὰ φαντάσματα δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ ἀπάτη κακῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀπάτη τῶν αἰσθήσεων μᾶς. Ἀκούσατε δὲ περὶ τούτου τὸ ἐξῆς περιστατικόν.

Εἰς χωρίον τι πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατῴκει καλοκάγαθός τις καὶ φρόνιμος ἱερεὺς, ὅστις πολὺ μεγάλην τέρψιν εὕρισκεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδίων του. Οὗτος πολυλάκις ἐγνώρισεν ἐκ πείρας, ὅτι ὁ μωρὸς φόβος φαντασμάτων γίνεται αἰτία πολλῶν κακῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθησε ν' ἀναθρέψῃ τὰ παιδιά του τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ μὴ φοβῶνται τὰ φαντάσματα. Τὰ ἠνάγκασε δηλ. ἀπὸ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν νὰ μένωσι τὴν ἐσπέραν ἐπὶ τινα καιρὸν μόνον τῶν εἰς τὸ σκότος, καὶ νὰ μεταφέρωσιν ἐνίοτε καὶ τι ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ χωρὶς φῶς ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῆς οἰκίας εἰς τὸ ἄλλο, χωρὶς νὰ φοβῶνται καθόλου. Πολλάκις τοῖς διηγήθη ὁ ἱερεὺς διηγήματα περὶ φαντασμάτων, καὶ ἀπεδείκνυε πάντοτε, ὅτι ἀπάτη ἢ παιδικὸς φόβος καὶ φαντασία ἔκαμνε νὰ τὰ νομίζωσι φαντάσματα. Ἐσπέραν τινὰ, ὅτε τοῖς εἶχε διηγηθῇ τοιαῦτα διηγήματα, εἶπε πρὸς τὴν δωδεκαετῇ θυγατέρα του Μαγδαληνὴν «θὰ ἐφοβεῖσθαι τάχα σύ, νὰ ὑπάγῃς χωρὶς φῶς εἰς τὸν ἐπάνω ὄροφον (πάτωμα), καὶ νὰ φέρῃς ἀπ' ἐκεῖ τὴν ῥόκαν;—«Ὁχι, καθόλου, ἀγαπητέ πάτερ, ἀπεκρίθη ἡ Μαγδαληνή.»—«Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν, πῇ γαίνε

τώρα καὶ φέρε αὐτήν· ἀλλὰ πῇ γαίνε μὲ προσοχὴν καὶ ἡσυχῶς!» Ἡ Μαγδαληνὴ ὑπῆγε προθύμως καὶ εὗρεν ἄμέσως ὃ τι ἐξήτει. «Ἐως οὗ εὕρῃ τὴν ῥόκαν, δὲν εἶχε τὴν καταλάβει οὐδὲ ὁ παραμικρὸς φόβος, ἀλλ' ὅτε ἤρχισε νὰ καταβαίνη τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς κλίμακος, ἤκουσε νὰ ἔρχηται κατόπιν της καὶ τι μὲ θόρυβον. Τώρα ἤρχισε μὲν νὰ φοβῆται, ἀλλ' ὁμῶς εἶχεν ἀκόμῃ τόσον θάρρος, ὥστε νὰ παρατηρήσῃ ὀπισθὲν της τί ἦτο. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο σκότος, δὲν εἶδε τίποτε καὶ ἐπρόχωρει ἐμπρός. «Ὅτε ὁμῶς ἤκουσε πάλιν τὸν θόρυβον καὶ τὸ πρᾶγμα ἐεῖνο νὰ τὴν παρακολουθῇ, ἔλαβεν ὅλον τὸ θάρρος της καὶ ἐφώναξε «ποῖος εἶναι;» ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καμμίαν ἀπάντησιν. Ἦτο εὐτυχὴς, διότι εἶχε τοσοῦτον θάρρος, ἄλλως θὰ ἐπιπτε βεβαίως κάτω ἀπὸ τὴν κλίμακα, καὶ θὰ ἔθραυεν ἴσως βραχίονας καὶ κνήμας. «Ὅτε λοιπὸν ἐφθασεν εἰς τὴν δευτέραν κλίμακα, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο τὴν ἠκολούθει ἀκόμῃ, ἐφώναξεν ἄμέσως πλήρης στενοχωρίας, σφῶς! φῶς!» καὶ ἐπὶ τέλους ἐφθασεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πατρὸς της κατατρομαγμένη, ἀλλὰ μὲ τὴν ῥόκαν εἰς τὴν χεῖρα. Φθάσασα δὲ ἐκεῖ ἔβλεπε μὲν τριγύρω της ἀγρίως, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις τὴν κατεδίωκε, διὰ μιᾶς ἐξηφανίσθη. Τρέμουσα λοιπὸν διηγήθη τί τῆς συνέβη, καὶ ἅμα ἤρχισαν νὰ ἐξετάσωσι τὸ πρᾶγμα, ἀνεκάλυψαν μὲ γέλια πολλὰ, ὅτι τὸ φάντασμα, τὸ ὅποιον ἔκαμε τόσον θόρυβον καὶ τὴν κατεδίωκε, δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ξηραὶ φλοῦδαι φασουλίων, αἱ ὁποῖαι εἶχον κολλήσει εἰς τὸ φόρεμά της, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐκρότουν, ὅταν αὕτη ἐκινεῖτο ἢ περιεπάτει.

Καὶ οἱ ὁδόντες ἀνῆκουσιν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ σώματός μας, ἅτινα μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας πρέπει νὰ διατηρῶμεν ὑγιῆ· διότι οὗτοι εἶναι ἀναγκαῖοι ὅχι μόνον διὰ νὰ ὁμιλῶμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μασσῶμεν τὴν τροφήν. Αἱ τροφαί, ἐὰν δὲν μασσηθῶσι καθῶς πρέπει, δὲν μεταβάλλονται εἰς χυμόν, καὶ ὁ

στόμαχος δὲν δύναται νὰ τὰς χωνεύσῃ· αἱ τοιαῦται ἐπομένως τροφαὶ δὲν τρέφουσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτουσι τὴν υἰεῖαν του. Ἐὰν θέλητε νὰ διατηρῆτε υἰεῖς τοὺς ὀδόντας σας, δὲν πρέπει νὰ τρώγητε πολὺ ζεστὰ φαγητά, καὶ νὰ μὴ πίνητε πολὺ θερμὰ ποτά. Ἀποφεύγετε, ὅσον ἢμπορεῖτε, τὸν βλαβερὸν καφέν, καὶ πίνετε μᾶλλον ψυχρὸν ὕδωρ. Τὰ βρασμένα φαγητά νὰ μὴ τὰ τρώγητε, πρὶν ἢ γείνωσι χλιαρά· νὰ καθαρίζετε, ὅταν σηκόνησθε, τὸ πρῶτ' καὶ μετὰ τὸ φαγητόν σας, τὸ στόμα, τὸν λά-ρυγγα καὶ τοὺς ὀδόντας μὲ ὕδωρ, καὶ, εἰ δυνατόν, μὲ χλιαρόν· διότι τοῦτο καθαρίζει αὐτοὺς καλλίτερον ἀπὸ πᾶσαν ὕλην, ἣτις ἔμεινεν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων τὰ προσκεκολλημένα λείψανα τῶν φαγη-τῶν. Νὰ μὴ νομίζετε τιμὴν τὸ νὰ καπνίζετε, ἢ νὰ σπᾶτε διὰ τῶν ὀδόντων σας τοὺς σκληροὺς καρπούς, π. χ. καρύδια, ἀμύγδαλα, λεπτοκάρυα κτλ. Προσέχετε νὰ μὴ καθαρίζετε (σκαλίζετε) τοὺς ὀ-δόντας σας μὲ μαχαίρια, μὲ πηρούνια καὶ μὲ βελό-νας, ἀλλὰ μὲ λεπτὰ μυτερὰ ξύλα ἢ πτερὰ. Ὅστις ἔχει πάσχοντας ὀδόντας, δὲν πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ διορθῇ αὐτοὺς διὰ φαρμάκων, π. χ. διὰ κόνεως, ἀλλὰ μόνον διὰ καθαριότητος, διὰ δροσεροῦ ἀέρος καὶ ψυχροῦ ὕδατος. Οἱ φοβεροὶ πόνοι τῶν ὀδόντων παρακινοῦσι πολλάκις τοὺς πάσχοντας νὰ ἐκβάλωσι τοὺς ἀσθενεῖς ὀδόντας. Ὑπάρχουσι περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἦναί τις προσεκτικὸς καὶ νὰ μὴ ἀποφασίζῃ εὐχόλως νὰ ἐκβάλῃ ὀδόντας, πρὶν ἢ μεταχειρισθῇ ἄλλα μέσα πρὸς θεραπείαν των. Ὅταν θέλῃ τις νὰ παύσῃ τὸν

πόνον τοῦ ὀδόντος, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ἔ-λαιον ἀπὸ γαρούφαλλα, διότι μᾶλλον αὐξάνει ὁ πό-νος παρὰ ἐλαττοῦται, καὶ ἐπὶ τέλους καταντᾷ ἀνυ-πόφορος.

Ἐπειδὴ τὸ σίαλον εἶναι πολὺ ἀναγκαῖον διὰ τὴν μάσσησιν καὶ χώνευσιν τῶν φαγητῶν, πρέπει ν' ἀ-ποφεύγῃ τις ὅλα ἐκεῖνα, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων χά-νεται πολὺ σίαλον. Δὲν πρέπει πρὸ πάντων οἱ μὲν ἄνδρες νὰ καπνίζωμεν, αἱ δὲ γυναῖκες, ὅταν κλώ-θωσιν ἢ γνέθωσι, νὰ βρέχωσι τὴν κλωστήν μὲ σία-λον. Πολὺ ἄσχημος καὶ βλαβερά συνήθεια παιδίων τινῶν εἶναι τὸ νὰ χάνωσι τὸ σίαλον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναγκαιότατον, καθὼς εἵπομεν.

12. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΜΟΡΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ.

Εὐμορφος εἶναι ὁ ἄνθρωπος τότε μόνον, ὅταν τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως καλῶς κατεσκευασμένον σῶμά του ἦναι υἰεὺς καὶ τέλειον, τοῦτέστι ἀνευ ἐλαττωμάτων. Ὑγεία καὶ τελειότης τοῦ σώματος εἶναι δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ διὰ πᾶσαν ἡλικίαν τὸ μέγιστον προσὸν τῆς εὐμορφίας. Ὅλα τὰ ἄλλα μέσα, ἅτινα ἐφεῦρεν ἡ μωρία, ἡ ματαιότης καὶ ἡ ἀπάτη, εἶναι ἐλεεινὴ βαφὴ ἢ ἄσπρισμα (φυκχιασίδι), τὸ ὁποῖον πάλιν χάνεται, καὶ τὸ ὁποῖον ἀφίνει λυπηρὰ ἔχνη τῆς καταχρήσεώς του. Καὶ διὰ τίνος μέσου ἐπιτυγχάνε-ται ἡ υἰεῖα; Μόνον διὰ τῆς ἐλευθέρας χρήσεως καὶ τῆς παντοτεινῆς ἀσκήσεως τοῦ σώματος εἰς τὰ πρῶτα 11 ἔτη τῆς ἡλικίας. Προσέτι ἡ υἰεῖα διατη-ρεῖται, ἐὰν ἀναπνέωμεν ἐλεύθερον καὶ καθαρὸν ἀέρα,

ἐὰν πλυνώμεθα καὶ λουώμεθα, καὶ ἐὰν φορῶμεν ἑλαφρὰ καὶ εὐρύχωρα ἐνδύματα, ἐὰν τρώγωμεν ἀπλᾶ καὶ θρεπτικὰ φαγητά, καὶ ἐὰν πίνωμεν ὕδωρ. Διὰ τίνος δὲ ἐπιτυγχάνεται ἡ τελειότης τοῦ σώματος; Ἐὰν τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ πρῶτα 11 ἔτη ἐγυμνάσθῃ καλῶς εἰς ὅλας τὰς εὐκόλους κινήσεις, κατορθώσωμεν νὰ κάμωμεν πολὺ εὐκίνητον· μετὰ δὲ τὸ 11 ἔτος ἐὰν ἀσκήται διὰ σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ παιγνιδίων μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς εἰς πάσας τὰς δυσκόλους κινήσεις, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἰσχυρότατον.

Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ συνειθίσωσι τὰ παιδιά, ὅταν ἴστανται ἢ περιπατῶσιν ἢ κάθηνται, νὰ κρατῶσι τὸ μὲν σῶμά των ὀρθιον, τὸ δὲ στῆθος πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά. Ἐξ ἐναντίας εἶναι πολὺ βλαβερὸν νὰ περιπατῇ τις ἢ νὰ ἴσταται ἢ νὰ κάθῃται ὅπως τύχη, π. χ. στραβὰ καὶ πλαγίως. Ὡσαύτως βλαβερὸν εἶναι νὰ κρατῇ τις τὸ στῆθος πρὸς τὰ μέσα, νὰ ἀφίνη τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνη πρὸς τὸ στῆθος, καὶ νὰ βλέπῃ πλαγίως.

Ἀλλὰ μόνη ἡ ὑγεία καὶ τελειότης τοῦ σώματος δὲν ἀποτελεῖ τὴν εὐμορφίαν τοῦ ἀνθρώπου· διότι νοῦς καὶ καλὰ φρονήματα εἶναι τὰ κύρια καὶ μέγιστα προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσον ὑγιὲς καὶ ὡραῖον καὶ ἂν ᾖ τὸ σῶμά σας, δὲν θὰ σᾶς ἀγαπήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ κανεὶς φρόνιμος ἄνθρωπος χάριν τοῦ ὡραίου ὑμῶν σώματος, ἐὰν ᾖσθε θυμώδεις, ἐκδικητικοὶ ἢ φιλόνηκοι, καὶ ἐὰν ἔχητε κακὴν ψυχὴν καὶ ᾖσθε ἀπειθεῖς καὶ ὀκνηροὶ παῖδες. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ προσπαθῇτε μὲ ἴσην ἐπιμέλειαν νὰ

διατηρῆτε καὶ τῆς ψυχῆς σας καὶ τοῦ σώματός σας τὴν ὑγείαν καὶ εὐμορφίαν.

13. ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΦΕΡΗΤΑΙ ΤΙΣ ΟΤΑΝ ΗΝΑΙ ΑΣΘΕΝΗΣ.

Παῖδιά καὶ ἡλικιωμένοι δὲν ζῶσι πάντοτε προσεκτικῶς, τακτικῶς καὶ μετρίως, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε ὑγιεῖς, ἀλλὰ πολλάκις ἀσθενοῦσι καὶ ἀδυνατίζουν. Τί πρέπει νὰ κάμνωσιν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει;

Ὅστις αἰσθάνεται, ὅτι εἶναι ἄρρωστος, πρέπει πρὸ πάντων νὰ ᾖ ἡσυχος καὶ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, καὶ νὰ ζητῇ τὴν βοήθειαν τοῦ ἱατροῦ. Τοῦτο ὅμως δυστυχῶς ὀλίγοι μόνον ἀσθενεῖς κάμνουσι, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκουσιν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπροσεξίας καὶ ἀμελείας των. Πλεῖστοι ἄνθρωποι δὲν ἡσυχάζουσιν, ὅταν ἀσθενῶσιν, ἀλλ' ἐργάζονται, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀσθένεια χειροτερεύει. Ἄλλοι πάλιν δὲν θέλουσι νὰ ὑπακούωσι μὲ ὑπομονὴν εἰς τὰς διαταγὰς καὶ παραγγελίας τοῦ ἱατροῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦσι νὰ θεραπευθῶσιν ὀγλίγωρα, λαμβάνουσιν ἀγύρτην τινά, ὅστις τοὺς βεβαιώνει μὲν, ὅτι δύναται πολὺ ταχέως νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν νόσον, συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ γεννηθῇ ἄλλη νόσος πολὺ χειροτέρα τῆς πρώτης.

Ἀγύρται καὶ ψευδοῖατροι ὀνομάζονται οἱ ἔλεεινοὶ ἀπατεῶνες, οἵτινες καυχῶνται, ὅτι θεραπεύουσιν πάσας τὰς νόσους ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ὅτι δύνανται νὰ κάμνωσι διάγνωσιν τῆς νόσου μετὰ βεβαιότητος, βλέποντες τὸ οὖρον τοῦ ἀσθενοῦς, ἐνῶ

δὲν ἔχουσι τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, περὶ τῶν θεραπευτικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ περὶ τῶν δυνάμεων τῶν φαρμάκων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνεγνωρισμένοι ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὡς ἱατροί, ἀλλὰ μόνοι τῶν καὶ κρυφίως παρουσιάζονται ὡς τοιοῦτοι. Πανταχοῦ εὐρίσκονται τοιοῦτοι ἀπατεῶνες· καὶ οὗτοι εἶναι συνήθως ποιμένες ἢ πτωχεύσαντες χειρώνακτες. Ἐνίοτε κατορθόνουσιν οὗτοι διὰ τῶν ἱατρικῶν τῶν νὰ κάμωσι τὸν ἀσθενῆ καλὰ, καὶ χαίρουσι τότε· ἀλλ' εἰς τοῦτο πρὸ πάντων συντελεῖ ἡ δυνατὴ κρᾶσις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅχι αἱ ἱατρικαὶ γνώσεις τῶν. Πολὺ συχνὰ ὅμως ἀνακαλύπτονται αἱ ἀπάται αὐτῶν, καὶ τότε τιμωροῦνται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πολὺ σκληρῶς.

Οἱ ἀγύρται οὗτοι ἱατροὶ φροντίζουν πρῶτον νὰ ἐξετάζωσιν ἀπλοῦς τινὰς ἀνθρώπους, περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς, ἔπειτα δὲ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ δωμάτιον καὶ βλέποντες τάχα τὸ οὔρον αὐτοῦ, λέγουσιν εἰς αὐτὸν τί τῷ συνέβη κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, καὶ τοιοῦτοτρόπως προξενοῦσι τὸν θαυμασμόν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλοι δὲ κρύπτονται ὀπισθεν τῆς θύρας ἢ τοῦ τοίχου, διὰ ν' ἀκούσωσι τί ὁμιλοῦσιν οἱ ἀνθρώποι, οἵτινες πηγαίνουσι νὰ λάβωσι παρ' αὐτῶν ἱατρικά. Οὕτως ἔκαμνε π. χ. ὡς ἤκουσα, εἰς πτωχεύσας ὑποδηματοποιός· οὗτος ἔγινε περίφημος καὶ θαυματουργός ἱατρός διὰ τοῦ γαμβροῦ του, ὅστις ἦτο ξενοδόχος εἰς πόλιν τινά. Ὅτε δηλ. ἀσθενῆς τις ἤρχετο εἰς τὸν ἱατρόν, ἡ ἔστελλε νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, εὕρισκε πάντοτε τὴν γυναῖκά του, ἣτις ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἱατρός ἔχει σπου-

δαίαν τινὰ ὑπόθεσιν νὰ κάμῃ, καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι μετὰ μίαν ἢ μετὰ δύο ὥρας· συνεβούλευε δὲ συγχρόνως αὐτοὺς νὰ ὑπάγωσιν ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ γαμβροῦ του, ὅπου ἴσως θὰ τὸν εὕρωσιν. Ὁ δὲ ξενοδόχος εἶχεν ὁδηγηθῆ ὑπὸ τοῦ θαυματουργοῦ ἱατροῦ πῶς νὰ ἐξετάζῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ τι οὗτοι ἔλεγον εἰς αὐτόν, ἔγραφε ταχέως εἰς χαρτίον τι, τὸ ὅποῖον ἔστελλεν ἀμέσως εἰς τὸν ἱατρόν. Ὅταν λοιπὸν ἤρχοντο οἱ ἀσθενεῖς ἢ οἱ ἀνθρώποι αὐτῶν πάλιν εἰς τὸν ὑποδηματοποιόν, παρουσιάζετο αὐτὸς μὲ πολλὴν σοβαρότητα καὶ ἐλάμβανεν εἰς τὴν χεῖρα τὸ δοχεῖον, ὅπου εἶχον τὸ οὔρον, παρετήρει αὐτὸ μετὰ προσογῆς, καὶ ἔπειτα διηγεῖτο εἰς αὐτοὺς ὅσα τῷ ὄντι συνέβησαν εἰς τὸν ἀσθενῆ μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐκεῖνοι ἐθαύμαζον καὶ δὲν ἤξευρον τί νὰ εἵπωσιν. Ἐπλήρονον δὲ εἰς τὸν ψευδοπροφήτην εὐχαρίστως ὅσα ἐζήτηι, καὶ οὗτος τὰ ἐμοίραζεν ἔπειτα μὲ τὸν γαμβρόν του. Τὰ χάπια, ἅτινα ἔδιδεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κατεσκεύαζεν ἀπὸ λευκὸν ἄρτον, καὶ διὰ ν' ἀπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ἐπεχρύσονεν ἢ ἐπαργύρονεν· αἱ δὲ σκόναις του, τὰς ὁποίας ἔδιδε διὰ τὸν πυρετόν, συνίσταντο ἐκ ζαχάρεως, ἁλατος καὶ γύψου. Τὸ καλὸν ὅμως ἦτο, ὅτι δὲν ἔδιδεν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς του βλαβερά φάρμακα.

Χειρότερον ἔκαμνε ἄλλος τις ἀγύρτης, ὅστις ἐθεράπευε τὸν πυρετόν, δίδων εἰς τοὺς πάσχοντας εἶδος τι δηλητηρίου, τὸ ὅποῖον συνήθως μεταχειρίζονται διὰ τοὺς ποντικούς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἔπαυεν ὁ πυρετός, ἀλλ' ὅμως

μεπέπειτα ὑπέφερον οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ δηλητήριον τοῦτο χειρότερον παρὰ ἀπὸ τὸν πυρετόν, καὶ ἐπὶ ὅλης τῆς ζωῆς ἐξηκολούθουν νὰ πάσχωσι κάτι τι.

Εἶναι μεγάλη δεισιδαιμονία τὸ νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι προκύπτουσι νόσοι διὰ μαγείας. Πᾶσα νόσος ἔχει φυσικὴν τινα αἰτίαν.

Εἰς χωρίον τι ὑπῆρχον ἀκόμη πολλοὶ ἀνόητοι ἄνθρωποι, οἵτινες ἐπίστευον, ὅτι ὑπάρχουσι μαγεῖαι καὶ μάγισσαι, μολονότι πολὺ συχνὰ ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ σχολείου τὸ ἐναντίον. Τὸ παιδίον τοῦ Μιχαὴλ ἡμέραν τινὰ ἔφαγε παρὰ πολὺ καὶ ἡσθένησε βαρέως. Ἀντὶ δὲ νὰ προσκαλέσωσιν ἐπιστήμονα ἰατρὸν καὶ νὰ φυλάξωσι τὸ παιδίον, τοῦναντίον μετεχειρίσθησαν διάφορα μωρὰ μέσα κατὰ τῆς μαγείας, διότι ἐνόμιζον, ὅτι ἦτο μαγευμένον, ἕως οὗ τὸ δυστυχὲς παιδίον ἔγεινε χωλόν.—Τὸ παιδίον τοῦ Ἀποστόλου ἡσθένησε, διότι ἐβύζανε τὸ γάλα τῆς μητρὸς του, ἣτις δὲν ἦτο ὑγιής· καὶ ὅχι μόνον ἀδυνατίσει παρὰ πολὺ, ἀλλ' ἔπασχε ἀπὸ σπασμούς, καὶ εἶχε δυνατοὺς σπαραγμούς. Οἱ δεισιδαίμονες γονεῖς ἐπίστευον ἐπιμόνως, ὅτι τὸ παιδίον τῶν εἶναι μαγευμένον, καὶ διὰ τοῦτο ἤρκοῦντο μόνον εἰς τὸ νὰ σταυρόνωσι καὶ νὰ τὸ εὐλογῶσι, χωρὶς νὰ προσκαλέσωσι κανένα ἰατρὸν καὶ μεταχειρισθῶσιν ἰατρικὰ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέθανεν ἀβοήθητον.—Τὰ παιδιά τοῦ Φιλίππου, ἐνῶ ἔπαιζον ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν κήπον, ἔφαγον δηλητηριώδη τινὰ καρπόν. Ἐπέστρεψαν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν οἰκίαν τῶν φωνάζοντα καὶ κλαίοντα ἀπὸ τοὺς σφοδροὺς πόνους, καὶ ἔλεγον εἰς τοὺς γονεῖς τῶν τὴν στενοχωρίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον. Μετ' ὀλίγον τοὺς ἔπλασαν φοβεροὶ σπασμοί. Οἱ γονεῖς, οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἐβλεπον τὰ παιδιά τῶν τόσοι ἰλαρὰ καὶ εὐθυμα, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὴν αἰφνιδίαν ταύτην μεταβολήν, καὶ χω-

ρὶς νὰ ἐξετάσωσι πρότερον τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας τῶν, συνέλαβον τὴν ἰδέαν, ὅτι τὰ δυστυχῆ παιδιά εἶναι μαγευμένα ἢ ματιασμένα. Ἐστειλαν ἀμέσως εἰς τὸ πλησίον κείμενον χωρίον διὰ νὰ προσκαλέσωσι τὸν βουκόλον, ὅστις εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο περιβόητος ὡς θαυματουργὸς ἄνθρωπος. Ἀμα λοιπὸν οὗτος ἦλθεν, ἔδωκεν εἰς τὰ παιδιά ποτόν τι, ἀφοῦ πρῶτον ἔκαμε διάφορα ἀνόητα σχήματα, διὰ νὰ ἐξορκίσῃ τάχα τὴν νομιζομένην μαγείαν. Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην νύκτα ἀπέθανον δύο ἐκ τῶν παιδίων μὲ τρομεροὺς πόνους, διότι δὲν ἔλαβον ἐν καιρῷ βοήθειαν ἰατροῦ· ἀπέθανε δὲ καὶ τὸ τρίτον, διότι πολὺ βραδέως ἐκάλεσαν ἰατρὸν. Ὅτε δὲ κατόπιν ἦλθεν ὁ ἰατρός, ἤνοιξε τὰ νεκρὰ σώματα, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου τῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνεκάλυψεν, ὅτι δηλητηριώδης καρπὸς τὰ ἐφόνευσε. Τότε οἱ δεισιδαίμονες ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, δηλ. οἱ γονεῖς, ἐλυπήθησαν καὶ κατέκριναν τὸν ἑαυτὸν τῶν, διότι ἔνεκα τῆς μωρίας καὶ τῆς δεισιδαιμονίας τῶν δὲν ἐζήτησαν ἐνωρὶς τὴν βοήθειαν ἐπιτηδείου ἰατροῦ, καὶ ἔχασαν τὰ τέκνα τῶν, διὰ τὸ ὁποῖον ἦσαν ἀπαρηγόρητοι.

Διὰ νὰ θεραπεύσῃ ὁ ἰατρός τὴν νόσον ἀνθρώπου τινὸς, πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὸ εἶδος καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ διηγητῇται τις εἰς τὸν ἰατρὸν λεπτομερῶς πάντα τὰ συμπτώματα, τὰ σημεῖα καὶ τὰ περιστατικὰ τοῦ ἀσθενοῦς ἐξ ἀρχῆς τῆς νόσου, νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν τὴν σωματικὴν κατάστασιν καὶ τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀσθενὴς ἔκαμνε, καὶ νὰ τῷ ἀναφέρῃ πάσας τὰς περιστάσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ᾔναι αἰτία τῆς νόσου. Εἶναι λοιπὸν καλὸν νὰ βλέπῃ ὁ ἰατρός τὸν ἀσθενῆ, καὶ νὰ ἐξετάζῃ ὁ ἴδιος τὸ εἶδος καὶ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου. Ὁ δὲ ἀσθενὴς πρέπει ν' ἀκολουθῇ ἀκριβῶς

τὴν συμβουλὴν καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ ἱατροῦ ὥς πρὸς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτά, καὶ νὰ μεταχειρίζηται πιστῶς καὶ ἐν καιρῷ τὰ διωρισμένα ἱατρικά. Πρὸς τοῦτοις πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τὰ ἱατρικά μέχρις οὗ παύσῃ ἐντελῶς ἡ ἀσθένεια, καὶ νὰ μὴ ᾔηται ἀνυπόμονος καὶ δύσπιστος, ἐὰν τύχῃ νὰ μὴ παύσῃ ἡ νόσος εὐθὺς μετὰ τὸ πρῶτον ἱατρικόν· διότι ὅπως τὸ δένδρον δὲν πίπτει μὲ ἐν κτύπημα, οὕτω καὶ ἡ νόσος δὲν παύει διὰ μιᾶς καὶ μὲ τὸ πρῶτον ἱατρικόν.

Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες περιποιῶνται τὸν ἀσθενῆ, πρέπει νὰ ᾔηται ὑπομονητικοί, ἡμεροὶ καὶ περιποιητικοί· νὰ μὴ ὁμιλῶσι πολλὰ μετ' αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ ἡ νόσος εἶναι ἐπικίνδυνος, καὶ νὰ φροντίζωσι νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη ἡσυχία εἰς τὸ δωμάτιον, διὰ νὰ μὴ ἐνοχληται ὁ ἀσθενής· πρὸς τοῦτοις πολὺ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον διὰ τὸν ἀσθενῆ εἶναι καὶ τὸ νὰ εἰσάγηται εἰς τὸ δωμάτιον συχνὰ δροσερὸς καὶ καθαρὸς ἀήρ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΨΥΧΗΣ,

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΓΡΑΦΗΣ.

Ὅσον μεγαλείτερα καὶ ἂν ᾔηται τὰ προτερήματα τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπὸ τὰ τῶν ζώων, δὲν θὰ μᾶς ὠφελουν τίποτε, καὶ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν ὀλίγον θὰ συνετέλουν, ἢ μᾶλλον καθόλου, ἐὰν καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν δὲν ᾔτο ἡνωμένον μὲ μίαν λογικὴν ψυχὴν· ἐὰν ἡ ψυχὴ αὕτη δὲν μᾶς ἔκαμνεν ἱκανοὺς νὰ διακρίνωμεν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὸ δίκαιον ἀπὸ τὸ ἀδίκον, τὸ ἐντιμον ἀπὸ τὸ αἰσχρόν, καὶ ν' ἀγαπῶμεν μὲν τὸ καλόν, ν' ἀποφεύγωμεν δὲ τὸ κακόν, νὰ ἐπιθυμῶμεν τὸ ἐντιμον καὶ ν' ἀπορρίπτωμεν τὸ αἰσχρόν. Μόνον διὰ τῆς ψυχῆς μας εἴμεθα ἄνθρωποι, τοῦτέστι λογικὰ καὶ ἐλεύθερα ὄντα. Τὸ ζῶον δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο παρὰ φυσικὰς ὁρμὰς (ἐνστικτον), καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ κάμνῃ ὅ τι εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν καὶ διαιώνισιν τοῦ γένους του· τὸ ζῶον δὲν δύναται νὰ διορθώσῃ τίποτε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια κάμνει· πρὸς τοῦτοις δὲ δὲν δύναται νὰ ἐννοῇ διατί κάμνει τοῦτο καὶ ὄχι ἄλλο τι· δὲν δύναται νὰ κρατῇ ἡ ἐξουσιάζῃ τὰς ὁρμὰς του, δὲν γνωρίζει διατί καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ὑπάρχει, καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἰδέαν περὶ καλοῦ καὶ κακοῦ,

δικαίου καὶ ἀδίκου, χαρᾶς καὶ λύπης. Μόνον ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ σκέπτηται καὶ νὰ φαντάζεται, διότι ἔχει νοῦν, τοῦτέστι δύναμιν τινα, διὰ τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐντυπώνῃ εἰς τὸν νοῦν του ὅσα πράγματα παρετήρησεν ἢ εἶδε, καὶ ὅσα ἤκουσε· δύναται προσέτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνθυμῇται τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶδεν ἢ ἤκουσεν, καὶ ἐνόμων αὐτοὺς νὰ σχηματίζῃ νέας ἰδέας.

Τὸ μὲν ζῶον ἀκολουθεῖ τυφλῶς τὰς ὁρμὰς του, ὁ δὲ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐξουσιάζῃ αὐτάς, νὰ τὰς μετριάξῃ καὶ νὰ τὰς διοικῇ ὅπως θέλει. Δύναμαι π. χ. τὴν πρῶϊαν, ὅταν ἐγείρωμαι, ν' ἀντισταθῶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην, ἥτις μὲ παρακινεῖ νὰ κοιμηθῶ περισσότερο καيرόν· ἀνθίσταμαι δὲ εἰς τὴν τοιαύτην ἐπιθυμίαν, διότι πείθομαι διὰ τοῦ λόγου, ὅτι εἶναι μωρόν καὶ ἀδίκον νὰ κοιμηθῶ περισσότερο καирόν, ἐνῶ τὸ σῶμά μου δὲν ἔχει πλεόν ἀνάγκην ἀναπαύσεως, καὶ νὰ δαπανῶ τὸν πολύτιμον καιρόν μου, ὃν πρέπει νὰ μεταχειρίζωμαι ὠφελίμως. Αἰσθάνομαι πρὸς τοῦτοις δυνατὴν τινα ὁρμὴν νὰ κάμνω ἐκεῖνα, ἅτινα μοὶ ὑπαγορεύει ὁ νοῦς μου ὡς καλὰ. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀγαπῶ καὶ νὰ παραδέχωμαι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια διὰ τῆς σκέψεώς μου γνωρίζω ὡς ἄδικοι καὶ κακά· αἰσθάνομαι δὲ λυπηρὸν αἶσθημα ἐν τῇ ψυχῇ μου, ὅσάκις τύχη νὰ παρακινήθῶ ἀπὸ τὰς σωματικὰς μου ὁρμὰς νὰ πράξω ἄδικόν τι. Δὲν δύναμαι νὰ χαίρω ἀπὸ καρδίας, ὅταν, δυσारेστών τοὺς γονεῖς μου ἢ μὴ ὑπακούων εἰς αὐτούς, ἀπολαμβάνω εὐχαριστήσιν τινα ἢ διασκεδάσιν· διότι θὰ μὲ τύπτῃ

ἢ συνείδησις, ὅτι χάριν διασκεδάσεως ἢ εὐχαριστήσεώς τινος παρέλειψα ἐκεῖνο, τὸ ὅποϊον ὠφείλον νὰ κάμω, δηλ. νὰ ὑπακούσω. Ἐννοῶ, ὅτι ὀφείλω νὰ κάμνω πάντα, ὅσα διὰ τῆς σκέψεώς μου εὐρίσκω δίκαια καὶ καλὰ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνω ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ νοῦς μου μοὶ λέγει, ὅτι εἶναι ἄδικοι καὶ κακά. Ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐπιθυμῶ, γνωρίζω ὅτι εἶναι δίκαια καὶ καλὰ ὅσα καὶ οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι κάμνουσι καὶ ἐπιθυμοῦσι. Καὶ ἐὰν μὲν κάμνω τὸ καλόν, ἀποφεύγω δὲ τὸ κακόν, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. ἔχω τὴν συνείδησίν μου ἀναπαυμένην καὶ δὲν αἰσθάνομαι φόβον τινά. Ἐὰν ἐξ ἐναντίας κάμω τὸ κακόν, καὶ δὲν κάμω τὸ καλόν, λυποῦμαι καὶ στενοχωροῦμαι, καὶ τίποτε ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου δὲν δύναται νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ τότε· κατηγορῶ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν μου καὶ ἀναγνωρίζω μόνος μου ὅτι εἶμαι ἀξιοτιμώρητος. Μολονότι δὲ εἶμαι βέβαιος, ὅτι κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ μάθῃ τὸ κακόν, τὸ ὅποϊον θὰ κάμω, καὶ ἐπομένως κανεὶς δὲν θὰ μὲ τιμωρήσῃ, ὅμως αἰσθάνομαι λύπην καὶ στενοχωρίαν καὶ φόβον δι' αὐτὸ τὸ κακόν. Τὴν λύπην ταύτην καὶ στενοχωρίαν καὶ φόβον αἰσθάνομαι καὶ εἰς τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποφασίζω νὰ κάμω τὸ κακόν. Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ φοβῶμαι, ὅτι θὰ ἴδῃ ἄνθρωπός τις τί ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου, ἢ θὰ μαντεύσῃ τοὺς σκοποὺς μου. Πόθεν λοιπὸν προέρχεται ὁ φόβος οὗτος τῆς ψυχῆς μου; Πόθεν δὲ ἡ ἀνησυχία μήπως μὲ ἴδῃ ἀόρατός τις, ἢ μήπως μὲ ἀκούσῃ καὶ μὲ τιμωρήσῃ, ἐὰν εἴπω ἢ πράξω κακόν τι; Δὲν πρέπει νὰ νομίζω, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπλή

φαντασία· διότι γνωρίζω, ὅτι ὁ φόβος, τὸν ὅποιον ἐγὼ ἔχω, προέρχεται ἀπὸ δυνατόν τινα ἀόρατον, ὅστις τὰ πάντα βλέπει καὶ γνωρίζει καὶ ἐπενεργεῖ καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἄλλων ἀνθρώπων. Ὅσάκις τὴν ἐσπέραν ἴδω τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν, καὶ παρατηρήσω μὲ εὐχαρίστησίν μου τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἀστέρων· ἢ ὅσάκις ἴδω εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν λαμπρὰν Ἴριν, ἢ ὅταν ἴδω τὸν λαμπρὸν ἥλιον νὰ ἀνατέλλῃ καὶ νὰ δύῃ (βασιλεύῃ), ἢ ὅσάκις ἀκούσω βροντὰς καὶ ἴδω τὰς ἀστραπάς, μὲ καταλαμβάνει ἡ ἰδέα, ὅτι ὑπάρχει ἀόρατόν τι καὶ παρὰ πολὺ μέγα ὄν. Διότι, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ μεγάλα, φοβερά καὶ λαμπρὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους, ὅτι τὰ ὠραιότατα ἀντικείμενα, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς Γῆς ταύτης, δὲν εἶναι ἔργα ἀνθρώπων, μοὶ τὸ λέγει ὁ νοῦς μου, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀπομακρύνω ἐκ τῆς ψυχῆς μου τὴν ἰδέαν, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν ὄν, ὅπερ εἶναι πολὺ δυνατώτερον, σοφώτερον καὶ φιλοanthropότερον ἀπὸ τοὺς δυνατωτάτους, σοφωτάτους καὶ φιλοφρονεστάτους τῶν ἀνθρώπων· αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην ν' ἀγαπῶ καὶ νὰ σέβωμαι τὸ ἀόρατον τοῦτο ὄν τόσον θερμῶς, ὅσον ἀγαπῶ καὶ σέβομαι τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μου· δὲν δύναμαι νὰ ἐγκαταλίπω τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ ἀόρατος οὗτος, τὸν ὅποιον ἐπεθύμουν νὰ ὀνομάζω πατέρα, μὲ γνωρίζει, μὲ ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει περὶ ἐμοῦ. Πρὸς τούτοις ἀκούω, ὅτι ἅπαντες οἱ περίξ ἐμοῦ ἄνθρωποι πιστεύουσιν εἰς τὸν ἀόρατον τοῦτον, τὸν ὅποιον ὀνομάζουσι Θεὸν καὶ δημιουργόν, κύριον πάντων τῶν κυρίων, καὶ κυβερνήτην τοῦ κόσμου, καὶ τὸν σέβονται. Βλέπω,

ὅτι οἱ ἄνθρωποι πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ τούτου ἀνήγειραν ὠραῖα οἰκοδομήματα, ἅτινα ὀνομάζονται Ναοὶ ἢ Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὁποίας κάθε πρῶτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος συνερχόμενοι προσεύχονται, καὶ τὸν λατρεύουσιν ὑμνοῦντες αὐτόν.

Ἑμεῖς, ἀγαπητὰ παιδιά, αἵτινες διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας σας ἐπιστεύσατε, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὑμεῖς πρέπει νὰ γνωρίσητε λεπτομερέστερον τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ φιλόanthropον καὶ σοφὸν πατέρα, ὅστις ἐπλασεν ἡμᾶς καὶ πάντα, ὅσα περίξ ἡμῶν βλέπετε, ἐκ τινος βιβλίου, τὸ ὅποιον κατὰγεται ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐφανερώσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸ χιλιάδων ἐτῶν δι' εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν τὴν θέλησίν του. Τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο βιβλίον νὰ λαμβάνητε εἰς τὰς χεῖράς σας μὲ πολὺν σεβασμόν. Μάθετε δὲ ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο ὀνομάζεται Ἁγία Γραφή ἢ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι συνίσταται ἐκ δύο μερῶν, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον, ὅπερ περιέχει 52 συγγράμματα, ὀνομάζεται Παλαιὰ Διαθήκη, τὸ δὲ δεύτερον, ὅπερ συνίσταται ἐξ 27 συγγραμμάτων, ὀνομάζεται Νέα Διαθήκη.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ εὐρίσκονται ἐν μέρει μὲν διηγήματα περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, περὶ τῶν πρῶτων κατοίκων τῆς Γῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μεταξὺ ὄλων τῶν ἐθνῶν Ἰσραηλιτῶν ἢ Ἑβραίων, ἐν μέρει δὲ λαμπροὶ ὕμνοι, εἰς τοὺς ὁποίους παριστάνεται ἡ δύναμις, ἡ σοφία, ἡ ἀγαθότης, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοῦ, ἐν μέρει δὲ διδασκαλῖαι, παραινέσεις καὶ ἠθικαὶ παροιμίαι (ἁποφθέγματα), ἅτινα περιληπτικῶς ὀνομάζονται

διδασκαλία τῆς θρησκείας. Αὕτη μᾶς δίδει ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις τοῦ σκεπτικοῦ λόγου ἡμῶν. Πόθεν κατάγομαι καὶ ἐγὼ καὶ πᾶσαι αἱ ἱκανότητές μου, αἱ δυνάμεις μου καὶ ἐπιτηδειότητές μου, καὶ πόθεν προέκυψεν ὁ κόσμος; Πρὸς τί ἐδόθη εἰς ἐμὲ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ πνεύματός μου; Ποῖος εἶναι ὁ προορισμός μου, καὶ τί πρέπει νὰ κάμνω, διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸν προορισμόν μου καὶ νὰ γείνω εὐάρεστος εἰς τὸν δημιουργὸν καὶ Κύριόν μου;

Τὰ ἑβραϊκά τοῦ Μωϋσέως ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Μωϋσῆς μᾶς διηγεῖται ἐν

Παρακοή τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας.

αὐτοῖς τὰ ἐξῆς. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι Ἀδὰμ καὶ Εὕα, αἵτινες ἐζῆσαν εἰς ἓνα παράδεισον, ἡμαρτον ἢ παρήκουσαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸν παράδεισον, καὶ νὰ τρώγῃσι τὸν ἄρτον τῶν μέτῶν τοῦ προσώπου τῶν· περὶ τοῦ φόνου τοῦ

Ἀβελ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Κάιν καὶ περὶ τοῦ Σήθ, τῶν υἱῶν τῶν πρῶτων ἀνθρώπων· περὶ τοῦ Μαθουσάλα,

Ὁ Ἀβελ φονεύεται ὑπὸ τοῦ Κάιν.
ὅστις ἐζῆσε 969 ἔτη· περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὅστις

Ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἡ Κιβωτός.

ὑπερέβη τὰ ὕψιστα ὄρη, καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον μόνον ὁ εὐσεβὴς Νῶε μετὰ τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς τρεῖς υἱούς του, τὸν Σήμ, Χάμ καὶ τὸν Ἰάφεθ, ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· περὶ τῆς πρώτης μεγάλης οἰκοδομῆς, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι ἐπεχείρησαν, ἤτοι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πύργου ἢ τῆς Πυργοποιίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο σύγχυσις τῶν γλωσσῶν καὶ διαχωρισμός αὐτῶν· περὶ τοῦ εὐσεβοῦς Ἀβραάμ, ὅστις μετὰ τῆς Σάρρας του μετέβη ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων εἰς τὴν γῆν Χαναάν, καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Κύριος

Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ.

πολλάκις ὠμίλησε· περὶ τῆς ὀλοκλήρου καὶ φοβερᾶς καταστροφῆς τῶν πόλεων Σοδόμων καὶ Γομόρρων, καθ' ἣν ἐσώθη μόνον ὁ Λώτ, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀβραάμ, διὰ θείας διαταγῆς· περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀβραάμ ἐκ μεγάλης του πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης ἠθέλησε νὰ θυσιάσῃ, καὶ περὶ τῆς σω-

τηρίας τοῦ Ἰσαάκ δι' ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ «διὰ τῶν ἐκγόνων σου θὰ εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς Γῆς».

Τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως διηγοῦνται πρὸς τούτοις περὶ τῆς μνηστείας τοῦ Ἰσαάκ μετὰ τῆς Ῥεβέκκας διὰ τοῦ Ἐλιέζερ· περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἐλιέζερ καὶ ἡ Ῥεβέκκα.

κατὰ τὸ 175 ἔτος τῆς ἡλικίας του· περὶ τῆς γεννήσεως τῶν διδύμων υἱῶν τοῦ Ἰσαάκ Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ καὶ τῆς φυγῆς τοῦ Ἰακώβ εἰς Χαρράν τῆς Μεσοποταμίας πρὸς τὸν Λάβαν, τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς του· περὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Χαναάν μετὰ τῶν δύο γυναικῶν του Λείας καὶ Ῥαχήλ καὶ μετὰ 12 υἱῶν· περὶ τῆς διαλλαγῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡσαῦ· περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Θεοῦ, καθ' ἣν ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἰσραήλ· περὶ τῆς μεγάλης λύπης του, ἣν ἐδοκίμασεν ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ Ἰωσήφ,

τοῦ νεωτάτου υἱοῦ του, τὸν ὁποῖον οἱ ἴδιοι ἀδελφοί του κατεδίκασαν εἰς τὴν δουλείαν, καὶ περὶ τῶν λυπηρῶν καὶ δυστυχῶν περιστατικῶν τοῦ Ἰωσήφ, τὰ ὁποῖα τῷ συνέβησαν εἰς Αἴγυπτον· περὶ τῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς πρωθυπουργὸν τοῦ βασιλέως Φαραώ, περὶ τοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον ταξειδίου τῶν ἀδελφῶν του ἐν καιρῷ λιμοῦ (πείνης) καὶ πῶς ἐπὶ τέλους ὁ Ἰωσήφ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς του νὰ τὸν γνωρίσωσι· πῶς ἔπειτα ἔρχεται ὁ Ἰακώβ, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἰωσήφ, εἰς μεγάλην ἡλικίαν, μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἐκεῖ ἀποθνήσκει κατὰ τὸ 147 ἔτος τῆς ἡλικίας του· πῶς ἐπληθύνθησαν οἱ ἐκγονοί του Ἰσραηλῖται, καὶ ὑπέφερον φοβεράς καταθλίψεις ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, οἵτινες ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισαν νὰ ἐξαλείψωσιν ἐντελῶς τοὺς Ἰσραηλίτας. Κατ' ἐκεῖνον λοιπὸν τὸν καιρὸν ἐγεννήθη ὁ Μωϋσῆς, ὅστις πάντα ταῦτα διηγείται.

Ὁ Μωϋσῆς διὰ τῆς φρονήσεως τῆς μητρός του, ἥτις τὸν ἔβαλεν εἰς κοφίνιον ἢ κάνιστρον καὶ τὸν ἔρριψε πλησίον τοῦ ποταμοῦ Νείλου, ἀπέφυγε τὸν θάνατον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀσπλαγχνός βασιλεὺς Φαραώ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ εἶχε καταδικάσει πάντα τὰ νεογνὰ ἄρρενα παιδιά τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως· ὅτε δὲ ἡλικιώθη, ἔμαθε τὴν καταγωγὴν του, καὶ ἔλυπεῖτο διὰ τὰ δυστυχήματα τῶν ὁμοεθνῶν του. Ἰδὼν δὲ ποτε Αἰγύπτιον τινα νὰ δέρη ἀσπλάγχχνως Ἑβραῖον, ἐφόνευσεν αὐτόν, καὶ φοβηθεὶς μήπως τὸν θανατώσῃ ὁ Φαραώ, ἔφυγεν εἰς Μαδιάμ, ὅπου ἐνυμ-

φεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰοθὼρ Σεφώραν, καὶ ὅπου ἐνεφανίσθη ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χωρήβ, ἐνῷ ἔβοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του. Κατὰ διαταγὴν λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ἐπέστρεψεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ νὰ τοὺς φέρῃ ὀπίσω εἰς τὴν Χαναάν. Διὰ τῆς βοηθείας δὲ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀαρὼν καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ Θεοῦ ἠνάγκασε τὸν Φαραώ νὰ ἐπι-

Ὁ Μωϋσῆς παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Νείλου.

τρέψῃ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Μετὰ 430 δὲ ἐτῶν διαμονὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἀνεχώρησαν οἱ Ἰσραηλῖται, 600,000 ἄνδρες ἐκτὸς τῶν παιδίων, καὶ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τῶν ἐρημιῶν τῆς Ἀραβίας ἐφθασαν μετὰ 40 ἔτη εἰς τὴν Χαναάν, ἔλαβον εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, κατεσκεύασαν ναόν, τὸν ὁποῖον ἡδύναντο νὰ μεταφέρωσι καὶ τὸν ὁποῖον σκηπὴν ὠνόμα-

ζον, καὶ ἐσώθησαν διὰ τῶν θαυμάτων τῆς θείας παντοδυναμίας ἀπὸ τὴν πείναν καὶ στενοχωρίαν. Εἰς τὰ σύνορα τῆς Χαναάν ἀπέθανεν ὁ Μωϋσῆς ἀφοῦ πρῶτον ὠνόμασε διάδοχόν του τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. Ὁ Μωϋσῆς ἦτο 123 ἐτῶν, ὅτε ἀπέθανεν· οἱ ὀφθαλμοί του δὲν ἦσαν σκοτεινοί, καὶ ἡ δύναμις του δὲν εἶχεν ἐκλείψει. Οἱ Ἰσραηλῖται ἐκλαυσαν αὐτὸν ἐπὶ 30 ἡμέρας, καὶ ἔκτοτε οὐδεὶς προφήτης ἀνεφάνη εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ὅμοιος μὲ τὸν Μωϋσῆν.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ περιέχει τὰ ἐξῆς. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διῆλθε τὸν Ἰορδάνην μετὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκυρίευσε τὴν Ἰεριχώ καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τὴν διεμοίρασεν εἰς τὰς 12 φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Οἱ Λευῖται ὅμως δὲν ἔλαβον καμμίαν κληρονομίαν ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλ' εἶχον 48 πόλεις εἰς πάσας τὰς φυλάς. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἰς ἡλικίαν 116 ἐτῶν.

Μετέπειτα ἀνεφάνη γενεά τις, ἡ ὁποία ἐλησμονήσεν τὸν Κύριον καὶ ὅσα οὗτος ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ λαὸς ἡμαρτε βαρέως καὶ προσηύχετο εἰς τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα πέριξ αὐτοῦ κατῴκουν. Διὰ τοῦτο ἐπιέσθησαν σκληρῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν, καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον ν' ἀνθίστανται εἰς αὐτούς. Ἀλλ' ὅμως ὁ Κύριος ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς ἡρώας τινάς, οἵτινες πολλάκις τοὺς ἔσωζον ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἐδίκαζον ἐν καιρῷ εἰρήνης· οὗτοι δὲ ὠνομάζονται Κριταί. Ἐκ τῶν Κριτῶν τούτων ἀξιωσημεύτως εἶναι ὁ Σαμουὴλ. Ἐπειτα ἀνεφάνη μία ἡρώϊς, ἡ Δεβδόρα, ἥτις ἐξεστρά-

τευσε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Βαρὰκ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους καὶ ἐπέστρεψε νικηφόρος. Ἀλλοτε δὲ ἐνίκησεν ὁ Γεδεὼν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ κατέστρεψε τὸν βωμὸν τῶν εἰδώλων, καὶ, ὅτε ὁ λαὸς προσέφερεν εἰς τὸν Γεδεὼν τὴν βασι-

Ὁ Σαμψὼν θανατῶναι λέοντα.

λείαν, ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «δὲν θέλω νὰ ἦμαι ἐγὼ Κύριος ὑμῶν». Ἐπειτα δὲ ἐγένετο ὁ Σαμψὼν περιβόητος διὰ τὴν σωματικὴν του δύναμιν καὶ διὰ τὰς πολεμικὰς πράξεις του. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος, περιέπεσεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τοῦ Φιλισταίων, καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἐλεεινόν. Τοῦτο εἶναι κυρίως τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν.

Τὸ ἐπόμενον βιβλίον τῆς Ρουθ περιέχει τὰς τύχας εὐσεβοῦς τινος οἰκογενείας, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ ὁ προφητὰναξ Δαυὶδ.

Τὰ βιβλία τοῦ Σαμουὴλ περιέχουσι τὴν γέννησιν, τὴν ἱστορίαν τῆς νεότητος καὶ τὰς πράξεις τοῦ πολὺ σοφοῦ καὶ εὐσεβοῦς ἀνδρὸς Σαμουὴλ. Τοῦτον ἄμα ἐγεννήθη, ἀφιέρωσαν οἱ γονεῖς του εἰς τὸν Θεόν, διότι τοιαύτην ὑπόσχεσιν εἶχον δώσει, πρὶν γεννηθῆ. Τὸν ἔφερον λοιπὸν εἰς τὸν ἀρχιερέα Ἡλὶ, διὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ καὶ παιδαγωγηθῇ. Ὅτε δὲ ὁ Ἡλὶ ἔλαβε τὴν φοβερὰν εἰδήσιν, ὅτι οἱ παῖδές του ἐφρονεύθησαν εἰς τὴν κατὰ τῶν Φιλισταίων μάχην, καὶ ὅτι ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης περιέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἔπεσεν ἐκ τῆς ἑδρας καὶ ἀπέθανεν· ἐγένετο δὲ ὁ Σαμουὴλ Κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξαλείψῃ διὰ συμβουλῶν καὶ ἐπιπλήξεων τὴν εἰσχωρήσασαν εἰδωλολατρείαν. Ὅτε δὲ οἱ Ἰσραηλῖται ἐσκέφθησαν καλλίτερον, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἐρριζώθησαν καλλίτερα αἰσθήματα, ἀνέλαβον τὸ πρότερον αὐτῶν θάρρος καὶ ἐνίκησαν τοὺς Φιλισταίους. Ὁ Σαμουὴλ ἔκρινε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἐφ' ὅλης του τῆς ζωῆς, καί, ὅτε ἐγήρασεν, ἀνέθεσε τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς δύο υἱοὺς του Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά. Οὗτοι ὁμῶς δυστυχῶς δὲν ἠκολούθησαν τὸν δρόμον τοῦ πατρὸς των, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν φιλάργυροι, ἐδέχοντο δῶρα καὶ διέστρεφον τὸ δίκαιον. Τότε ἦλθον οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Σαμουὴλ, ἐκατηγόρησαν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ ἀπήτησαν νὰ τοὺς δώσῃ βασιλέα. Οὗτος δὲ ἐξέλεξε τὸν Σαοὺλ, ὅστις ἦτο νέος τὴν ἡλικίαν καὶ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, καὶ ὡραιότατος πάντων τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὅτε δὲ ὁ Σαοὺλ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν λαόν, πάντες ἐκραύγασαν «ζήτω ὁ βασιλεὺς!» Τότε δὲ ὁ Σαμουὴλ κα-

τέθεσε δημοσίως τὸ ἀξίωμα τοῦ Κριτοῦ, ὁ δὲ λαὸς ἐφώνησε μετ' εὐχαριστήσεως, «δὲν μᾶς ἐβίασες, οὔτε μᾶς ἠδίκησες ποτέ, καὶ δὲν ἐδέχθης τίποτε ἀπὸ τὴν χεῖρα κανενὸς ἐξ ἡμῶν».

Ὁ Ἰωνάθαν, υἱὸς τοῦ Σαοὺλ, πολιτικὸς νέος, ἠρέθιζε τοὺς Φιλισταίους πρὸς νέον πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Οἱ Φιλισταῖοι ἦλθον κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ φοβερὰν στρατιωτικὴν δύναμιν, ὁ δὲ Ἰωνάθαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ὦν, ὥρμησε μετὰ θάρρους εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διέσπειρε φόβον καὶ τρόμον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, χωρὶς νὰ πολεμήσῃ ποσῶς. Οὕτω δὲ ὁ Σαοὺλ ἐστερεώθη εἰς τὴν βασιλείαν του, καὶ ἐπολέμησεν ἐναντίον πάντων τῶν ἐχθρῶν του μετὰ θάρρους καὶ γενναϊότητος, καὶ ἔσωσε τὸν λαόν του ἀπὸ πάντας ἐκείνους, ὑπὸ τῶν ὁποίων μέχρι τοῦδε ἐληστεύοντο. Ἀλλ' ἔπειτα ὁ Σαοὺλ ἔγεινεν ὑπερήφανος καὶ ἀσεβής, καὶ προσεῖχε μᾶλλον εἰς τοὺς πόθους τοῦ λαοῦ παρὰ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Κυρίου. Ὁ δὲ Σεβάσμιος Σαμουὴλ τὸν ἐπέπληξε διὰ τὴν τοιαύτην του διαγωγὴν, καὶ τῷ ἀνήγγειλεν, ὅτι, ἐπειδὴ παραβαίνει τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, θὰ χάσῃ τὴν βασιλείαν, ὅπερ καὶ ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σαοὺλ πολὺ ἐλυπήθη. Ὁ Σαμουὴλ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν τὴν ἐντολήν νὰ ὑπάγῃ εἰς Βηθλεέμ καὶ νὰ ἐκλέξῃ ἐκεῖ ἄλλον βασιλέα. Πορεύεται λοιπὸν ὁ Σαμουὴλ εἰς Βηθλεέμ, ὅπου ἐξέλεξε καὶ ἔχρισε τὸν νέον Δαυὶδ, τὸν υἱὸν τοῦ Ἰεσσαί, ὅστις ἐφύλαττε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του.

Ὅτε δὲ μετὰ τινα καιρὸν ὁ Δαυὶδ ἔφερε τροφὴν

εἰς τὸ στρατόπεδον διὰ τοὺς ἀδελφούς του, οἵτινες εἶχον ἐξέλθει μετὰ τοῦ Σαούλ εἰς τὸν πόλεμον, ἠκούσεν, ὅτι ἄνθρωπός τις, μέγιστον ἔχων ἀνάστημα, ὁ Γολιάθ, ὕβριζε τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ τοὺς προεκάλει εἰς μονομαχίαν, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀγωνισθῇ κατ' αὐτοῦ, μολονότι ὁ βασιλεὺς εἶχεν ὑποσχεθῇ, ὅτι ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἐνίκα τὸν Γολιάθ, ἤθελε τὸν κάμῃ πολὺ πλούσιον, καὶ θὰ τῷ δώσῃ καὶ τὴν θυγατέρα του γυναῖκα. Παρευθὺς ὁ Δαυὶδ εἶπεν εἰς τὸν Σαούλ, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ πολεμήσῃ μετὰ τὸν Φιλισταῖον τοῦτον· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Λαβὼν δὲ ὁ Δαυὶδ σφενδόνην καὶ πέντε λίθους ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν τοῦ γίγαντος, καὶ ῥίψας ἓνα λίθον ἐφόνευσεν αὐτόν. Ἀπ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν συνεδέθη ἡ καρδιά τοῦ Ἰωνάθαν μετὰ τῆς καρδίας τοῦ Δαυὶδ, καὶ ὁ Ἰωνάθαν ἠγάπα τὸν νέον καθὼς τὴν ψυχὴν του. Ὁ Δαυὶδ ἐγείνεν ὀπλοφόρος τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἔτερπε παίζων τὴν κιθάραν του. Ὅτε ὁμως μίαν φορὰν ὁ λαὸς πρὸς τιμὴν τοῦ νικηφόρου Δαυὶδ ἔψαλε τὸ «ὁ Σαούλ ἐνίκησε χιλίους, ὁ δὲ Δαυὶδ 10,000» ὁ βασιλεὺς δὲν ὑπέφερε πλέον τὸν Δαυὶδ καὶ προσεπάθει νὰ τὸν φονεύσῃ, μολονότι εἶχε δώσει εἰς αὐτόν τὴν θυγατέρα του γυναῖκα. Ὁ Ἰωνάθαν ὑπερησπίζετο μὲν τὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ ματαίως, διότι ὁ Δαυὶδ ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ φύγῃ, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του. Εἰς ἐρημίαν δὲ τινα συνητηθήθη κατὰ τύχην ὁ Δαυὶδ μετὰ τοῦ διώκοντος αὐτὸν Σαούλ εἰς σπήλαιόν τι, καὶ ἠδύνατο νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ τὸν ἐλυπήθη καὶ τῷ ἐχάρισε τὴν ζωὴν. Τότε δὲ ὁ Σαούλ ἠναγκάσθη νὰ

εἶπῃ πρὸς τὸν Δαυὶδ μὲ ἐντροπήν, «Σὺ εἶσαι δικαιότερος ἐμοῦ· σὺ μοῦ ἔκαμες καλόν, ἐνῷ ἐγὼ σοὶ ἔκαμον κακόν· ὁ κύριος νὰ σὲ ἀνταμείψῃ δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σήμερον μοὶ ἔκαμες». Καὶ δευτέραν φορὰν ἔπεσεν ὁ Σαούλ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δαυὶδ· ὁ Δαυὶδ δηλ. ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἕως εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἠδύνατο νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ

Ὁ Δαυὶδ μονομαχεῖ μετὰ τοῦ Γολιάθ

τὴν λόγχην καὶ τὸ ποτήριον, χωρὶς καθόλου νὰ τὸν καταλάβῃ. Καὶ τὴν φορὰν δὲ ταύτην ὡμολόγησε μὲν ὁ Σαούλ εἰς τὸν Δαυὶδ, ὅτι μωρῶς καὶ ἀνοήτως ἐφέρθη πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὁμως ὁ Δαυὶδ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σαούλ, ἀλλὰ κατέφυγε πρὸς τοὺς Φιλισταίους, διότι ἐνόμιζε, ὅτι ἐκεῖ μόνον ἠδύνατο νὰ ᾔῃ ἀσφαλής. Πρὸς δὲ τοῦτοις δὲν ἐπέστρεψε πρότερον εἰς τὴν πατρίδα του, παρὰ ἀφοῦ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Σαούλ ἀπέθανε μετὰ τῶν τριῶν υἱῶν

του εἰς μάχην τινὰ κατὰ τῶν Φιλισταίων. Εἰλικρινῶς καὶ πολὺ ἐλυπήθη ὁ Δαυὶδ διὰ τὸν Σαοὺλ καὶ τὸν Ἰωνάθαν. Ἡ φυλὴ Ἰούδα τὸν ἀνεκήρυξε τῶρα βασιλέα, καὶ εἶχεν ὡς καθέδραν του τὴν Χεβρών. Εἰς δὲ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Σαοὺλ, ὁ Ἰεβοσθὲς, ἔγεινε βασιλεὺς ὅλων τῶν ἄλλων φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη πᾶσα ἡ χώρα ἀνεγνώρισεν ὡς βασιλέα τὸν Δαυὶδ, ὅστις κατῴκει εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς κορυφῆς Σιών.

Ἔνεκα ἐπαναστάσεώς τινος, τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ὁ υἱὸς του Ἀβεσσαλώμ, ἠναγκάσθη ὁ Δαυὶδ νὰ ἐγκαταλίπη τὰ ἀνάκτορά του καὶ νὰ φύγῃ, διὰ νὰ σωθῇ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν, ὅτε ὁ ἀνδρεῖος Ἰωάβ ἐνίκησε τὸν στρατὸν τῶν ἐπαναστατῶν φονεύσας καὶ τὸν Ἀβεσσαλώμ, τὸν ὁποῖον εὔρε κρεμάμενον ἐκ τινος δένδρου, ὅπου εἶχε περιπλακῇ ἡ κόμη του. Γέρων δὲ ἤδη ὢν ὁ Δαυὶδ ὥρισε τὸν υἱὸν του Σολομῶντα διάδοχον τοῦ θρόνου καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν κυβέρνησιν· αὐτὸς δὲ ἀπέθανε βασιλεύσας 40 ἔτη.—Ὁ Σολομὼν συνῆψε φιλίαν μὲ τὸν Φαραῶ, τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν θυγατέρων του γυναῖκα. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πλοῦτον πολὺν καὶ μεγάλην σοφίαν. Κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας του, ἦτοι 480 ἔτη μετὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐπεχείρησε τὴν οἰκοδομὴν λαμπροῦ ναοῦ. Ἐν ὧσιν οὗτος ἦτο βασιλεὺς, ὁ λαὸς ἔζη ἀσφαλῶς, καλλιεργῶν τὰς ἀμπελούς καὶ τοὺς ἀγρούς του. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἔκρινε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ πλέον τῶν 40 ἐτῶν, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ υἱὸς του

Ῥοβοὰμ ὡς βασιλεὺς δύο μόνον φυλῶν, διότι αἱ λοιπαὶ ἐξέλεξαν τὸν Ἱεροβοὰμ ὡς βασιλέα. Ὅθεν κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὑπῆρχον δύο βασίλεια, τὸ τοῦ Ἰούδα καὶ τὸ τοῦ Ἰσραήλ. Παρὰ πολὺ λυπηραὶ ὑπῆρξαν αἱ τύχαι τῶν δύο τούτων κρατῶν, διότι οἱ

Κρίσις τοῦ Σολομῶντος.

βασιλεῖς αὐτῶν ἦσαν εἰδωλολάτραι, σκληροὶ καὶ δεισιδαίμονες, καὶ ἐφόνευσον ἢ κατεδίωκον τοὺς προφήτας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Πρὸ πάντων ὁμῶς δυστυχὲς ὑπῆρξε τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ ὁποίου ὁ τελευταῖος βασιλεὺς Ὡσηὲς ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων Σαλμανασάρ, ὁπότε ὅλος μὲν σχεδὸν ὁ λαὸς μετεφέρθη εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἄλλοι δὲ ξένοι μετὰ τῶν ὀλίγων ὀπίσω μεινάντων Ἰσραηλιτῶν ἀπετέλεσαν νέον λαόν, ὃν ὠνόμασαν Σαμαρείτας.

Ἐκατὸν πεντήκοντα δὲ περίπου ἔτη βραδύτερον

κατεστράφη καὶ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα καθ' ὅμοιον τρόπον ὑπὸ τοῦ δυνατοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου βασιλέως Σεδεκίου ἐπολιορκήθη ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκυριεύθη, ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς συνελήφθη αἰχμάλωτος, ὅλα τὰ παιδιά του ἐσφάγησαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος τυφλωθεὶς μετεφέρθη εἰς Βαβυλῶνα, ὁ λαμπρὸς ναὸς ἐληστεύθη καὶ ἐρημώθη καὶ ὅλος ὁ λαὸς διενεμήθη ὡς δοῦλοι εἰς τοὺς Βαβυλωνίους. Μόλις δὲ μετὰ 70 ἔτη ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Κύρον τὴν ἀδειαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἱερουσαλήμ, ἀρχηγοὺς ἔχοντες τὸν Ζοροβάβελ, τὸν Ἱερέα Ἑσδραν καὶ τὸν Νεεμίαν· τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ, καθὼς καὶ ὁ ναός, ῥυκοδομήθησαν πάλιν, καὶ τέλος ἀπεκατεστάθη πάλιν ἡ λατρεία τοῦ Ἰεχωβά.

Ὅτε δὲ μετέπειτα τὸ Περσικὸν βασίλειον κατεστράφη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, οἱ Ἰουδαῖοι περιῆλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἔπειτα τῶν Σύρων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀντίοχος ὁ τέταρτος, ὁ Ἐπιρανὴς, ἐφέρθη παρὰ πολὺ ἀσπλάγχχνως πρὸς τοὺς Ἑβραίους, διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀλλὰ μολονότι καθ' ἑκάστην ἐβασανίζοντο καὶ ἐθανατόνοντο, ὅμως χιλιάδες πολλαὶ ἔμειναν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ἀνεφάνη ἡρωϊκὴ τις οἰκογένεια, οἱ πέντε υἱοὶ τοῦ Ἱερέως Ματθαίου, ἐναντίον τῶν τυράννων. Αὕτη διὰ τῶν ἡρώων Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου, Ἰωνάθαν καὶ Σί-

μωνος ἀπέδωκεν εἰς τὸν δυστυχῆ λαὸν μετὰ τρομερὸν ἀγῶνα τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν διετήρησεν ἐπὶ 130 ἔτη ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μακκαβαίων τούτων, ὁπότε περιέπεσεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον ἄλλην τιὰ οἰκογένειαν, τὴν λεγομένην Ἡρωδιανοὺς, ἀλλὰ δὲν ἔδωσαν εἰς αὐτὴν μεγάλην δύναμιν. Κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Κυβερνήσεως τοῦ σκληροῦ Ἡρόδου, τοῦ μεγάλου, ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τοῦτο εἶναι κυρίως τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δηλ. τῶν βιβλίων Μωϋσέως, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τῆς Ρούθ, τῶν Κριτῶν, τοῦ Σαμουήλ, τῶν Βασιλείων, τῶν Χρονικῶν, τοῦ Ἑσδρα καὶ τοῦ Νεεμίου. Τὰ δὲ λοιπὰ βιβλία, ἥτοι τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ, οἱ ψαλμοὶ (ἥτοι συλλογὴ ἐξ 150 ᾠμάτων), αἱ παροιμίαι τοῦ Σολομῶντος, ὁ Ἐκκλησιαστής Σολομῶντος, τὸ ᾠσμα τῶν ᾠμάτων τοῦ Σολομῶντος καὶ τὰ προφητικὰ συγγράμματα, 17 τὸν ἀριθμόν, εἶναι διδακτικώτατα καὶ ποιητικά. Τὰ προφητικὰ βιβλία περιέχουσι παραινέσεις νὰ πιστεύωσιν εἰς τὸν Θεόν, ἀποτροπὰς ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας, παράπονα κατὰ τῆς ἀσεβείας τοῦ λαοῦ, ἀγγελίας θείων τιμωριῶν καὶ προκλήσεις πρὸς διόρθωσιν. Ὁ Δανιὴλ ἔγραψε τὸ βιβλίον του κατὰ τὴν Βαβυλωνιακὴν αἰχμαλωσίαν. Ὁ Ἀγγαῖος, ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Μαλαχίας ἔγραψαν μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἱερουσαλήν ἐπάνοδον τῶν Ἑβραίων. Εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἐμπεριέχονται πρὸς τούτοις τὰ ἀπόκρυφα βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι τὰ ἱστορικὰ βιβλία τοῦ Τωβίου καὶ τῶν Μακκαβαίων, καὶ τὰ διδακτικὰ βι-

βλία τῆς σοφίας Σολομῶντος καὶ τοῦ Ἰησοῦ Σειράχ.

Μεταξὺ τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν γειτονικῶν ἐθνῶν εἶχε διαδοθῇ, ὅτε ἡ πίστις ὁλονέν ἡῤξανε καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχον διαρρηθῇ ἐντελῶς, ἡ πίστις ὅτι ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Δαυὶδ θ' ἀναφανῇ εἰς σωτὴρ καὶ θὰ σώσῃ τὸν λαόν του ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν. Ἀπένειμαν δὲ εἰς τὸν σωτῆρα τοῦτον τὸ ὄνομα Μεσσίας (μεσσητης) ἢ Χριστός. τοῦτέστι κεχρισμένος, διότι περιέ-

Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ.

μενον ἰσχυρόν τινα, ὅστις θ' ἀνορθώσῃ δυνατὸν βασιλεῖον. Ἐπὶ τέλους ἐφάνη ἀληθῶς ὁ ἐπὶ τοσοῦτον καιρὸν περιμενόμενος Σωτὴρ. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Δαυὶδ, δηλ. εἰς τὴν Βηθλεέμ, ἀπὸ τὴν παρθένον Μαρίαν, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπορεύετο ἄνθρωπός τις, ὅστις διὰ τὴν εὐσέβειάν του ὠμοίαζε μὲ τοὺς ἀρχαίους προφήτας. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτι-

στής, ὅστις συνήθροιζεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου πέριξ αὐτοῦ τοὺς καλλιτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ καθαρίζων αὐτοὺς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, τοὺς ἐχώριζεν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὡς ἀκαθάρτους· ἐπειδὴ δὲ τινες ἐνόμιζον, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ περιμενόμενος Μεσσίας, ἐκήρυξε μὲ μεγάλην ταπεινοφροσύνην, ὅτι «ὁ κατόπιν μου ἐρχόμενος εἶναι μεγαλειότερος ἀπὸ ἐμέ, καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ τοῦ λύσω τὰ δέματα τῶν ὑποδημάτων του. Ἐγὼ βαπτίζω ὑμᾶς μόνον ἐν ὕδατι, ἐκεῖνος θὰ βαπτίσῃ ὑμᾶς ἐν ἁγίῳ πνεύματι.» Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἡῤξησε καὶ ἐγένεε τέλειος ἀνὴρ εἰς Ναζαρέτ, πόλιν τινὰ τῆς χώρας Γαλιλαίας, τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ὥρισεν ὡς σωτῆρα τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ ὁ λαὸς του, ὅτι αὐτὸς ὁ ταπεινόφρων καὶ μεμονωμένος εἶναι ὁ σωτὴρ, τὸν ὅποιον περιέμενε πρὸ αἰώνων. Μόλις δὲ κατὰ τὸ 30 ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ Ἰησοῦς ἀπεφάσισε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν θαυμάζοντα λαόν, ὅτι εἶναι ὁ υἱὸς καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐπαγγελθεὶς Μεσσίας. Ἀνεμίχθη δὲ μετὰ τῶν ἀκολούθων καὶ ὁπαδῶν τοῦ Ἰωάννου, ἐβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἄνδρα, ὅστις μετὰ μεγάλης ἐλευθερίας ἐλάλει τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν λαόν καὶ πρὸς τὸν σκληρὸν βασιλεῖα Ἡρώδην. Ὁ Ἰωάννης κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζε νὰ τὸν βαπτίσῃ, λέγων «ἐγὼ ἔχω χρεῖαν νὰ βαπτισθῶ παρὰ σοῦ»· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐπέμενε, τὸν ἐβάπτισεν εἰπὼν «Ἴδου ὁ ἁμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φέρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου!»

Ὁ Ἰησοῦς ἐβλεπε μὲ μεγάλην του λύπην τὴν

δυστυχίαν τοῦ λαοῦ του. Ὑπὸ τῶν Ἱερέων καὶ τῶν

Ὁ Ἰησοῦς βαπτίζεται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου.

Γραμματέων τοῦ ὁ λαὸς ἀνατραφεὶς εἰς τὴν δεισι-
δαιμονίαν καὶ διατηρηθεὶς εἰς βαθυτάτην ἀμάθειαν,
ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ εὐσέβεια συνίσταται εἰς τὰς τυπικὰς
θυσίας καὶ τὰς μακρὰς προσευχάς, τὴν ἀκριβῆ τή-
ρησιν τῶν ὀρισμένων νηστειῶν καὶ καθάρσεων, καὶ
ἐσέβετο τὸν Θεὸν μὲ τὰ χεῖλη, ἐνῶ ἡ καρδιά ἦτο
μακρὰν αὐτοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἐκάλεσε πάντας τοὺς κε-
κοπιακότας καὶ τοὺς πᾶσχοντας πρὸς ἑαυτὸν καὶ
ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς, ὅτι θὰ τοὺς ἀνακουφίσῃ καὶ
θὰ τοῖς δώσῃ ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν ψυχῆς, ἐὰν θε-
λήσωσι νὰ φέρωσι τὸν σταυρὸν τοῦ καὶ νὰ διδασθῶ-
σιν ἀπ' αὐτόν. Διὰ θαυμαστῶν θεραπειῶν προεκάλε-
σε τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκέρδισε τὴν ἀγά-
πην καὶ πίστιν ὡς σωτὴρ τῶν δυστυχῶν. Ἐντὸς ὁ-
λίγου διεδόθησαν εἰς πᾶσαν τὴν χώραν αἱ πράξεις

τῆς σοφίας καὶ τῆς φιλάνθρωπίας του, καὶ ἀναρί-
θμητοι ἄνθρωποι συνηθροίζοντο πέριξ αὐτοῦ, ὅπου
καὶ ἂν παρουσιάζετο. «Αὐτὸς διδάσκει δυνατὰ καὶ
οὐχὶ καθὼς οἱ γραμματεῖς· κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἐ-
δίδαξεν ἕως τῶρα ὅπως αὐτός.» Τοιαῦται εἶναι αἱ
κρίσεις, αἵτινες ἐγένονον περὶ αὐτοῦ, καὶ αἵτινες προ-
εκάλεσαν τὸν φόβον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Γραμ-
ματέων κατ' αὐτοῦ. Μέγας προφήτης, εἶπον οἱ ἄν-
θρωποι περὶ αὐτοῦ, ἀνεράνη μεταξὺ ἡμῶν. Ἀλλ' ἐνῶ
ἀφ' ἐνὸς ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θαυματουργὸν
Ἰησοῦν, ἀφ' ἑτέρου ὁμῶς τὸν ἠνάγκασαν νὰ εἴπῃ
μὲ στενάζουσαν καρδίαν «Ἐνῶ ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς,
δὲν βλέπουσι, καὶ ἐνῶ ἔχουσιν ὠτα, δὲν ἀκούουσιν.»
Ὀλίγιστοι δὲ μόνον προσεῖχον εἰς τὴν διδασκαλίαν
του καὶ εἰς τὰς συμβουλὰς του, καὶ ὀλίγοι ἐδέχθη-
σαν αὐτὰς εἰς τὰς καρδίας των. Δώδεκα μόνον πι-
στοὺς μαθητάς, οὓς ὠνόμασεν Ἀποστόλους,
καὶ κατόπιν 70 ἄλλους συνηθροισεν ἐκ τῶν ἀλιέων
καὶ τῶν τελωνῶν. Οὗτοι συνώδευον αὐτόν, καὶ ἐ-
στάλησαν ὑπ' αὐτοῦ ν' ἀναγγεῖλωσι τὴν ἐμφάνισίν
του. Τὸ καθημερινὸν τοῦ ἔργου ἦτο νὰ διδάσκῃ, νὰ
εὐλογῇ, νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ σώζῃ· ἦτο ὁ φίλος
πάντων τῶν δυστυχῶν. Εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκήρυτ-
τε τὸ Εὐαγγέλιόν του· πρὸ πάντων δὲ μὲ πολλὴν
φιλοφροσύνην ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἁμαρτωλοὺς
καὶ προσεπάθει νὰ τοὺς διορθώῃ. Τὴν εὐνοίαν καὶ
φιλίαν τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν περιεφρόνει καὶ
δὲν ἐφοβεῖτο μήπως μισηθῇ ὑπὸ τῶν Γραμματέων
καὶ Φαρισαίων, τῶν ἀναισχύντων τούτων ὑποκριτῶν
καὶ ἀπατεώνων καὶ διαφθορέων· καὶ διὰ τοῦτο ἐπέ-

κρινε φανερώς τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν φιλοκέρδειαν αὐτῶν, καὶ μεγαλοφώνως ἐφώνησε τὸ «οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί.» Προέβλεπε δὲ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ γείνη θῦμα τοῦ ἀδιαλλάκτου μίσους αὐτῶν· ἀλλ' ἡ εὐσεβὴς καὶ φιλόανθρωπος καρδιά του δὲν ἠδύνατο νὰ διαψεύσῃ ἢ ἀποσιωπήσῃ τὴν ἀλήθειαν ἐνεκα ἀνθρωπίνου φόβου, ἡ δὲ ψυχὴ του ἦτο ἄρκετὰ ἰσχυρά, ὥστε νὰ ὑποστῇ χάριν τῆς ἀληθείας πάντα τὰ παθήματα τῆς Γῆς, καὶ ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Πολὺ ἐνωρὶς ἐφανερώθη τὸ μῖσος τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων κατ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ματαίως προσεπάθησαν νὰ τὸν παραστήσωσιν ὡς ὑποπτον καὶ μισητὸν εἰς τὸν λαόν, διαβάλλοντες αὐτὸν καὶ παρεξηγοῦντες τὴν διδασκαλίαν του, κατώρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πείσωσι δι' ὀλίγων χρημάτων ἓνα τῶν οἰκαιοτάτων του μαθητῶν, τὸν Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὅστις ἦτο γνωστὸς εἰς αὐτοὺς ὡς φιλόαργυρος, νὰ γείνη προδότης τοῦ φίλου καὶ διδασκάλου. Μολονότι δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐγνώριζε τὴν προδοσίαν ταύτην, ὅμως, ἐπειδὴ ἐπλησίασεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἀπεφάσισε νὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν του καὶ νὰ μὴ κρυφθῇ· διότι εἶχε τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν θὰ ἔχωσι καμμίαν δύναμιν ἐπ' αὐτοῦ, μέχρις οὗ πλησιάσῃ ἡ τελευταία του ὥρα. Μὲ σοφίαν καὶ ἀγάπην προσεπάθησε νὰ κάμῃ τοὺς μαθητάς του, καὶ ἰδίως τὸν ὀξύθυμον Πέτρον, προσεκτικὸς εἰς τὴν λυπηρὰν τύχην, ἥτις τοὺς περιέμενε, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ θάρρος καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἐμπιστοσύνην.

Ὅτε δὲ ἐπλησίασεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ὁ Ἰη-

σοῦς συνήθροισε τοὺς μαθητάς του διὰ τελευταίαν φορὰν πέριξ αὐτοῦ, καὶ ἔφαγε μετ' αὐτῶν τὸν μυστικὸν δεῖπνον πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου του. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἐνῶ ἤδη ἦτο νύξ, ἐξῆλθε μετ' αὐτῶν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, πλησίον τῆς Γεθσημανῆς, εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, ἐνῶ ὁ προδότης παρεσκευάζε τὴν παράδοσίν του. Τότε δὲ συλλογισθεὶς τὸν θάνατον ἐφοβήθη κάπως, καὶ εἰς μεγάλην ἀγωνίαν

Ὁ μυστικὸς δεῖπνος.

εἶχε καταντήσῃ ἐπὶ τέλους δὲ προσευχήθη ὡς ἐξῆς· «Πάτερ, ἐὰν ᾖναι δυνατόν, ἄς παρέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλὴν ἄς γείνη τὸ θέλημά σου καὶ ὅχι τὸ ἰδικόν μου.» Μὲ θαυμασίαν δύναμιν τῆς ψυχῆς του διηυθύνθη ἔπειτα πρὸς τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ὠδήγει ὁ μαθητὴς του Ἰούδας, διὰ νὰ τὸν συλλάβῃ αἰχμάλωτον κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Οὕτω δὲ οἱ συλλαβόντες τὸν Ἰησοῦν ἔδεσαν αὐτὸν καὶ τὸν ἔφερον

εἰς τὸν Ἄνναν, ὅστις τὸν ἔστειλεν εἰς τὸν ἀρχιερέα Καϊάφαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν ἔφερον εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἀρχιερέων, τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐστάθη ἀτρόμακτος μὲ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς εὐσεβείας. Τότε προσέφερον ψευδομάρτυρας, οἵτινες κατηγορήσαν τὸν Ἰησοῦν ὡς βλάσφημον· ἀλλ' αὐτὸς εἰς τὴν κατηγορίαν των ταύτην δὲν ἀπελογήθη μὲν, ἐκήρυξεν ὅμως μὲ παρρησίαν πολλήν, ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπέφερε μὲ μεγάλην ὑπομονὴν τὰς σκληρὰς κακοποιήσεις, τὰς ὁποίας τῷ ἔκαμον. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσε, τὸν ὠδήγησε τὸ πλῆθος πρὸς τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα Πόντιον Πιλάτον, τὸν κατηγορήσαν ὡς ἐπαναστάτην καὶ ἐζήτησαν τὴν θανάτωσιν αὐτοῦ. Ὁ Πιλάτος, ἂν καὶ ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Ἰησοῦ, δὲν εἶχε μόλα ταῦτα τὸ θάρρος νὰ μεταχειρισθῇ τὴν δύναμίν του καὶ νὰ σώσῃ τὸν ἀδίκως κατηγορούμενον, ἀλλ' ἀφοῦ ἔκαμε δοκιμὰς τινὰς εἰς τὸ νὰ καταπραύνη τὸν ἐξωργισμένον λαόν, ἠρκέσθη νὰ κηρύξῃ δημοσίως, ὅτι δὲν θέλει νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν θανάτωσιν τοῦ δικαίου τούτου· ἀλλὰ συγχρόνως συγκατένευσεν εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ, εἰπὼν «ἐγὼ δὲν εὕρισκω ἐν αὐτῷ καμμίαν αἰτίαν· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατέ τον.» Ἀφοῦ δὲ οἱ στρατιῶται ἔλαβον τὸν Ἰησοῦν, ἐκακοποίησαν αὐτὸν σκληρότατα· πλῆθος δὲ πολὺ τὸν παρηκολούθει ἐμπαῖζον καὶ βασανίζον αὐτόν, χωρὶς ποσῶς νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῶσιν, ἐκτὸς γυναικῶν τινων, αἵτινες καὶ ἐθρήνησαν δι' αὐτόν.

Ὁ Ἰησοῦς μὲ θάρρος πολὺ περιέμενε τὸν θάνατον καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸν Γολγοθὰν ὡς κακοῦργος, συσταυρωθεὶς μετὰ δύο ἄλλων κακούργων, μολονότι κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν κατηγορήσῃ διὰ κανέν ἀμάρτημα. Ἐνώπιον δὲ τῶν Γραμματέων καὶ Πρεσβυτέρων, οἵτινες ὑβρίζον αὐτὸν ἀναισχύτως, προσευχήθη ὡς ἐξῆς· «Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς· διότι δὲν γνωρίζουσι τί πράττουν.» Ἐπὶ τέλους συνή-

Ἡ Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ.

θροισεν ὅλας του τὰς δυνάμεις πρὸς παρηγορίαν τῆς μητρὸς του, τὴν ὁποίαν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Ἰωάννην, εἰπὼν, καθ' ἣν ὥραν ἀπέθνησκεν, «Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου! πρὸς δὲ τὸν Ἰωάννην, γύναι ἰδοὺ ὁ υἱός σου.» Ἀφοῦ δὲ ἔγεινε μεσημβρία, σκότος μέγα ἐκάλυψεν ὅλην τὴν Γῆν, τὸ ὅποτον διήρκεσεν ὥρας τρεῖς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφώνησεν ὁ Ἰησοῦς, «Θεέ μου! Θεέ μου! διατί με ἐγκατέλιπες;» Μετ' ὀλίγον δὲ

πάλιν εἶπε, «διψῶ.» εἰς δὲ τῶν παρισταμένων λαβὼν σπόγγον ἔβρεξεν αὐτὸν εἰς ὃξος καὶ τῷ ἔδωκε νὰ πίη, Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφοῦ ἔπιεν εἶπε, «τετέλεσται!» Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραδίδω τὸ πνεῦμά μου!» καὶ τοιουτοτρόπως κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐξέπνευσε. Καὶ ἰδοὺ ἀμέσως ἡ Γῆ ἐσεισθη, αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, τὰ μνημεῖα ἠνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν. Ταῦτα δὲ ἰδὼν

Ἡ ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ.

ὁ Ἑκατόνταρχος καὶ οἱ ἄλλοι ἐφοβήθησαν πολὺ καὶ ἔλεγον, «Ἀληθῶς υἱὸς Θεοῦ ἦτο οὗτος.» Ἀλλὰ καὶ ἀποθανὼν ἐτιμήθη ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ εὐγνώμονος Ἰωσήφ τοῦ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὅστις ἐζήτησε τὸ σῶμά του διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Ἐμείνει δὲ ὁ ἐσταυρωμένος, κατὰ τὴν προφητείαν του, εἰς τὸν τάφον μόνον μέχρι τῆς πρωίας τῆς τρίτης ἡμέρας, ὁπότε ἐδοξάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀναστάσεως.

Ἐπὶ 40 δὲ ἡμέρας ἀκόμη ἔβλεπον οἱ θαυμάζον-

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

τες μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀναστάντα μετὰ τῶν, ἔχαιρον διὰ τὴν δόξαν των, ἔλαβον τὰς τελευταίας του διδασκαλίας καὶ συμβουλὰς, καὶ τέλος τὴν ἐντολὴν, ἣν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς εἰπὼν, «ὑπάγετε εἰς πάντα τὸν κόσμον, καὶ κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, καὶ διδάξατε ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ συμβουλεύσατε αὐτὰ νὰ φυλάττωσι πάσας τὰς ἐντολάς μου.» Διὰ τελευταίαν φορὰν εἶδον οἱ Ἀπόστολοι τὸν διδάσκαλόν των Ἰησοῦν εἰς τὴν Βηθανίαν, εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου εὐλόγησεν αὐτοὺς ἀκόμη μίαν φορὰν, καὶ ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν, ὑψωθείς ἐνώπιόν των, εἰς τὸν οὐρανόν· διὸ καὶ ἡμεῖς μετὰ 40 ἡμέρας ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐορτάζο-

μεν τὴν Ἀνάληψιν αὐτοῦ. Τὴν δὲ δεκάτην ἡμέραν μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ, ἐξετελέσθη ἡ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ὑπόσχεσις, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει εἰς αὐτούς, ὅτε τοὺς ἀπεχαιρέτιζε διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, εἰπὼν, «θὰ λάβητε δύναμιν τινα ἐξ ὕψους, δηλ. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.» Κατὰ τὴν ἡμέραν λοι-

Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Χριστοῦ.

πὸν τῆς Πεντηκοστῆς ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας, καθὼς ἐχάριζεν εἰς αὐτούς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐγένοντο ἀτρόμακτοι κήρυκες τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀναστάντος. Τοὺς κόπους αὐτῶν ἐστεράνωσαν εὐτυχέστατα ἀποτελέσματα· διότι μὲ ὅλους τοὺς διωγμούς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐμπόδια ἐντὸς ὀλίγου πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων παρεδέχθησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πανταχοῦ δὲ ἀνεφάνησαν χριστιανικαὶ κοινότητες εἰς τὰς περίξ χώρας· ὁ χριστια-

νισμὸς τέλος πάντων ἐνίκησεν ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ

Ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ὅλους τοὺς διωγμούς, καὶ ἐγένετο θρησκεία ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ.

Ὁ καιρὸς, ὅστις παρέρχεται ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι

τῆς δύσεως αὐτοῦ, ὀνομάζεται *φυσικὴ ἡμέρα*. Ἀλλ' ὁμως δὲν λογαριάζομεν τοιοῦτοτρόπως τὰς ἡμέρας μας, διότι ποτὲ δὲν θὰ συνίστανται αὗται ἀπὸ 24 ὥρας, ἀλλὰ τὸ μὲν θέρος τὸ πολὺ πολὺ θὰ συνίστανται ἐκ 15 ὥρων, τὸν δὲ χειμῶνα ἐξ 9 ὥρων. Κατὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην λοιπὸν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς συνειθίζομεν, συμπεριλαμβάνομεν εἰς τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, καὶ ὀνομάζομεν οὕτω *ἡμερονύκτιον*, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἐξ 24 ὥρων. Ὄταν λοιπὸν λέγωμεν περὶ ἀνθρώπου τινός, ὅτι ἔλιπεν ἀπὸ τὴν πατρίδα του 8 ἡμέρας, ἐννοοῦμεν κυρίως 8 ἡμέρας καὶ 8 νύκτας. Τοιαύτη δὲ ἡμέρα, ἡγουν 24 ὥραι, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ ἐπομένου μεσονυχτίου, ὀνομάζεται *πολιτικὴ ἡμέρα*. Μετροῦμεν ὁμως τὰς ὥρας αὐτῆς ἀνὰ 12, ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς μεσημβρίας, καὶ ἔπειτα ἄλλας τόσας ὥρας ἀπὸ τὴν μεσημβρίαν μέχρι τοῦ ἀκολουθοῦ μεσονυχτίου.

Διὰ νὰ μετρῶμεν τὰς ὥρας ἀκριβῶς, μεταχειρίζομεθα τὰ ὥρολόγια. Ὑπάρχουσι δὲ τριῶν εἰδῶν ὥρολόγια. Ἐν εἶδος τούτων εἶναι ἀκίνητα, δηλ. τὰ *ἡλιακὰ ὥρολόγια* ἢ *ἡλιοτρόπια* (μεριδιάναι). Τὰ ἡλιοτρόπια δεικνύουσι τὰς ὥρας διὰ τινος δείκτου, ὅταν ὑπάρχη ἥλιος· πρέπει δὲ ὁ δείκτης νὰ ᾖναι στημένος ὀρθὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ ὥρολογίου, διὰ νὰ ῥίπτῃ σκιὰν πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ὥρας, ἥτις παρήλθεν ἤδη. Ὄταν λοιπὸν ἡ σκιά τοῦ ὥροδείκτου τούτου πίπτῃ ἀκριβῶς μεταξὺ 4 καὶ 5, τότε εἶναι ἡ ὥρα τέσσαρες καὶ ἡμίσεια ($4\frac{1}{2}$). Ἄλλο εἶδος εἶναι τὰ δι' ἄμμου ὥρολόγια, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται

κλεψύδραι. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν τὰ μεταχειρίζονται πλέον. Ἐντὸς κεκλεισμένου τινὸς ὑελίνου δοχείου ὑπάρχει λεπτὴ ἄμμος, ἥτις ὡς πολὺ λεπτὴ ἀκτὶς χύνεται διὰ τινος ἀνοικτῆς ὀπῆς τῆς ὑέλου εἰς ἄλλο ἐπίσης ὑέλινον δοχεῖον· τοῦτο δὲ εἶναι τοιοῦτοτρόπως κατασκευασμένον, ὥστε ὅλη ἡ ἄμμος καταπίπτει ἀκριβῶς ἐντὸς μιᾶς ὥρας. Ἐξ ὥρολογίων τοιούτου εἶδους δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν μόνον, ὅτι παρήλθε μία ὥρα τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ὄχι καὶ ποία ὥρα.

Τὰ χρησιμώτατα λοιπὸν ὥρολόγια εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ τροχήλατα, ἡγουν τὰ ὥρολόγια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τροχοὺς καὶ κινοῦνται δι' αὐτῶν, διότι ταῦτα δύναται τις νὰ μεταχειρίζηται καὶ ὅταν ὑπάρχη ἥλιος καὶ ὅταν ᾖναι σκότος, καὶ δεικνύουσι τὰς ὥρας πολὺ ἀκριβέστερον ἀπὸ τὰ ἡλιοτρόπια καὶ τὰς κλεψύδρας. Τὰ τροχήλατα ὥρολόγια τίθενται εἰς κίνησιν, ἐὰν μὲν ᾖναι μεγάλα, καθὼς π. χ. τὰ ὥρολόγια τοῦ τοίχου, τῶν κωδωνοστασιῶν καὶ πύργων, διὰ βαρῶν καὶ ἐκκρεμῶν, ἐὰν δὲ ᾖναι μικρά, καθὼς τὸ ἐγκόλπιον (τῆς τσέπης) ὥρολόγιον, τίθενται εἰς κίνησιν διὰ λεπτοῦ τινος περιτετυλιγμένου ἐλάσματος ἐκ χαλύβδου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *ελατήριον*, καὶ ἐκτείνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Τὸ τροχήλατον ὥρολόγιον δεικνύει ὄχι μόνον τὰς ὥρας, ἀλλὰ καὶ τὰ λεπτά, ἐκ τῶν ὁποίων 60 κάμνουσι μίαν ὥραν. Τινὰ τούτων κατασκευάζονται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε δεικνύουσι καὶ τὰ δευτερόλεπτα. Ἐξήκοντα δὲ δευτερόλεπτα κάμνουσιν ἓν πρῶτον λεπτόν.

Ἡ Σελήνη περιστρέφεται περὶ τὴν Γῆν εἰς ἓν ἔ-

τος σχεδόν 13 φορές, καὶ φωτίζεται καὶ αὕτη, καθὼς καὶ ἡ Γῆ μας, ἀπὸ τὸν Ἥλιον. Ἀλλ' ἐνῶ κάμνει τὴν τροχίαν της, δὲν δεικνύει εἰς ἡμᾶς πάντοτε τὸ ὁλόκληρον ὑπὸ τοῦ Ἥλιου φωτιζόμενον ἡμισφαίριον, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν μεγαλείτερον μέρος αὐτοῦ, ἄλλοτε δὲ μικρότερον. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τοῦ φωτιζομένου δίσκου της ὀνομάζονται *φάσεις τῆς Σελήνης*, καὶ σμειοῦνται εἰς τὰ ἡμερολόγια (καλενδάρια) μὲ τὰ ἐξῆς ὀνόματα. *Πρῶτος* *Σελήνη*· *πρῶτον* *τέταρτον*· *παρσέληνος*· *τελευτῶν* *τέταρτον*. Νέα Σελήνη λέγεται, ὅταν αὕτη εὐρίσκηται μεταξὺ τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Γῆς. Ἐν καιρῷ τῆς νέας Σελήνης δὲν βλέπομεν αὐτὴν καθόλου, διότι τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένον μέρος αὐτῆς εἶναι σκοτεινόν. Ἀλλὰ μετὰ τινος ἡμέρας βλέπομεν νὰ λάμπῃ εἰς τὸν οὐρανὸν μικρὸν τι μέρος τοῦ δίσκου τῆς Σελήνης εἰς σχῆμα δρεπάνου. Ἐπτά δὲ ἡμέρας ἀπὸ τὴν νέαν Σελήνην βλέπομεν τὸν δίσκον αὐτῆς κατὰ τὸ ἡμισυ φωτισμένον, ἥτοι ὑπὸ τὴν μορφήν μισοῦ κύκλου, διότι στρέφει πρὸς τὴν Γῆν τὸ ἡμισυ μόνον μέρος τῆς ἐπιφανείας της, τὴν ὁποίαν φωτίζει ὁ Ἥλιος τοῦτο δὲ ὀνομάζεται *πρῶτον* *της τέταρτον*. Ἐπειτα δὲ καθ' ἑκάστην ἐσπέραν γίνεται ὁ δίσκος τῆς Σελήνης μεγαλείτερος καὶ στρογγυλότερος, καὶ μετὰ 7 ἡμέρας ἀπὸ τὸ πρῶτον τέταρτον γίνεται ἐντελὲς στρογγύλος, διότι ἡ Γῆ εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης, ἥτοι ἡ Σελήνη ἴσταται εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ Ἥλιου, καὶ δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅλον τὸ φωτισμένον μέρος της· τότε εἶναι *παρσέληνος*. Ἡ πανσέληνος ἐλαττοῦται καθ' ἑκάστην ἐσπέραν, καὶ μετὰ 7 ἡμέρας ἀπὸ τὴν παν-

σέληνον, ἡ μετὰ 22 τὸ ὅλον ἡμέρας, πάλιν φαίνεται ἡ Σελήνη εἰς σχῆμα μισοῦ κύκλου, τοῦτέστι βλέπομεν τὸν δίσκον της κατὰ τὸ ἡμισυ μόνον φωτισμένον, καὶ μάλιστα τὴν πρωίαν εἰς τὰς 6. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ δίσκου της εἶναι σκοτεινόν, ἐνῶ κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τὸ ἀνατολικὸν μέρος της ἦτο σκοτεινόν. Τότε λέγουσιν, ὅτι ἡ Σελήνη εἶναι εἰς τὸ *τελευταῖον* *τέταρτον*. Ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦτον ἡ Σελήνη πλησιάζει πάλιν τὸν Ἥλιον, καὶ μετὰ 7 ἡμέρας ἴσταται πάλιν μεταξὺ Ἥλιου καὶ Γῆς, καὶ διὰ τοῦτο τότε δὲν τὴν βλέπομεν καθόλου, καὶ ἐπομένως πάλιν ἔχομεν νέαν Σελήνην, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὁ καιρὸς, ὅστις παρέρχεται ἀπὸ μίαν νέαν Σελήνην μέχρι τῆς ἄλλης, ὀνομάζεται *μὴν*· *σεληνιακός*. Πόσας λοιπὸν ἡμέρας θὰ εἶχεν εἰς μὴν, εἰ ἡ Σελήνη, ὡς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἔδαπάνῃ ἀκριβῶς ἑπτὰ ἡμέρας, ἕως οὗ μεταβῇ ἀπὸ μίαν φάσιν εἰς ἄλλην; — Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν λογαριάζομεν τοιοῦτο τρόπον· διότι ἔπρεπε νὰ λογαριάζωμεν εἰς ἕκαστον ἔτος περισσοτέρους τῶν 12 μηνῶν, εἰ ἡθέλομεν νὰ ἐννοῶμεν τοὺς μῆνας ἀκριβῶς ἴσους μὲ τὰς περιόδους τῆς Σελήνης, αἵτινες περιέχουσιν 29 $\frac{1}{2}$ ἡμέρας. Διὰ νὰ ἔχωσιν ὁμῶς οἱ ἄνθρωποι ἀκέραιον ἀριθμὸν, παρεδέχθησαν ὅτι τὸ ἔτος σύγκειται ἀπὸ 12 μῆνας, καὶ εἰς ἕκαστον μῆνα προστεθήσαν ἡμέραι τινὲς περισσότεραι ἀπὸ ὅσας θὰ εἶχεν, εἰ ἡ λογαριάζετο ἀκριβῶς ἴσος μὲ τὴν περίοδον τῆς Σελήνης. Τὸ φέγγος τῆς Σελήνης εἶναι πολὺ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ταξειδεύουσιν ἢ ἐργάζονται ἐν και-

ρῶ νυκτός. Ἐὰν δὲ σᾶς εἴπῃ τις, ὅτι ἐργασίαι τινὲς ἐπιτυχάνουσι καλλίτερον κατὰ τὴν αὐξησιν (τὴν γέμισιν) τῆς Σελήνης, καὶ ἄλλαι κατὰ τὴν ἐλάττωσιν ἢ μείωσιν (τὴν χάσιν) αὐτῆς, μὴ τὸ πιστεύετε.

Ἡμεῖς λέγομεν μὲν, ὅτι ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει, πραγματικῶς ὁμῶς ὁ ἥλιος οὔτε περιπατεῖ οὔτε κινεῖται εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ μένει ἀκίνητος εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἀλλ' ἡ Γῆ μας κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, καὶ μάλιστα ἐντὸς ἐνὸς χρόνου ἢ 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρων· ἐνῶ δὲ αὕτη κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, περιστρέφεται συγχρόνως καὶ περὶ ἑαυτὴν 365 φορές εἰς ἓν ἔτος, ὅπως ὁ τροχὸς τῆς ἀμάξης περιστρέφεται μὲν περὶ τὸν ἄξονά του, ἀλλὰ συγχρόνως κινεῖται καὶ πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὁ ἥλιος δὲν δύναται νὰ φωτίῃ τὴν Γῆν, ἥτις εἶναι στρογγύλη ὡς μία σφαῖρα, ὁλόκληρον συγχρόνως, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον τὸ ἡμισφαίριον αὐτῆς, ὅπερ εἶναι ἐστραμμένον πρὸς αὐτόν. Λάβε σφαῖράν τινα καὶ κράτησον αὐτήν, ἐνῶ εἶναι σκότος, ἀντικρὺ ἀναμμένου λύχνου· δὲν φαίνεται τὸ ἡμισυ μόνον μέρος τῆς σφαίρας φωτισμένον ὑπὸ τοῦ λύχνου· τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ ἀφώτιστον; φαίνεται δὲ βεβαίως, ὅτι ὁ ἥλιος καθ' ἡμέραν ἀνατέλλει καὶ δύει, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν τακτικὴν κίνησιν τῆς Γῆς μας, ὅπως δὲν αἰσθανόμεθα καὶ τὴν κίνησιν τοῦ πλοῦ· μας ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἐὰν δὲν θέσωμεν εἰς τὴν ξηρὰν διακριτικόν τι σημεῖον, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι κινεῖται ἡ ξηρὰ ἀντιθέτως τοῦ δρόμου, τὸν ὅποιον κάμνει τὸ πλοῖόν μας.

Διήρεσαν δὲ οἱ ἄνθρωποι τὸν χρόνον εἰς ἔτη, καὶ

λογαριάζουσιν εἰς ἕκαστον ἔτος 365 ἡμέρας, διότι εἶδον, ὅτι ὁ ἥλιος καθ' ἡμέραν ἀνατέλλει καὶ δύει.

Καὶ ἐὰν ποτε παρατηρήσῃτε μετὰ προσοχῆς τὸν ἥλιον, θέλετε ἰδεῖ, ὅτι ποτὲ οὔτε ἀνατέλλει οὔτε δύει εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Καὶ μῆνας μὲν τινὰς ὁ ἥλιος μᾶς φωτίζει ἐπὶ ὀλίγας μόνον ὥρας, διότι τὸ μέρος τῆς Γῆς μας, ὅπερ ἡμεῖς κατοικοῦμεν, μετὰ περιστροφὴν τῆς Γῆς 9 ἢ 10 ὥρων κρύπτεται ἀπὸ τὸν ἥλιον· εἰς ἄλλους δὲ μῆνας πάλιν βλέπομεν τὸν ἥλιον εἰς τὸν οὐρανόν ἕως 15 ὥρας, διότι κατὰ τὸν κυρτὸν τοῦτον τὸ μέρος τῆς Γῆς μας, εἰς τὸ ὅποιον ἡμεῖς κατοικοῦμεν, ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, δηλ. ἐπὶ 15 ὥρας, μένει ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον. Ὑπάρχουσι λοιπὸν μῆνες τοῦ ἔτους, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ μὲν ἡμέραι εἶναι μικραί, αἱ δὲ νύκτες τοσοῦτω μεγάλαι· καὶ ἄλλοι πάλιν μῆνες, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔχομεν νύκτας μικρὰς καὶ ἡμέρας μεγάλας. Ὅταν ἡ ἡμέρα ᾖ ἴση μὲ τὴν νύκτα, λέγεται ἰσημερία· καὶ τοιαύτας ἡμέρας ἔχομεν δύο φορές τοῦ ἔτους, δηλ. τὴν 9 Μαρτίου καὶ τὴν 14 Σεπτεμβρίου, ἡγουν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου. Τὴν μὲν μικροτάτην ἡμέραν τοῦ ἔτους ἔχομεν τὴν 9 Δεκεμβρίου, τὴν δὲ μεγαλειτέραν κατὰ τὴν 9 Ἰουνίου.

Τώρα γνωρίζομεν λοιπὸν ὅλοι πόθεν προέρχεται ἡ διαδοχὴ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός· προέρχεται δηλ. ἀπὸ τὴν περιστροφὴν τῆς Γῆς περὶ ἑαυτήν, ἥτοι, καθὼς λέγουσι, περὶ τὸν ἄξονά της. Γνωρίζομεν προσέτι ὅτι εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἢ μετὰ παρέλευσιν 365 ἡμερῶν δὲν τελειώνει ἐν ὁλόκληρον ἔτος, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρέλθωσιν ἀκόμη καὶ 6 ὥραι πρὸς συμπλήρωσιν

αὐτοῦ, διότι τόσον καιρὸν ἡ Γῆ χρειάζεται διὰ νὰ τελειώσῃ τὴν περὶ τὸν ἥλιον τροχίαν της. Ταύτας τὰς πλεοναζούσας 6 ὥρας τὰς συναθροίζουν καθε 4 ἔτη, καὶ κάμνουσιν ἐξ αὐτῶν μίαν ἡμέραν, ἥτις ὀνομάζεται ἐμβόλιμος ἡμέρα, καὶ προστίθεται κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος εἰς τὸν μῆνα Φεβρουάριον, ὅστις τότε ἔχει 29 ἡμέρας. Τὸ δὲ ἔτος, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ προσθήκη αὕτη, ὀνομάζεται ἐμβόλιμον ἔτος.

Ὅταν παρέλθωσιν 100 ἔτη, τότε λέγομεν, ὅτι ἐτελείωσε μία ἑκατονταετηρίς ἢ εἰς αἰών. Πρὸ 75 ἐτῶν παρῆλθε μία ἑκατονταετηρίς, ἥτις ὀνομάζεται ἡ δεκάτη ὀγδόη ἑκατονταετηρίς, διότι ἀπὸ τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μέγιστος εὐεργέτης τῶν ἀνθρώπων, παρῆλθον 1800 ἔτη. Τώρα δὲ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν 19^{ην} ἑκατονταετηρίδα.

Εἰς τὸ ἡμερολόγιον ἢ καλενδᾶριον φαίνονται λεπτομερῶς αἱ ἡμέραι ἐνὸς ὀλοκλήρου ἔτους. Ὅθεν τὸ ἡμερολόγιον εἶναι πολὺ χρήσιμον βιβλίον. Περιέχει ὁμῶς καὶ πολλὰ ἀνωφελῆ πράγματα, π. χ. τὴν προφητείαν τοῦ καιροῦ, διότι κανεὶς ἄνθρωπος δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ προγνωρίσῃ οὐδὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τί καιρὸς θὰ γείνη· πολὺ δὲ δυσκολώτερον εἶναι νὰ προγνωρίσῃ πρὸ ἐνὸς ἔτους, διότι κανὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσον ἄστατον, ὅσον ὁ καιρὸς. Τὸ χρησιμώτατον δι' ἡμᾶς μέρος τοῦ ἡμερολογίου εἶναι τὸ περιέχον ἐκθεσιν τῶν ἡμερῶν, τῶν ἐβδομάδων καὶ τῶν μηνῶν ὀλοκλήρου τοῦ ἔτους, καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἑορτῶν, τῶν φάσεων τῆς Σελήνης καὶ τὴν εἶδωσιν τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, αἵτινες γίνονται ἐντὸς τοῦ ἔτους.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα δὲν πίπτει πάντοτε τὴν αὐτὴν ἡμέραν οὐδὲ τὸν ἴδιον μῆνα, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν ἀπὸ 21 Μαρτίου ἕως εἰς τὰς 25 Ἀπριλίου. Τὰς ἀπόκρεω ἔχομεν πάντοτε 8 ἐβδομάδας πρὸ τοῦ Πάσχα· τὴν δὲ Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ 40 ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Πάσχα, καὶ τὴν Πεντηκοστὴν μετὰ 50 ἡμέρας ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ Πάσχα.

Εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μας ὑπάρχει προσέτι καὶ ἐν τμήμα, τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης. Μάθετε δὲ ὡς πρὸς τὰ δύο ταῦτα τὰ ἐξῆς. Περὶ τῶν ἐκλείψεων τούτων γνωρίζομεν, ὅτι ἡ Γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, ἡ δὲ Σελήνη περὶ τὴν Γῆν, ἀλλὰ συγχρόνως μετὰ τῆς Γῆς καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Ἐνῷ λοιπὸν τὰ μεγάλα ταῦτα σώματα περιστρέφονται τὸ ἐν περὶ τὸ ἄλλο, συμβαίνει ἐνίοτε, ὥστε τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων σωμάτων νὰ ἔρχεται μεταξὺ τοῦ ἄλλου σώματος καὶ τοῦ ἡλίου, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἀπὸ τὸ νὰ φωτίζωσιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα σώματα, ἡγοῦν ἡ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη, λαμβάνουσι τὸ φῶς τῶν ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ διὰ τοῦτο σκοτίζονται, ὅταν ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτὰ τὸ φῶς, εἶναι φυσικὸν ἡ Σελήνη νὰ φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας σκοτεινὴ, ὅταν ἡ Γῆ κατὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιστροφὴν της τύχῃ νὰ ἦναι εἰς εὐθείαν γραμμὴν μεταξὺ αὐτῆς τῆς Σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου· διότι τότε ἡ Γῆ ρίπτει τὴν σκιάν της ἐπὶ τῆς Σελήνης, καὶ διὰ τοῦτο προξενεῖ ἐκλείψιν αὐτῆς. Ὅταν δὲ συμβῇ τὸ ἐναντίον, δηλ. ὅταν ἡ Σελήνη παρεμπέσῃ μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς Γῆς μας, τότε δὲν σκοτίζεται μὲν ἐντελῶς ἡ Γῆ

μας, διότι ἡ Σελήνη εἶναι μικροτέρα αὐτῆς, ἀλλ' ἡ Σελήνη κρύπτει τότε ἀπὸ ἡμᾶς τὸ μέγιστον μέρος τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου οὕτως, ὥστε μᾶς φαίνεται, ὅτι ὁ Ἡλιος σκοτίζεται ἢ ὅτι ἐκλείπει ἐν μέρει τὸ φῶς αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζομεν τὸ φαινόμενον τοῦτο *ἐκλείψιν Ἡλίου*. Ὅπως ἡ φρίσις «ὁ Ἡλιος ἀνατέλλει καὶ δύει» δὲν εἶναι ὀρθή, οὕτω καὶ ἡ ὀνομασία ἐκλείψιν Ἡλίου· διότι ὁ Ἡλιος κατὰ τὴν λεγομένην ἐκλείψιν αὐτοῦ δὲν σκοτίζεται ἀληθῶς, ἀλλὰ καλύπτεται μόνον ὑπὸ τοῦ δίσκου τῆς Σελήνης, καὶ τοιουτοτρόπως ἐν μέρει μόνον κρύπτεται ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦς μας. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ Σελήνη ἐμποδίζει τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀκτίνων τοῦ Ἡλίου νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς Γῆς, συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τινὰς ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου τόσον σκότος, ὥστε βλέπομεν τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νομίζομεν, ὅτι αἰφνιδίως ἐπῆλθε νύξ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ.

Ὁ ἀήρ, ὅστις περικυκλόνει τὴν Γῆν μας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μετὰ τῶν ἀτμῶν, τοὺς ὁποίους ἐμπεριέχει, ὀνομάζεται *ἀτμοσφαῖρα*. Εἰς ὅσον ὑψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης ἀναβαίνει τις, π. χ. εἰς ὑψηλὰ ὄρη, τόσον ἀραιότερον καὶ ἐλαφρότερον εὐ-

ρίσκει τὸν ἀέρα. Ἐκ τούτου λοιπὸν συμβαίνει, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν ὀρέων νὰ ᾔναι δυνατώτεροι καὶ ζωηρότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν πεδιάδων.

Ὅλοι οἱ ἀτμοὶ καὶ ἀναθυμιάσεις, οἵτινες ἀδιακόπως προέρχονται ἀπὸ τὴν Γῆν καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς Γῆς πράγματα, συναθροίζονται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ συμπυκνούμενοι κάμνουσι τὴν *βροχήν*, τὴν *χιόνα*, τὴν *ὀμίχλην*, τὸν *ἀνεμον* καὶ πᾶσαν ἄλλην μεταβολὴν τοῦ καιροῦ.

Ἐὰν ὁ ἀήρ εἰς τινὰ μὲν μέρη τῆς ἀτμοσφαίρας αἰφνιδίως ἀραιωθῇ πολὺ, εἰς ἄλλα δὲ μέρη αὐτῆς συμπυκνωθῇ, γίνεται δυνατὴ κίνησις τοῦ ἀέρος, ἥτις ὀνομάζεται *ἀνεμος*. Ὅταν δὲ ὁ ἀνεμος ᾔναι πολὺ σφοδρός, ὀνομάζεται *λαίλαψ*, *καταιγὶς* ἢ *θύελλα*. Τὴν σφοδροτάτην θύελλαν ὀνομάζουσιν *δίην*. Ἡ δίην συντρίβει (σπᾶ) τὰ στερεώτατα δένδρα, κρημνίζει οἰκίας καὶ πύργους, καὶ καταστρέφει ἐνίοτε ὁλόκληρα δάση. Τὴν τοιαύτην καταστροφὴν ὀνομάζουσιν *ἀνεμοσφορίαν*.

Ἡ δρόσος προέρχεται ἀπὸ τοὺς ὑδατώδεις ἀτμούς, οἵτινες ὑψόνονται τὴν ἡμέραν ὑπεράνω τῆς Γῆς καὶ καταπίπτουσι τὴν νύκτα, ἐπειδὴ συμπυκνοῦνται ὑπὸ τοῦ ψύχους. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ὅταν αἱ νύκτες ᾔναι πολὺ θερμαί, ἢ πολὺ ὀλίγη δρόσος πίπτει ἢ δὲν πίπτει καθόλου. Ὅταν δὲ ἡ δρόσος ᾔναι παγωμένη, ὀνομάζεται *πάχνη*. Ὅταν πέσῃ πάχνη, τὰ δένδρα καὶ τὰ χόρτα φαίνονται τόσον λευκά, ὥστε νομίζει τις, ὅτι εἶναι πασπαλισμένα μὲ ἄλευρον· ὅταν δηλ. τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλλα σώματα ᾔναι πολὺ ψυχρά, μεταβάλλονται οἱ εἰς αὐτὰ πεσόντες ἀτμοὶ ἐξ ἀνάγκης εἰς πάγον. Ὅπου γίνεται πολὺ ψυχρός, παγόνουσι καὶ

αὐτοὶ οἱ ἀτμοί, οἵτινες ἐξέρχονται ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τοῦτο βλέπει τις τοὺς μύστακας αὐτῶν ὡς παγνισμένους.

Ἡ ὁμίχλη προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ ἀτμούς, οἵτινες συνεπυκνώθησαν ἤδη καὶ δὲν εἶναι πλέον ἀτμοί. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕδωρ, ἐκ τοῦ ὁποίου συνίσταται ἡ ὁμίχλη, εἶναι ἀναλελυμένον εἰς πολὺ λεπτὰ μόρια, διὰ τοῦτο ἐπιπλέει εἰς τὸν ἀέρα. Ὅταν δὲ συνενώνωνται τὰ λεπτὰ ταῦτα μόρια, σχηματίζονται πολὺ λεπταὶ ψεκάδες (σταγόνες ἢ ρανίδες), αἵτινες καταπίπτουσι· τότε δὲ λέγουσιν «ἡ ὁμίχλη πίπτει ἢ καταβαίνει». Ἐὰν δὲ ὁ ἥλιος προσβάλλῃ κατ' εὐθεῖαν τὴν ὁμίχλην, τότε ἀραιοῦται διὰ τῆς θερμότητος καὶ μεταβάλλεται πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς ἀτμούς τὸ εἰς τὸν ἀέρα ἐπιπλέον ὕδωρ, ἢ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς εὐρισκομένη ὁμίχλη πρέπει νὰ ὑψωθῇ. Τότε δὲ λέγουσιν ἡ ὁμίχλη ἀναβαίνει. Ἡ ὁμίχλη, ἥτις φαίνεται εἰς καλὰς ἐσπέρας τοῦ θέρους, προέρχεται ἀπὸ τὸν ψυχρὸν ἀέρα. Ποταμοί, οἵτινες δὲν εἶναι παγωμένοι, ἐξατμίζουσι τὸν χειμῶνα, ὅταν ᾗναι ὀριμὸ ψυχρός, διότι τὰ ἀνώτερα μέρη τοῦ ὕδατος ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας αὐτῶν πυκνότητος καὶ βάρους καταβαίνουσιν εἰς τὸν πυθμένα, καὶ ὠθοῦσι τὸ θερμότερον ὕδωρ ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, τὸ ὁποῖον ἐξατμίζεται, καὶ παρευθὺς πάλιν μεταβάλλεται εἰς σταγόνας.—Αἱ ὁμίχλαι, αἵτινες ἐπιπλέουσιν εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς ἀτμοσφαίρας, ὀνομάζονται νέφη (σύννεφα). Ἀπὸ ὁμίχλας, αἵτινες ὑψοῦνται, σχηματίζονται νέφη, τῶν ὁποίων τὰ διάφορα χρώματα προσέρχονται ἐκ τῶν διαφόρων θλάσεων τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Νέφη τινὰ ἀπέ-

χουσιν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς 10—12 στάδια.

Ἀπὸ λεπτὰς ρανίδας, τὰς ὁποίας ἀφίνει ἡ ὁμίχλη, σχηματίζεται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡ βροχή, ἥτις εἶναι ἀφθονωτέρα εἰς τὰ ὄρη παρὰ εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ ἰδίως ὅπου εἶναι θάλασσα ἢ λίμναι. Ἡ χάλαζα εἶναι βροχὴ παγωμένη. Ἡ χιών δὲν συνίσταται ἐξ ἄλλου τινὸς παρὰ ἐκ παγωμένων καὶ πολὺ λεπτῶν ὕδατωδῶν μορίων, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ γαλήνης ἢ ὅταν ὁ ἀήρ καταπαύσῃ, καταπίπτουσιν ὡς ἀστέρες ἐξάγωνοι. Ἐὰν δὲ πολλοὶ ἀστέρες ᾗναι ἠνωμένοι, γίνονται ἐξ αὐτῶν νιφάδες (ἡ χιών δηλ. πίπτει ὡς βαμβάκι). Ἐὰν ὅλον τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ἐνὸς ἔτους πίπτει ὡς βροχὴ ἢ χιών ἢ χάλαζα, ἔμενεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς μας, χωρὶς νὰ ἐξατμισθῇ, ἤθελεν ἀποτελέσει ἐπὶ πάσης ὁμαλῆς ἐπιφανείας ὕψος πολλὸν πῆχυν.

Ἐνίοτε ἡ βροχὴ ἔχει ἐρυθρὸν χρῶμα. Αὕτη δὲ προέρχεται ἀπὸ τινὰ εἶδη ψυχῶν (πεταλουδῶν), αἵτινες ἐκβάλλουσιν ὕλην τινὰ ἐρυθράν, ὅταν ἐξέρχωνται ἐκ τῶν περιτυλιγμάτων των. Δεισιδαίμονες καὶ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι διηγοῦνται, ὅτι ἔβρεξε βατράχους. Περὶ τούτου δὲ τοῦ πράγματος μάθετε τὸ ἐξῆς. Ὅταν βρέξῃ μετὰ πολυχρόνιον ἀνομβρίαν, ἐξέρχονται οἱ βάτραχοι ἐκ τῶν ξηρῶν φωλεῶν των καὶ πηδῶσιν πολλοὶ ὁμοῦ εἰς τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, διὰ νὰ πίωνσιν ὕδωρ, καὶ οὕτω τὸ θολόνουσιν.

Ἡ Ἴρις ἢ τὸ οὐράνιον τόξον (τὸ δοξάρι τῆς καλογραίας) εἶναι μέγα ἐπτάχρουν τόξον, τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς τὰς ρανίδας τῆς βροχῆς, ὅταν ὁ μὲν ἥλιος ᾗναι ἀπέναντι σκοτεινοῦ τινος νέφους, ἡμεῖς δὲ εὐ-

ρισκώμεθα μεταξύ τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ νέφους. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἡλίου δηλ. θλῶνται κατὰ τινα τρόπον εἰς τὰς καταπιπτούσας ρανίδας τῆς βροχῆς, καὶ οὕτω βλέπομεν ἐπὶ τὰ χρώματα. Τὸ ἀνώτατον χρῶμα τῆς Ἰριδος εἶναι τὸ ἐρυθρόν, καὶ τὸ κατώτατον εἶναι τὸ ἰοειδές ἢ ἰώδες· τὰ δὲ ἐν τῷ μεταξύ χρώματα εἶναι τὸ πορφυροῦν, τὸ κυανοῦν, τὸ χλωρόν τὸ ξανθόν καὶ τὸ χρυσόχρουν.

Εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχει ὕλη τις, ἡ ὁποία ἐκ τούτου μόνον εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς, ὅτι μεταδίδει τὴν δύναμιν εἰς σῶμά τι, ὥστε ἄλλοτε μὲν νὰ ἔλκη ἄλλα σώματα, ἄλλοτε δὲ νὰ τὰ ἀπωθῇ καὶ συγχρόνως νὰ ἐκπέμπῃ σχεδὸν πάντοτε σπινθῆρα φωτός, ἥτοι φλόγα μετὰ μεγάλου ἢ μικροῦ κρότου, καὶ νὰ κάμνῃ τὸ πληττόμενον σῶμα νὰ τινάσσῃται. Τὸ φυσικὸν τοῦτο φαινόμενον ὀνομάζεται *ἠλεκτρισμός*. Ἐὰν π. χ. τρίψωμεν ἓνα καθαρὸν καὶ στεγνὸν ὑέλινον σωλήνα ἢ δίσκον μὲ μάλλινον ὕφασμα, ἢ μὲ ξηρὸν δέρμα γάτας, καὶ ἔπειτα κρατήσωμεν αὐτὸν ὑπεράνω μικρῶν τεμαχίων χάρτου, θέλει συμβῇ, ὥστε τὰ τεμάχια ταῦτα νὰ ἔλκωνται καὶ ἀποθῶνται. Ἐὰν δὲ πλησιάσῃ τις τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸν σωλήνα τοῦτον, βλέπει εἰς τὸ σκότος σπινθῆρα ἐξερχόμενον ἐξ αὐτοῦ, ἀκούει κρότον καὶ αἰσθάνεται κέντημά τι εἰς τὸν δάκτυλον. Ἐὰν δὲ πλησιάσῃ τις τὸ πρόσωπόν του εἰς τὸν δίσκον, ἀφοῦ τὸν τρίψῃ δυνατὰ καὶ πολλὴν ὥραν, τῷ φαίνεται ὅτι εἶναι κεκαλλυμένον μὲ ἀράχνην. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖ τις, καὶ ἐὰν τρίψῃ ἠλεκτρον, θεῖον, ῥητίνην ἢ βουλοκέρειον. Τώρα ἐφεῦρον μηχανήν τινα, διὰ τῆς ὁποίας δύναται τις πολὺ εὐ-

κόλως νὰ παράγῃ ἠλεκτρισμόν· αὕτη ὀνομάζεται *ἠλεκτρικὴ μηχανή*. Ὄταν ὁ εἰς τὴν ἠλεκτρικὴν μηχανὴν ὑπάρχων ὑέλινος δίσκος, ὅστις περιστρέφεται μετὰξὺ δύο προσκεφαλαίων πιεζόμενος ὑπ' αὐτῶν, τίθεται εἰς κίνησιν, σωλὴν τις ἐκ μολύβδου, ὅστις εἶναι συνδεδεμένος μὲ αὐτόν, δέχεται τὴν παραγομένην ἀπὸ τῆς τριβῆς τῆς ὑέλου ἠλεκτρικὴν ὕλην καὶ δι' ἐνὸς καμπύλου σύρματος, τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τὰς δύο ἄκρας ἔχει λευκὰ κομβία καὶ ὑελίνην λαβὴν, ἄγομεν τὸν ἠλεκτρισμόν ἐκ τοῦ σωλήνος· διότι ἅμα ἐγγίμωσεν εἰς τὰ κομβία τοῦ σωλήνος, ἐξέρχεται ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ. Τὸν σπινθῆρα τοῦτον δύναται τις νὰ κάμῃ τόσον ἰσχυρόν, ὥστε ἐν μιᾷ στιγμῇ νὰ διαλύωνται δι' αὐτοῦ μέταλλα καὶ νὰ φονεύωνται ζῶα.

Ἡ ἠλεκτρικὴ αὕτη ὕλη ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ σύννεφα· καὶ ὅταν μὲν ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐξέρχηται ἀπ' αὐτὰ ὡς πυρώδης ἀκτίς, τότε λέγομεν ὅτι *ἀστράπτει*. Τὸν δὲ κρότον, ὅστις ἀκούεται συνήθως μετὰ τὴν ἀστραπὴν, ὀνομάζομεν *βροχήν*. Ὄταν δὲ ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ τῶν συννέφων, ὃν ὀνομάζομεν *κεραυνόν*, ἀπαντήσῃ σῶμά τι, π. χ. δένδρον τι ἢ οἰκίαν, τὰ καταστρέφει καίων ἢ συντρίβων αὐτά. Ἐὰν δὲ ὁ κεραυνὸς ἀπαντήσῃ ἄνθρωπον, τὸν ζαλίζει ἢ τὸν κάμνει χολόν, ἢ τὸν φονεύει. Τοῦτο ὁμως συμβαίνει σπανίως, καὶ ἡ ὠφέλει· τὴν ὁποίαν προξενοῦσιν οἱ κεραυνοί, εἶναι πολὺ μεγαλειτέρα ἀπὸ τὴν βλάβην, τὴν ὁποίαν κάμνουσι, διότι ψυχραίνουν τὸν ἀέρα καὶ τὸν καθαρίζουσιν ἀπὸ βλαβεράς ἀναθυμιάσεως. Ἡ δὲ βροχή, ἥτις συνήθως παρακολουθεῖ τὰς ἀστραπάς, κάμνει τὴν Γῆν καρποφόρον καὶ συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν αὐξησιν τῶν φυτῶν.

Τὰ βλαβερά ἀποτελέσματα τοῦ κεραυνοῦ ἀποφεύγει τις ἀσφαλέστατα διὰ τῶν καλῶς κατεσκευασμένων ἀλεξικεραυνῶν. Ἀλεξικέραυνον δὲ εἶναι σιδηρὰ ῥάβδος, ἣτις ἔχει τὴν ἄνω κορυφὴν ὀξεῖαν. Ἵνα δὲ μὴ ὀξυδόνωνται (σκουριάζωσιν) αἱ ῥάβδοι αὗται, τὰς γανόνουσι μὲ κασσίτερον καὶ χρυσόνουσι τὴν ἄνω κορυφὴν. Τὸ ἀλεξικέραυνον σταίνεται εἰς τὴν Γῆν, καὶ φθάνει μέχρι τῆς ἐπάνω κορυφῆς τῆς στέγης, καὶ ἐφάπτεται τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας· χόνουσι δὲ αὐτὸ τόσον βαθέως, ὥστε φθάνει εἰς ὑγρὸν μέρος τῆς Γῆς. Διὰ τοιούτου ἀλεξικεραύνου πίπτει ἡ ἠλεκτρικὴ ὕλη μέσα εἰς τὴν Γῆν χωρὶς νὰ βλάβῃ τὴν οἰκίαν. Οἰκία, ἣτις εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ θάλλοντα δένδρα, δὲν προσβάλλεται ἀπὸ κεραυνόν, διότι τὰ δένδρα τὸν σύρουσι πρὸς τὸν ἑαυτὸν των. Δι' αὐτὸ τοῦτο δὲν πρέπει τις ποτὲ ἐν καιρῷ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν νὰ πηγαίνει πρὸς ἀσφάλειάν του ὑποκάτω δένδρων.

Ἠκούσατε τάχα ποτὲ περὶ ἀποπληρητικῶν φῶτων; Ταῦτα εἶναι μικραὶ εὐλόγες ἢ φῶτα, ἅτινα φαίνονται εἰς ἐλώδεις τόπους ὡς φλόγες, καὶ ἔνεκα τῆς μεγάλης των ἐλαφρότητος κινεῦνται ἀπὸ τὸ παραμικρὸν τοῦ ἀέρος φύσιμα, καὶ πηδῶντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐνοῦνται εἰς ἓν καὶ πάλιν χωρίζονται. Ταῦτα σχηματίζονται ἀπὸ ἀναθυμιάσεις φωσφορικὰς εὐφλέκτους, αἵτινες ἀνάπτουσι καί, ἐν ὅσῳ καίονται, λάμπουσι. Τὰς λαμπούσας ταύτας ἀναθυμιάσεις ὀνομάζουσι διὰ τοῦτο ἀποπληρητικὰ φῶτα, διότι πολλάκις ταξειδιῶνται, οἷτινες ἠκολούθησαν αὐτά, ἀπεπλανήθησαν καὶ ὠδηγήθησαν εἰς ἕλη.

Ὅμοιον φαινόμενον εἶναι καὶ οἱ λεγόμενοι διάττοντες ἀστέρες καὶ τὰ πυροειδῆ σφαιρώματα ἢ βολίδες. Καὶ οἱ μὲν διάττοντες ἀστέρες εἶναι μικρὰ φωτεινὰ σώματα, ὅμοια μὲ ἄστρα, τὰ ὅποια σχηματίζονται αἴφνης τὴν νύκτα, ὅταν ᾔηται καθαρὸς ὁ οὐρανός, κινεῦνται συνήθως πρὸς τὰ κάτω καὶ σδύνουσι, χωρὶς ν' ἀφήσωσιν ἔχνος εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Αἱ δὲ βολίδες, ὅταν καταπίπτωσιν ἀπὸ τὰ ἀνώτερα στρώματα τοῦ ἀέρος, μᾶς φαίνονται ὡς νὰ πίπτῃ ἀστήρ τις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν δὲ φλέγωνται τὰ πυροειδῆ ταῦτα σφαιρώματα, κινεῦνται μὲ πολὺ μεγάλην ταχύτητα, καὶ σύρουσιν ἐνίοτε ὀπισθὲν των εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν γραμμὴν τινα ἐρυθράν ἢ οὐράν, καὶ ἔνεκα τούτου πετώμεναι δράκαιναι ὀνομαζόμενα, ἣτις βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται. Ἐνίοτε δὲ κινούμεναι ἀφίνουσι συριγμόν τινα, καὶ πολλάκις διαρρηγνύονται (σκάζουσι) μὲ βροντώδη κρότον εἰς πολλὰ τεμάχια, καὶ καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς Γῆς. Τὰ τεμάχια ταῦτα εἶναι οἱ καλούμενοι ἀερόλιθοι. Τὸ δὲ φῶς αὐτῶν εἶναι πολὺ καθαρὸν καὶ ζωηρό.

Ἐνίοτε βλέπει τις εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ οὐρανοῦ λαμπρόν τι φῶς, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχονται ἀκτῖνες καὶ ὅπερ βαθμηδὸν ἐξαπλοῦται ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ οὐρανοῦ. Τέλος τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ οὐρανοῦ φαίνεται ἐντελῶς ἐρυθρόν καὶ πυροειδές, καὶ παρέχει θέαμα λαμπρότατον. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς φύσεως ὀνομάζεται βόρειον σέλας, καὶ τοῦτο εἶναι, καθὼς καὶ ἡ ἀστραπή, ἀναμφισβητήτως ἀποτέλεσμα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ τοῦ μαγνητισμοῦ τῆς Γῆς. Εἶναι δὲ ἀνοσιγία μεγάλη νὰ φοβῇται τις τὸ βόρειον σέλας,

διότι ποτὲ δὲν προξενεῖ ζημίαν, καὶ δὲν ἔχει κακὴν
τινα σημασίαν, ὥς νομίζουσι πολλοί.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΗΚΟΩΝ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΥΝΟΜΟΥΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ

Τὰ παιδιά ὀφείλουσιν, ἐν ὅσῳ ζῶσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ
τῶν γονέων των, νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς, τοῦτέ-
στι δὲν δύνανται νὰ κάμνωσιν ὅ τι θέλουν ἢ ὅ τι τοῖς
ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν, ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ κάμνωσιν
ὅ τι θέλουσιν οἱ γονεῖς των, καὶ ὅ τι οὗτοι προστάτ-
τουσιν εἰς αὐτούς. Ὅταν ὁμως ἡλικιωθῶσι καὶ μά-
θωσι τέχνην ἢ ἐπιστήμην τινά, δι' ἧς δύνανται νὰ
ακερδίζωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκῆα, τότε δὲν ἀνή-
κουσι πλέον μόνον εἰς τὴν οἰκογενειακὴν, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ ὀφείλουσιν ὥς μέλη
αὐτῆς, νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς νόμους, οἵτινες ἰσχύ-
ουσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Οἱ νόμοι οὗτοι ὀνομάζον-
ται νόμοι τοῦ κράτους, διότι δὲν ἐγένοντο μόνον διὰ
μερικὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' ἅπαντας τοὺς κατοί-
κους ὅλης τῆς χώρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοικοῦσι, καὶ
διότι πρέπει νὰ τοὺς φυλάττωσι πάντες οἱ κάτοι-
κοι, διὰ νὰ ὑπάρχῃ εὐταξία, ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια
εἰς τὴν χώραν.

Δὲν ὑπῆρχον πάντοτε ἐπὶ τῆς Γῆς τοσοῦτοι ἄν-
θρωποι, ὅσοι σήμερον, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔζων πρό-
τερον εἰς πόλεις, χωρία καὶ κράτη ἐν κοινωνίᾳ (μαζῇ),
ἀλλὰ κατῴκουν διεσπαρμένοι εἰς ἀθλίας καλύβας.
Τότε δὲ ὑπῆκουον τὰ μέλη οἰκογενείας τινὸς εἰς τὸν
οἰκογενειάρχην, καὶ δὲν ὑπῆρχον οὔτε βασιλεῖς, οὔτε
ἡγεμόνες, οὔτε ἀρχαὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων· οὐδεὶς
ἦτο ἀνώτερος τοῦ ἄλλου, διότι πάντες ἐκαλλιέργουν
τοὺς ἀγρούς, ἔβοσκον τὰ κτήνη των καὶ ἐτρέφοντο
ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν ἀγρῶν καὶ τὸ γάλα τῶν ποι-
μνίων των. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως ἐπληθύνθησαν
οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς, καὶ ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ κα-
τοικῶσι πλησίον ἀλλήλων. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν ὑ-
πῆρξαν καλοὶ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ἀνεφάνη
πολὺ ταχέως ἔρις μεταξὺ αὐτῶν, ὅτε κατώκησαν πλη-
σιέστερον ἀλλήλων. Ἐὰν τότε ἦτό τις ἰσχυρότερος ἢ
εἶχε περισσότερον νοῦν παρὰ ὁ γείτων του, ἀφήρει
ἀπ' ἐκεῖνον διὰ τῆς βίας τὸ κτῆμά του τὸ ὁποῖον βε-
βαίως δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κάμῃ. Τοῦτο δὲ ὠνόμαζον
δικαίωμα τοῦ ἰσχυρότερου ἢ χειροκρατίαν, διότι ὁ ἰσχυ-
ρότερος κατὰ τὰς χεῖρας ἤρπαζε τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου.

Οἱ ἀδύνατοι, οἱ πρᾶοι, οἱ ἡμεροὶ, οἱ εἰρηνικοὶ, καὶ
ιδίως αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά ἦσαν λίαν δυστυ-
χεῖς, ἐφόσον ἴσχυε τοῦτο τὸ δίκαιον· διότι κανεὶς δὲν
ῴριζε τὰ κτήματά του, καὶ κανενὸς ἡ ζωὴ δὲν ἦτο
ἀσφαλής· οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀπολαύῃ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ
εἰρήνῃ ὅ τι ἐκέρδιζε μετὰ κόπου· αἱ φιλονεικίαι καὶ
ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυον, διότι πᾶς, ὅστις ἠδίκητο, προσ-
επάθει, ἐφόσον ἠδύνατο, νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἀδίκησαντα
αὐτόν. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν ἄθλιον βίον ἐβαρέθησαν ἐπὶ

τέλους οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ φρονιμώτεροι μεταξὺ αὐτῶν ἐσκέφθησαν ἰδίως πῶς δύνανται νὰ παύσωσιν ἢ νὰ διορθώσωσι τὴν τοιαύτην κατάστασιν. Ἐπὶ τέλους λοιπὸν συνεφώνησαν νὰ ἐκλέξωσι τοὺς ἐμπειροτάτους, δικαιοτάτους καὶ σοφωτάτους μεταξὺ αὐτῶν, οἵτινες νὰ ὀρίσωσι τί πρέπει ἕκαστος νὰ κάμνη καὶ τί νὰ μὴ κάμνη, οἱ δὲ ἄλλοι ὅλοι νὰ τὰ παραδεχθῶσιν. Ἐκεῖνα δέ, ἅτινα αὐτοὶ ὥρισαν, ὠνομάσθησαν νόμοι ἢ διατάξεις.

Λαμπρὰ θὰ ἦτο ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἀληθῶς ἅπαντες ὑπήκουον εἰς τοὺς νόμους, ἀλλ' οἱ ἄφρονες, οἱ ὀξύθυμοι καὶ οἱ ἰδιότροποι· οἱ ἄδικοι καὶ ῥάθυμοι πολλάκις δὲν προσεῖχον εἰς τοὺς νόμους, ἀλλ' ἕκαμνον ὅτι τοὺς ἤρεσκε, προσέβαλλον τοὺς δικαίους καὶ εἰρηνικοὺς καὶ ἀφήρουν διὰ τῆς βίας τὰ κτήματά των. Τότε λοιπὸν συνεφώνησαν ἀναμεταξύ των νὰ ἐκλέξωσι πρόσωπά τινα, ἅτινα νὰ προσέχωσι καὶ νὰ φροντίζωσιν, ὥστε ἅπαντες νὰ ὑπακούωσι πιστῶς εἰς τοὺς νόμους. Τὰ πρόσωπα ταῦτα ὀνομάζονται μὲ ἐν ὀνομα ἀρχή, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι κάτοικοι ὀνομάζονται ὑπήκοοι, διότι ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσι, τούτεστι νὰ ἦναι εὐπειθεῖς εἰς ἐκείνους. Ὡσαύτως, καθὼς οἱ διδάσκαλοι ἐν τῷ σχολείῳ, οἱ γονεῖς εἰς τὴν οἰκογένειαν, οἱ ἐπιστάται εἰς ἐργοστάσιόν τι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ εἰς σύνταγμά τι στρατιωτῶν προσέχουσιν, ἵνα τὰ πάντα γίνωνται ἐν τάξει καὶ ἡσυχῶς καὶ κανεῖς νὰ μὴ προσβάλλῃ ἢ ληστεύῃ τὸν ἄλλον, οὕτω καὶ ἡ ἀρχὴ κράτους τινὸς προσέχει, ὥστε καὶ εἰς τὴν χώραν καὶ εἰς τὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία νὰ μὴ ταρασσῇται ἡ τάξις, ἡ ἡσυ-

τὰ πράγματά του ἐν γένει, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ προσενῇ ζημίαν τινὰ εἰς τοὺς ἄλλους.

2. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιχειρήσῃ τις νὰ προσβάλλῃ ἢ νὰ παραβιάσῃ τὸ δικαίωμά μου διὰ τῆς βίας, π. χ. ἐὰν θελήσῃ τις νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ τὰ χρήματά μου, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τὸ ἰδικόν του συμφέρον, δύναμαι διὰ τῆς βίας νὰ τὸν ἐμποδίσω ἢ νὰ ὑπερασπισθῶ κατ' αὐτοῦ, καὶ ν' ἀφαιρέσω ἀπ' αὐτὸν πάλιν τὰ ἀρπαχθέντα.

3. Ἐκαστος ἄνθρωπος δύναται ν' ἀναπτύσῃ τὴν εὐφυΐαν του, τὰς ἱκανότητάς του καὶ τὰς δυνάμεις του ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως· τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον τῶν γενικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Κανεῖς δὲν δύναται λοιπὸν νὰ βλάβῃ ἢ νὰ διαφθείρῃ διὰ σκληρᾶς καὶ ἀσπλάγγχνου συμπεριφορᾶς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ ἄλλου· δὲν δύναται κανεῖς νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἄλλον νὰ μὴ ἀσκῇ τὰς δυνάμεις ταύτας καὶ νὰ τὰς τελειοποιῇ διὰ τῆς ἀσκήσεως. Ἐὰν λοιπὸν π. χ. κύριός τις τὸν ὑπηρέτην του, ἢ διδάσκαλός τις τὸν μαθητὴν του ἐπίτηδες κρατῇ ἐν τῇ ἀμαθείᾳ, καὶ τοῦ ἀφαιρῇ πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ πάντα τὰ μέσα εἰς τὸ νὰ μάθῃ κάτι τι, ἢ προσπαθῇ νὰ τὸν ἀποπλανήσῃ, διὰ νὰ κάμῃ ὅτι θέλει, παραβιάζει μὲ αἰσχρὸν τρόπον τὰ δικαιώματα τῆς ἀνθρωπότητος.

4. Ἐκαστος ἄνθρωπος δύναται οὐ μόνον νὰ διατηρῇ καὶ νὰ ὑπερασπίζηται τὴν ζωὴν του, ἀλλὰ καὶ νὰ φροντίζῃ ἐν γένει διὰ τὴν διατήρησιν καὶ αὐξήσιν τῆς εὐδαιμονίας του. Ὅστις λοιπὸν μεταχειρίζεται ἄνθρωπὸν τινα τόσον σκληρῶς ἢ βιαίως, ὥστε ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἢ ἡ ὑγεία περιπίπτει ἔνεκα τούτου εἰς κίνδυνον.

νον, παραβιάζει τὰ γενικά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἶναι ἄξιος τιμωρίας.

5. Ἐκαστος ἄνθρωπος δύναται ἐλευθέρως ν' ἀπολαμβάνη τὰς ἐκ τοῦ βίου εὐχαριστήσεις. Κανείς λοιπὸν δὲν δύναται νὰ ἐμποδίῃ τὸν ἄλλον ἀπὸ τοῦ νὰ χαίρῃ κατ' ἴδιον τρόπον τοῦ βίου του. Ἐὰν π. χ. ἄνθρωπός τις ἐλάμβανε τὴν ιδέαν νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ διώξῃ διὰ τῆς βίας νέους, οἵτινες εἰς δημοσίαν τινὰ θέσιν εὐχαριστοῦνται παίζοντες παιγνίδια τινὰ ἐντελῶς ἀθῶα, εἶναι ἀξιοτιμώρητος, διότι παραβιάζει τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

6. Ἐκαστος ἄνθρωπος δύναται ν' ἀποκτᾷ καὶ νὰ κατέχῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται πάντα τὰ πράγματα, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς του καὶ πρὸς εὐτυχίαν του — Εἰς τοῦτο συνίσταται τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας. — Ἰδιοκτησίαν μου δὲ δύναμαι νὰ θεωρῶ τὰ ἑξῆς. 1) Πάντα τὰ πράγματα, ἅτινα πρῶτος λαμβάνω εἰς τὴν κατοχὴν μου, ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν ἀνῆκον ἀκόμη εἰς κανένα ἄλλον, καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν παραβιάζω τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας κανενὸς ἀνθρώπου. 2) Πάντα, ὅσα ἀπέκτησα δι' ἰδικῆς μου ἐνεργείας καὶ ἐργασίας, ἢ διὰ τῆς χρήσεως τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων. 3) Πάντα, ὅσα μοὶ παρεχώρησεν ἢ ἀφῆκεν ἄλλος τις ἐκ τῆς ἰδικῆς του ιδιοκτησίας ἐκουσίως (π. χ. διὰ πωλήσεως, δωρήσεως, κληροδοσίας, ἀνταλλαγῆς κτλ.).

Τινὰ τῶν δικαιωμάτων τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι μεταβατικά, τοῦτέστι εἶναι τοιούτου εἶδους, ὥστε δύναμαι καὶ ἔχω τὴν ἀδειαν νὰ τὰ παραχωρῶ εἰς ὅποιον ἐγὼ θέλω. Οὕτω π. χ. δύναμαι μέρος

τι τῆς ἐξωτερικῆς μου ἐλευθερίας, μέρος τι τῶν δυνάμεών μου καὶ τῶν μέσων τῆς διατηρήσεώς μου, καὶ μάλιστα μέρος τῆς εὐδαιμονίας μου καὶ τῆς τέρψεώς μου, νὰ παραχωρῶ εἰς ἄλλον τινά. Ἀναλαμβάνω δηλ. δι' ἄλλον τινά κοπιαστικάς ὑπηρεσίας, τοῦ χαρίζω ἅτι τι, δὲν λαμβάνω μέρος εἰς διασκέδασίν τινα, διὰ νὰ βοηθήσω ἓνα ἄλλον εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἢ διὰ νὰ συνδράμω αὐτὸν εἰς τὴν νόσον του. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ δικαιώματα ἀναπαλλοτροίωτα, τοῦτέστι τοιαῦτα, τὰ ὅποια δὲν δύναμαι νὰ παραχωρῶ εἰς ἄλλους, ἢ τὰ παραχωρῶ μὲν ἀλλὰ μὲ ὅρους τινάς. Ταῦτα δὲ εἶναι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πράττω καὶ νὰ ἐνεργῶ κατὰ τὴν κρίσιν μου καὶ τὰς πεποιθήσεις μου, νὰ διατηρῶ τὴν ζωὴν μου καὶ ν' ἀπολαμβάνω αὐτήν, καὶ ἐν γένει ν' αὐξάνω τὴν εὐτυχίαν μου.

Τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας μου δύναμαι νὰ παραχωρῶ εἰς ἄλλον τινά ἢ ἄνευ κανενὸς ὅρου, δηλ. δωρεάν, ἢ μετὰ τινων ὅρων, τοὺς ὁποίους παραδέχεται ὁ ἄλλος, διὰ συμφωνίας τινός. Τοῦτο γίνεται π. χ. ὅταν ἰδιοκτήτης τις οἰκίας παραχωρῇ μέρος τι αὐτῆς εἰς ἄλλον τινά πρὸς κατοικίαν (δηλ. τὴν ἐνοικιάζῃ), ἢ τὴν πωλῇ εἰς αὐτόν. Ἡ συμφωνία ὀνομάζεται καὶ *συμφωνητικόν*. Ὑπάρχουσι δὲ συμφωνητικὰ περὶ ἐνοικιάσεως, μισθώσεως, ἀγοράσεως ἢ πωλήσεως κ.τ.λ.

Ἡ ἀρχὴ ὑπερασπίζεται ἕκαστον πολίτην τοῦ κράτους εἰς τὸ ν' ἀπολαμβάνῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ τοῦ ἀσφαλίζει τὴν ἀπόλαυσιν ταύτην.

2. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΑΣ ΑΥΤΩΝ.

1. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμά τι ἐπὶ τῆς ζωῆς του· δὲν πρέπει ν' ἀφαιρῇς ἀπὸ κανένα ἄνθρωπον τὴν ζωὴν του.—"Ὅστις ἐκουσίως ἢ ἐκ προμελέτης ἀφαιρεῖ τὴν ζωὴν ἀνθρώπου τινός, κάμνει τὸ φοβερώτατον ἔγκλημα τοῦ φόνου. Ὁ ἐκ προμελέτης φονεὺς τιμωρεῖται μὲ ποινὴν θανάτου κατὰ τὸν νόμον, διότι οὗτος εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος ἄνθρωπος εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἡ ἀρχὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατάττῃ ν' ἀφαιρῇται ἡ ζωὴ τοιοῦτου φονέως. "Ὅστις φονεύει τινὰ μὲ σκληρὸν τρόπον, τιμωρεῖται πολὺ σκληρότερον, παρὰ ἄλλος φονεὺς.

"Ὅστις εἰς βρασμὸν ψυχῆς, ἦτοι εἰς τὸν θυμὸν του, ἢ ἐξ ἀπροσεξίας κάμει φόνον, ρίπτεται ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τὰς φυλακάς. Τὴν αὐτὴν τιμωρίαν παθαίνει καὶ ἐκεῖνος, ὅστις κάμνει μὲν ἀπόπειραν νὰ φονεύσῃ τινὰ, ἀλλ' ἂν δὲν προφθάνῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν φόνον.—"Ὅστις τύχῃ νὰ ἴδῃ ἄνθρωπὸν τινὰ νὰ κινδυνεύῃ ἡ ζωὴ του, καὶ ἐνῶ δύναται νὰ σώσῃ αὐτὸν ἄνευ ἰδίου μεγάλου κινδύνου, δὲν τὸ κάμνῃ, αὐτὸς τιμωρεῖται μὲ φυλακὴν. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἀνταμείβονται ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι τόσον γενναῖοι, ὥστε αποφασίζουσι νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν ἀνθρώπου τινός μὲ ἰδιὸν των κίνδυνον. "Ὅστις εὐρίσκει τινὰ πνιγμένον, ἢ ἀπηγγονισμένον, ἢ τραυματισμένον, ἢ παγωμένον, πρέπει νὰ προσπαθῇ εὐθὺς νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ δώσῃ περὶ τούτου εἶδησιν εἰς τὴν ἀρχήν. "Ὅστις τοιοῦτους δυστυχημένους σώζει, λαμβάνει χρηματικὴν τινὰ ἀμοιβήν· ὅστις δὲ ἐξ

ἐναντίας τοὺς ἀφίνει ἄνευ βοηθείας, τιμωρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν.

2. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμά τι ἐπὶ τῆς ὑγείας του, δηλ. νὰ ᾔῃαι ὑγιής· διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ βλάβῃ κανενὸς ἀνθρώπου τὴν ὑγείαν. "Ὅσον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ ζημία, τὴν ὁποίαν ἄνθρωπός τις προξενεῖ εἰς τὴν ὑγείαν ἄλλου, τοσοῦτον μεγαλειτέρα εἶναι καὶ ἡ τιμωρία, τὴν ὁποίαν οὗτος λαμβάνει ἀπὸ τοὺς νόμους. Τὸ μικρότατον πλημμέλημα τοιοῦτου εἶδους τιμωρεῖται μὲ χρηματικὴν ποινὴν ἢ μὲ φυλακὴν, τὸ δὲ μεγαλύτερον μὲ δεσμά. "Ὅστις πληγώνει ἓνα τῶν συμπολιτῶν του, οὐ μόνον τιμωρεῖται, ἀλλὰ πρὸς τούτοις πληρόνει καὶ τὰ ἐξόδα τῆς θεραπείας, καὶ ἀποζημιώνει τὸν πληγωθέντα, διότι ἐξ αἰτίας τῆς πληγῆς, τὴν ὁποίαν τῷ ἐπροξένησε, τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του. "Ὅστις δὲ ἄλλον τινὰ διὰ πληγώσεως ἢ κακοποιήσεως κάμνει ἐντελῶς ἀνίκαιον πρὸς ἐργασίαν, ὑποχρεῖται νὰ τὸν τρέφῃ ἐπὶ ὅλην του τὴν ζωὴν.

3. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμά τι ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας του, νὰ ᾔῃαι δηλ. ἐλεύθερος· διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀφαιρῇς ἀπὸ κανένα ἄνθρωπον τὴν ἐλευθερίαν του. "Ὅστις ἐμποδίζει ἄνθρωπὸν τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κάμνῃ, ἢ τὸν φυλακίζει ἄνευ αἰτίας, καὶ δὲν ἀφίνει αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ ὅπου θέλει καὶ ὅπου τῷ εἶναι ἐπιτετραμμένον, ὁ τοιοῦτος ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν. Πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει τὴν ἐλευθερίαν του, δὲν δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰς δυνάμεις του εἰς ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον αὐταὶ τῷ ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ

Θεοῦ, δηλ. πρὸς τελειοποίησίν του καὶ εὐτυχίαν του. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει λοιπὸν δικαίωμα τι ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας του, καὶ χάνει τὸ δικαίωμα τοῦτο τότε μόνον, ὅταν κάμνη κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας του, ὅταν δηλ. βλάβηται τοῦς ἄλλους. Τότε ἡ ἀρχὴ ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀφαιρῇ ἀπ' αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν του· οὐδεὶς δὲ ἄλλος ἔχει πρὸς τοῦτο δικαίωμα τι· ὅστις λοιπὸν διὰ τῆς βίας ἐμποδίζει τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃ κατὰ τι, ὅπερ ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ κάμῃ, ἐκεῖνος τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν νόμον. Ὅστις δὲ διὰ δόλου ἢ βίας ἀφαιρεῖ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοῦς γονεῖς ἢ τοῦς παιδαγωγοὺς αὐτῶν, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ἰδίους σκοποὺς, π. χ. διὰ νὰ συνειθίσῃ αὐτὰ εἰς τὴν σχινοβατίαν ἢ εἰς ἄλλας τοιαύτας ἀγυρτικὰς τέχνας, ὁ τοιοῦτος τιμωρεῖται ἐπίσης ἀπὸ τὸν νόμον ὡς ἀνδραποδιστῆς (ὡς σκλαβόνων νέους) πολὺ σκληρῶς.

4. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα τι ἐπὶ τῆς τιμῆς του· διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ προσβάλλῃς οὐδενὸς ἀνθρώπου τὴν τιμὴν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα· διότι ὅταν τοῦτο κάμνης, δηλ. μεταχειρίζῃσαι ἄνθρωπον τινα καταφρονητικῶς, ἢ τὸν προσβάλλῃς διὰ σχημάτων, δι' ὑβριστικῶν λέξεων καὶ προσβλητικῶν πράξεων, τότε εἶσαι κατὰ τοὺς νόμους ἄξιος τιμωρίας. Καὶ ἐκεῖνος ἐπίσης, ὅστις ὑβρίζει τὸν ἄλλον δημοσίως διὰ κακὰς του πράξεις, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἀληθῶς ἔκαμε, τιμωρεῖται ὡς ὑβριστής· διότι μόνον ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν καταγγελία ἐπιτρέπεται, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ δημοσία ὕβρις καὶ κατηγορία. Ὅστις ὑβρίζει ἄλλους διὰ συγγράμματος ἢ ἐφημερίδος, ἢ διὰ ζωγραφίας τινός, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ὑβριζόμενοι παριστάνονται

ὡς γελοῖοι, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος, καὶ δὲν τὸν ὑπολήπτονται οἱ συμπολιταί του.

5. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα τι ἐπὶ τῆς δικαίως ἀποκτηθείσης ἰδιοκτησίας του· διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κλέπτῃς, μηδὲ νὰ βλάβῃς κανενὸς ἀνθρώπου τὴν ἰδιοκτησίαν ἢ περιουσίαν του, καὶ μάλιστα περιουσίαν, τὴν ὁποίαν σοὶ ἐνεπιστεύθη νὰ φυλάξῃς.—"Ὅστις ἀφαιρεῖ τι, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ἄλλον τινὰ ἄνευ γνώσεως καὶ συναινέσεως τοῦ ἐννόμου ἰδιοκτῆτου, κάμνει κλοπὴν καὶ τιμωρεῖται σκληρῶς ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅταν ἀνακαλυφθῇ. Ὡσαύτως ὡς κλέπτῃς τιμωρεῖται καὶ ἐκεῖνος, ὅστις εὐρίσκει κατὰ τι καὶ δὲν τὸ δίδει εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸ ἔχασεν, οὔτε ἀναγγέλλει εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ εὔρημά του. Ὅσον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ κλαπέντος πράγματος, τοσοῦτον μεγαλειτέρα εἶναι καὶ ἡ τιμωρία τοῦ κλέπτου.—"Ὅστις διὰ νὰ κλέψῃ, ἀνοίγει θύρας καὶ κλειδαριάς, ἢ ὅστις φέρει μαζὶ τοῦ θανατηφόρου ἐργαλεῖα, καὶ μάλιστα ὅταν βασανίζῃ τὸν ἰδιοκτῆτην οἰκίας τινός, τιμωρεῖται σκληρότερον παρὰ κοινός τις κλέπτῃς. Ἐπίσης τιμωρεῖται καὶ ὅστις ἀφαιρεῖ πράγματα ἐν καιρῷ πυρκαϊᾶς, πλημμύρας ἢ πολέμου. Ὅστις κλέπτει πράγματα, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἀφίνουσιν εἰς τὸ ὕμνητρον, π. χ. ξύλα πρὸς καῦσιν ἢ οἰκοδομήν, σανίδας, ἄνθρακας, γεννήματα καὶ ὀπωρικά, ἐργαλεῖα τῆς γεωργικῆς καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐκεῖνος τιμωρεῖται πρὸ πάντων πολὺ σκληρῶς. Ὡσαύτως σκληρῶς τιμωρεῖται καὶ ὅστις κλέπτει κατὰ τι ἀπὸ τὸν αὐθέντην τοῦ ἢ ἀπὸ τοῦς συνοίκους του.—"Ὅστις καταπατεῖ τὰ δικαιώματα τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ'

αὐτὸν τὴν ἰδιοκτησίαν του, καταδικάζεται ὡς ἄρπαξ (ληστής) εἰς φυλακὴν· ἐὰν δὲ ἐφόνευσε κατὰ τὴν ἀρπαγὴν ἄνθρωπόν τινα, θανατοῦται ὡς φονεύς.—"Ὅστις ἐνόνεται μὲ συμμορίαν ληστῶν, διὰ νὰ ἄρπάξῃ καὶ κλέψῃ τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων, αὐτὸς τιμωρεῖται σκληρότερον παρὰ ἄλλος κλέπτης ἢ ἄρπαξ· πρὸ πάντων δὲ σκληρῶς τιμωρεῖται ὁ ἀρχηγὸς τῆς τοιαύτης συμμορίας.

Εἰς τὰς τιμωρίας τῆς κλοπῆς καὶ ἀρπαγῆς ὑποκινεῖται οὐ μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπῆρξαν αὐτουργοὶ αὐτῶν, οἵτινες δηλ. κυρίως ἔκαμον τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες λαμβάνουσι κατὰ τινα τρόπον μέρος, ὑπενθυμίζοντες εἰς τοὺς κλέπτας, ὅτι κατὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ὥραν εἶναι κατάλληλος εὐκαιρία νὰ κλέψωσιν, ἢ μὴ θέλοντες νὰ μαρτυρήσωσιν αὐτούς, ἐνῶ τοὺς γνωρίζουσι.

Προσέτι δὲ τιμωροῦνται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες πρὸς ἐκδίκησιν ἢ ἀπὸ χαιρεκακίαν βλάπτουσι ξένην ἰδιοκτησίαν· ὡσαύτως τιμωροῦνται καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπὸ ἀπροσεξίας ἔγειναν αἵτιοι νὰ καῇ ἢ οἰκία ἄλλου τινός. Οὗτοι ἐκτὸς τῆς τιμωρίας ὑποχρεόνονται καὶ ν' ἀποζημιώσωσι τὸν ἰδιοκτήτην ἐκεῖνον.

"Ὅστις κόπτει ἢ βλάπτει καρποφόρα δένδρα καὶ ἄλλα, ἅτινα δὲν ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν, ἰδίως δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι φυτευμένα εἰς τὰς δημοσίας πλατείας καὶ εἰς τὰς λεωφόρους, τιμωρεῖται σκληρῶς.

"Ὅστις εἶναι τόσον κακὸς καὶ μοχθηρὸς, ὥστε βάλλει πῦρ, διὰ νὰ καῇ οἰκία τις, τιμωρεῖται ὡς ἐμπρηστής εἰς θάνατον. "Ὅστις γνωρίζει, ὅτι ἄλλος τις πρόκειται νὰ βάλλῃ πῦρ εἰς δάσος ἢ εἰς οἰκίαν τινὰ καὶ

δὲν τὸ ἀναγγέλλει εἰς τὴν ἀρχήν, τιμωρεῖται μὲ φυλακὴν. Ἐξ ἐναντίας ἀξιόλογον χρηματικὴν ἀμοιβὴν λαμβάνει ἐκεῖνος, ὅστις δίδει εἰδήσιν εἰς τὴν ἀρχὴν περὶ τῶν τοιούτων κακῶν ἀνθρώπων, οἵτινες θέλουσι νὰ γείνουν αἵτιοι μεγάλων δυστυχημάτων.

"Ὅστις πλανᾷ τὸν ἄλλον καὶ τὸν ἀπατᾷ διὰ ψευδῶν βεβαιώσεων, ἢ διὰ τοιούτων μέσων ζημιώνει τὴν περιουσίαν του, ἐκεῖνος εἶναι ἀπατεῶν. "Ὅστις δὲ γίνεταί αἷτιος τοιαύτης ἀπάτης, ὅχι μόνον πληρόνει τὴν ζημίαν, ἀλλὰ καὶ τιμωρεῖται μὲ χρηματικὴν ποινὴν ἢ μὲ φυλακὴν. Πολὺ σκληρῶς τιμωροῦνται ὅσοι κατασκευάζουσι κίβδηλα (κάλπικα) νομίσματα, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὰ δίδουσιν εἰς ἄλλον, ἐνῶ τὰ γνωρίζουσιν.—"Ὅστις προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ ψευδομαρτύρων, ὅτι εἶναι ἰδικά του τὰ πράγματα, ἅτινα ἄλλος τις ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τοῦ τὰ φυλάξῃ, ἢ τοῦ τὰ ἐδάνεισεν, αὐτὸς τιμωρεῖται σκληρότερον ἀπὸ πάντα ἄλλον ἀπατεῶνα. Ἐμποροὶ, οἵτινες νοθεύουσι τὰ ἐμπορεύματα, ἢ τὰ δράμια καὶ τὰ μέτρα αὐτῶν δὲν εἶναι σωστά, εἶναι αἰσχροὶ ἀπατεῶνες καὶ τιμωροῦνται σκληρῶς, ἐὰν ἢ ἀρχὴ ἀνακαλύψῃ τὴν τοιαύτην ἀπάτην.

3. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΗΚΟΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ.

Ὁ βασιλεὺς ἔχει δικαίωμά τι ν' ἀπαιτῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν ὑπακούῃ εἰς τοὺς πολιτικὸς νόμους, διότι, ἐὰν πάντες οἱ πολῖται πολιτείας τινὸς δὲν ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους, ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ δικαιώματ

τῶν ὑπηκόων του, καὶ νὰ διατηρῇ τὴν γενικὴν ἡσυχίαν, εὐταξίαν καὶ ἀσφάλειαν τοῦ τόπου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀρχὴ ἀντιπροσωπεύει τὸν βασιλέα, δύναται αὕτη νὰ βιάζῃ τοὺς ὑπηκόους εἰς τὸ νὰ κάμνωσι καὶ νὰ παρέχωσι πάντες πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ καλὸν ὅλα, ὅσα ἀπαιτοῦσιν ἀπ' αὐτοὺς οἱ νόμοι. Ὅστις λοιπὸν ἀρνεῖται νὰ πληρώσῃ τοὺς νομίμους φόρους καὶ τελώνεια, καὶ δὲν παρέχει εἰς τὴν πολιτείαν τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας αὕτη δύναται ν' ἀπαιτῇ ἀπὸ τοὺς πολίτας, π. χ. νὰ γείνωσι στρατιῶται κτλ., ἀναγκάζεται πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς.

Ἐκαστος ἄνθρωπος πρέπει ν' αὐξάνῃ, ὅσον δύναται, τὸ καλὸν τῆς πατρίδος του καὶ τῶν συμπολιτῶν του, καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ προλαμβάνῃ τὰς ζημίας, διότι καὶ ὁ ἴδιος θὰ ζημιωθῇ. Μέγιστον ἔγκλημα κάμνει ἐκεῖνος, ὅστις συλλαμβάνει ἐπικίνδυνα καὶ κακὰ σχέδια ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πολιτείας, ἢ ἐρχεται εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ὡσαύτως ἀξιοτιμώρητος εἶναι καὶ ἐκεῖνος, ὅστις κατηγορεῖ δημοσίως τοὺς νόμους καὶ τὰς διαταγὰς τῆς ἀρχῆς, καὶ μάλιστα ὅστις ξεσχίζει ἢ λερόνει τὰς δημοσίας κοινοποιήσεις τῆς ἀρχῆς, τὰς ὁποίας εὕρισκει κολλημένας εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν.—Ὅστις παραινέει τοὺς ἄλλους νὰ ἐναντιωθῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἀρχῆς, ἢ ν' ἀπαιτήσωσι θορυβῶδως ἅτι τι, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τοὺς νόμους, ἐκεῖνος γίνεται πρόξενος ὡς ἐπαναστάτης καὶ ταραχοποιὸς τῆς δημοσίας ἡσυχίας, τὸ ὁποῖον εἶναι μέγα ἔγκλημα, καὶ τιμωρεῖται μὲ παντοτεινὴν φυλακὴν.

Ὅστις νομίζει ὅτι προσεβλήθησαν τὰ δικαιώματά

του ὑπὸ τινος ἄλλου, δὲν πρέπει νὰ ἐκδικῇται μόνος του, ἀλλὰ νὰ ζητῇ ὑπεράσπισιν καὶ ἱκανοποιήσιν ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ προσβάλλων τινὰ ὀφείλει ἄνευ ἀντιλογίας νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἀρχῆς, καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὴν τιμωρίαν, ἣτις εἶναι ἀξία τοῦ ἐγκλήματός του.

Ἐκαστος ὑπήκοος πρέπει νὰ παρέχῃ εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ τοὺς ἄρχοντας τοῦ τόπου τὸν προσήκοντα σεβασμόν, καὶ νὰ δεικνύῃ αὐτὸν καὶ δι' ἐξωτερικῶν σημείων. Διὰ τοῦτο τιμωροῦνται διττῶς οἱ συγγραφεῖς, οἵτινες διὰ τῶν ὕβριστικῶν των συγγραμμάτων ὀδρίζουσι τὴν ἀρχήν. Οὐδεὶς πρέπει ν' ἀνθίστάται εἰς τοὺς ὑπαλλήλους ἢ φύλακας, τοὺς ὁποίους ἀποστέλλει ἡ ἀρχή, ὅταν οὗτοι κάμνωσιν ὅσα αὕτη τοὺς προσέταξε.

4. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ.

Δὲν ἀρκεῖ τὸ νὰ μὴ ἐνοχλῇς ὃν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν δικαιωμάτων του, νὰ πληρόνης τοὺς φόρους σου καὶ νὰ ὑποτάσσησαι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ πρέπει προσέτι νὰ κάμνης χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων σου σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος σου· ὅστις δὲν κάμνει τοῦτο, χάνει τὰ δικαιώματά του καὶ ἡ πρᾶξις του ἀκυροῦται. Μόνον οἱ ἡλικιωμένοι, τοῦτέστι οἱ αὐτεξούσιοι (οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τοῦ 21 ἔτους) δύνανται νὰ ἐξασκῶσι τὰ δικαιώματά των μόνοι των. Ἀνήλικοι, τοῦτέστι νέοι, οἵτινες δὲν ἔφθασαν ἀκόμη τὴν ἡλικίαν ταύτην, μόνον δι' ἄλλων δύνανται νὰ ἐξασκῶσι τὰ δικαιώματά των. Ἐφ' ὅσον ζῇ ὁ πατὴρ οἰκογενείας τινός, αὐτὸς εἶναι ἀντι-

πρόσωπος τῶν ἀνηλίκων παιδίων του. Ἐὰν δὲ ὁ πατήρ δὲν ζῇ πλέον, τότε διορίζει ἢ ἀρχὴ ἓνα ἐπίτροπον ἢ κηδεμόνα τῶν ἀνηλίκων τέκνων. Ἐκεῖνοι λοιπόν, οἵτινες ἔχουσι τοιοῦτον ἐπίτροπον, ὀνομάζονται ὀρφανοί. Οἱ ὀρφανοί, ἐν ὅσῳ εἶναι ἀνήλικοι, δὲν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι τίποτε σπουδαῖον ἄνευ συναινέσεως τῶν ἐπιτρόπων των.

Ὅστις δὲν εἶναι πλέον ἀνήλικος, ἀλλ' ἔφθασε τὴν ὠρισμένην ἡλικίαν, δύναται νὰ κάμνη μόνος του χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων του, ὅπως εἰς αὐτὸν συμφέρει, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ προσβάλλῃ τὰ δικαιώματα ἄλλων. Οὗτος λοιπόν δύναται π. χ. νὰ κάμνη συμφωνίας, διὰ τῶν ὁποίων παραχωρεῖ εἰς ἄλλον τινὰ τὸ ἐπὶ τινος πράγματος δικαίωμά του· πρὸς τούτοις δύναται νὰ ὀρίξῃ διὰ διαθήκης ποῖος θὰ ἔχῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ ιδίως πῶς νὰ παραλάβῃ τὴν ιδιοκτησίαν του μετὰ τὸν θάνατόν του.

Οὐδεὶς δύναται νὰ κάμῃ συμφωνίαν περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπονται. Τὰς σπουδαίας συμφωνίας πρέπει νὰ κάμνη τις ἢ ἐγγράφως ἢ ἐνώπιον μαρτύρων, ἢ νὰ φροντίξῃ ὥστε νὰ τὰς ἐπικυρόνῃ ἢ ἀρχή. Ὡς σημεῖον δὲ ὅτι ἕκαμέ τις συμφωνίαν τινὰ μετὰ τινος ἄλλου, συνειθίζουν νὰ δίδωσι χρήματα ἢ κατι τι ἄλλο, ὅπερ ἀραβὼν (καπάρι) λέγεται. Τοῦτο δὲ γίνεται ιδίως εἰς συμφωνίας, αἵτινες ἀποβλέπουσιν ἀγοράν ἢ ἐνοικίασιν κτημάτων. Ὅστις διὰ τῆς βίας ἢ δι' ἀπάτης ἠναγκάσθῃ νὰ κάμῃ συμφωνίαν τινὰ, ὅπερ δύναται ν' ἀποδείξῃ, ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀνακαλέσῃ τὴν προφορικὴν ἢ καὶ τὴν ἐγγραφὸν συμφωνίαν. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ ὁμῶς περιπτώ-

σει πρέπει νὰ φυλάττῃ τις τὸν δεδομένον λόγον του. Ἡ δὲ ἀρχὴ φροντίζει, ὥστε πάντες νὰ φυλάττωσι τὸν λόγον των καὶ νὰ ἐκπληρῶσι τὴν συμφωνίαν.

5. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΘΕΝΤΩΝ ἢ ΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΤΩΝ.

Οἱ ὑπηρεταὶ ὀφείλουσι νὰ κάμνωσιν εἰς τὸν αὐθέντην των ὅλας τὰς ὑπηρεσίας, διὰ τὰς ὁποίας τοὺς προσέλαβον, ἐπιμελῶς καὶ καθὼς πρέπει, εὐσυνειδήτως καὶ προθύμως· πρέπει νὰ ᾔναι εὐπειθεῖς εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ αὐθέντου των, ἐκτὸς ἐὰν τοὺς προστάζῃ νὰ κάμωσί τι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον. Πρέπει νὰ ᾔναι πιστοί, τοῦτέστι δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρῶσι τίποτε, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνήκει εἰς αὐτούς· πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται καλῶς καὶ οἰκονομικῶς, ἐκεῖνα, ἅτινα ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτοὺς οἱ αὐθένται των, καὶ νὰ τὰ φυλάττωσιν ὡς ἐὰν ᾔσαν ιδιοκτησία των. — Οἱ αὐθένται ἐξ ἐναντίας εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ πληρόνωσιν εἰς τοὺς ὑπηρετάς των τὸν συμφωνηθέντα μισθὸν κατὰ τὴν ὠρισμένην προθεσμίαν, καὶ νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς ἀρκετὴν τροφήν. Πρὸς τούτοις ὀφείλουσι νὰ πληρόνωσιν εἰς τοὺς ὑπηρετάς των πᾶσαν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ᾔθελον ὑποστῆ εἰς τὴν ἐκτέλεισιν τῶν ὑπηρεσιῶν των. Ὁ αὐθέντης δὲν δύναται ν' ἀποπέμπῃ τοὺς ὑπηρετάς πρὸ τοῦ τέλους τῆς προθεσμίας, ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι ᾔναι ἐντελῶς ἀνεπιτήδειοι, ἀμελεῖς, ἄπιστοι καὶ ὀκνηροί. Ἐξ' ἐναντίας δὲ οἱ ὑπηρεταὶ δὲν δύνανται νὰ φεύγωσιν ἀπὸ τὸν αὐθέντην των, πρὶν ἢ τελειώσῃ ἡ προθεσμία, ἐκτὸς ἐὰν ὁ αὐθέντης δὲν τοὺς πληρόνῃ τακτικῶς τὸν μισθὸν των

καὶ ἐὰν τοὺς κακομεταχειρίζηται ἢ ἀπαιτῇ ἀπ' αὐ-
τοῦ κακότητι προσξεί.

Οἱ αὐτέται εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς
φειγοντας ὑπηρετίας μίαν ἀπόδειξιν περὶ τῆς διαγω-
γῆς τῶνα περὶ τὴν ὑπηρεσίας, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ
δεικνύωσι οὕτω εἰς τὸν νέον αὐθέντην· διότι ἄνευ
τοιούτων ἀποδείξεων δὲ τοὺς δέχεται καὶ εἰς ἄλλος
αὐθέντης. Ὅστις εἰς δύο αὐτέτας εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐ-
τὸν χρόνον ἀναλαμβάνει ὑπηρεσίαν, τιμωρεῖται διὰ
τὴν σπάτην ταύτην με φυλακὴν, καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ
τῆς ἀρχῆς νὰ ὑπηρετῇ τὸν αὐθέντην ἐκεῖνον, τοῦ
ὁποίου τὴν ὑπηρεσίαν ἀνέειπεν πρῶτον.

ΤΕΛΟΣ.

SIEMANOGLIO
MILANO

1002
1002

καὶ ἐὰν

 SISMAMOLOGIO
 ΜΕΓΑΛΙΚΟ

(inverted)

